WILLIAM SHAKESPEARE

MACBETH

HASAN ÂLİ YÜCEL KLASİKLER DİZİSİ

İNGİLİZCE ASLINDAN ÇEVİREN:
SABAHATTİN EYÜBOĞLU

TÜRKİYE İŞ BANKASI
Kültür Yayınları

MACBETH

WILLIAM SHAKESPEARE

İNGİLİZCE ASLINDAN ÇEVİREN:

SABAHATTİN EYÜBOĞLU

William Shakespeare
MACBETH
özgün adı:
MACBETH
ingilizce aslından çeviren:
SABAHATTİN EYÜBOĞLU
görsel yönetmen
BİROL BAYRAM
TÜRKİYE İŞ BANKASI KÜLTÜR YAYINLARI
istiklal caddesi, no: 144 kat:4
beyoğlu 34430 istanbul
Tel.
(0212) 252 39 91
Fax.
(0212) 252 39 95
www.iskultur.com.tr

Genel Yayın: 452

Hümanizma ruhunun ilk anlayış ve duyuş merhalesi, insan varlığının en müşahhas şekilde ifadesi olan sanat eserlerinin benimsenmesiyle başlar. Sanat şubeleri içinde edebiyat, bu ifadenin zihin unsurları en zengin olanıdır. Bunun içindir ki bir milletin, diğer milletler edebiyatını kendi dilinde, daha doğrusu kendi idrakinde tekrar etmesi; zekâ ve anlama kudretini o eserler nispetinde artırması, canlandırması ve yeniden yaratmasıdır. İşte tercüme faaliyetini, biz, bu bakımdan ehemmiyetli ve medeniyet dâvamız için müessir bellemekteyiz. Zekâsının her cephesini bu türlü eserlerin her türlüsüne tevcih edebilmiş milletlerde düşüncenin en silinmez vasıtası olan yazı ve onun mimarisi demek olan edebiyat, bütün kütlenin ruhuna kadar işliyen ve sinen bir tesire sahiptir. Bu tesirdeki fert ve cemiyet ittisali, zamanda ve mekânda bütün hudutları delip aşacak bir sağlamlık ve yaygınlığı gösterir. Hangi milletin kütüpanesi bu yönden zenginse o millet, medeniyet âleminde daha yüksek bir idrak seviyesinde demektir. Bu itibarla tercüme hareketini sistemli ve dikkatli bir surette idare etmek, Türk irfanının en önemli bir cephesini kuvvetlendirmek, onun genişlemesine, ilerlemesine hizmet etmektir. Bu yolda bilgi ve emeklerini esirgemiyen Türk münevverlerine şükranla duyguluyum. Onların himmetleri ile beş sene içinde, hiç değilse, devlet eli ile yüz ciltlik, hususi teşebbüslerin gayreti ve gene devletin yardımı ile, onun dört beş misli fazla olmak üzere zengin bir tercüme kütüpanemiz olacaktır. Bilhassa Türk dilinin, bu emeklerden elde edeceği büyük faydayı düşünüp de şimdiden tercüme faaliyetine yakın ilgi ve sevgi duymamak, hiçbir Türk okuru için mümkün olamıyacaktır.

23 Haziran 1941

Maarif Vekili

Hasan Âli Yücel



William Shakespeare

Giriş

William Shakespeare

23 Nisan 1564’te Stratford-Upon-Avon’da doğan Shakes-peare’in yaşamı hakkında bildiklerimiz kilise, mahkeme ve tapu kayıtları gibi resmi belgelerle çağdaşlarının onun kişiliği ve eserleri hakkında yazdıklarına dayanır. Hali vakti yerinde bir esnaf olan, aynı zamanda yerel yönetimde sulh hakimliği ve belediye başkanlığı gibi önemli görevler üstlenen John Shakespeare’in üçüncü çocuğu ve en büyük oğludur. Babasının maddi durumu daha sonraki yıllarda bozulsa da Shakespeare’in diğer eşraf çocukları gibi ilkokuldan sonra eğitim dili Latince olan King’s New School adlı ortaöğretim okuluna devam ettiğine ve burada Roma edebiyatının klasikleriyle tanıştığına kesin gözüyle bakabiliriz. Üniversiteye gitmeyen Shakespeare’in Latincesinin düzeyini tam olarak bilemediğimizden kaynak olarak kullandığı bazı eserleri asıllarından mı, yoksa çevirilerinden mi okuduğu hakkında bir şey söyleyemiyoruz.

1582’de on sekiz yaşındayken kendisinden sekiz yaş büyük Anne Hathaway ile evlenen Shakespeare’in bu evlilikten üç çocuğu olmuş ancak oğlu Hamnet’i 1596’da kaybetmiştir. 1585 yılı ile 1590’ların başı arasındaki yaşamı hakkında elimizde güvenilir bilgi yok. Ancak Shakespeare’in bu yıllar içinde Londra’ya gelip aktör ve oyun yazarı olarak tiyatroculuk mesleğine başladığını ve kısa zamanda ün kazandığını biliyoruz. Londra’da yaşadığı yıllarda Stratford ve ailesiyle ilişkisini düzenli olarak sürdüren Shakespeare’in profesyonel yaşamı çok yoğun geçmiş. Soneleri (Sonnets), konularını klasik mitolojiden alan iki uzun öyküsel şiiri (Venus and Adonis ve The Rape of Lucrece) ve oyunlarıyla tanınan Shakespeare yazarlık ve aktörlüğün yanı sıra çalıştığı tiyatro kumpanyasının altı ortağından biriydi. Eline geçen paranın önemli bir kısmıyla emlak satın almış ve bu yatırımlar sayesinde 1610’da Stratford’a oldukça varlıklı bir kişi olarak dönmüştür.

İşleriyle ilgili olarak ara sıra Londra’ya gitse de yaşamının son dönemini Stratford’da geçiren Shakespeare 23 Nisan 1616’da ölür. Stratford’luların bu ünlü hemşehrilerinin onuruna yaptırıp kiliseye koydukları anıtta, adının Sokrates ve Vergilius’la birlikte anılması dikkat çekicidir.

Shakespeare Döneminde Tiyatro

Shakespeare'in Londra'ya gidip meslek yaşamına başladığı yıllarda İngiltere'de oldukça canlı bir tiyatro ortamı yeşermişti bile. Gerek şiir gerek düzyazıyla yazılmış oyunlar gezginci tiyatro kumpanyaları tarafından tiyatro oynamaya elverişli her türlü açık ve kapalı mekânda sergilenmekteydi. Asıl amacı oyun sahnelemek olan ilk yapının 1576 yılında James Burbage tarafından inşa edilen ve "Tiyatro" adını taşıyan bina olduğu sanılıyor. Bu tarihlerde Londra belediyesi şehir merkezinde ve yerleşimin yoğun olduğu mahallelerde tiyatro yapımına izin vermediğinden, tüm tiyatrolar Thames nehrinin diğer kıyısında, şöhreti pek iyi olmayan bir bölgeye toplanmıştı.

Elizabeth döneminin ilk tiyatroları genelde daire izlenimi veren sekizgen biçiminde, ahşap, çatısı kısmen açık mekânlardı. Bugünkünden farklı olarak, izleyicilerin arasına doğru uzanan yüksek bir platform şeklindeki sahne perdesizdi. Üzeri kapalı olan platform-sahnenin tavanı "gökyüzü", altındaki kısım ise "cehennem" işlevi görüyordu. Şeytanlar, hayaletler ve kötü ruhların "cehennem"le "dünya" arasında gidiş gelişleri sahne zeminindeki kapak açılarak sağlanırdı. Sahnenin hemen arkasındaki iki veya üç katlı, balkonlu bölüm sahne efektleri için kullanılan malzemeyi, müzisyenlerin bulunduğu mekânı ve aktörlerin bekleme odasını barındırırdı. Aktörler sahneye sağ ve sol taraftaki, üzeri perdeyle örtülü kapılardan girerlerdi.

Açık çatılı tiyatrolarda oyun hiç ara verilmeden, baştan sona kadar oynanırdı. Üç kattan oluşan ve sahneyi çevreleyen izleyici sıraları bugünkü ölçülere göre dar ve rahatsızdı. En ucuz biletlerden alanlar sahnenin etrafında durup oyunu ayakta seyrederler ve yağmur serpiştirdiğinde ıslanırlardı. Sahne gibi, izleyici sıralarının da üzeri çatıyla örtülüydü. Oyun sırasında izleyiciler arasında dolaşan satıcılardan meyve, fıstık gibi şeyler alıp yemek, oyunculara laf atmak, yergiyi ıslıkla, beğeniyi ise gürültülü alkışlarla ifade etmek âdetti. Tiyatrolarda tütün içilmesi zamanla yasaklandıysa da arkadaki seyircinin sahneyi görmesini engelleyen, devrin modası büyük şapkaların serbest olduğu anlaşılıyor. Bunun nedeni, açık havada izleyicilerin başlarını sıcak tutma ihtiyacı olsa gerek. Eski Globe ve Rose tiyatrolarının bulunduğu yerde yapılan arkeolojik kazılarda sahnenin

etrafındaki zeminin cüruf, kül, çamur ve fındık kabuklarından oluşan bir harçla kaplı olduğu görülmüş. Yağmur suyunu süzüp aşağı geçiren ve sahne çevresinde ayakta duran izleyicilerin daha kuru bir zemine basmasını sağlayan bu harcı yeni Globe'a uygulamak için gerekli 7,5 ton fındık kabuğu 1997 yılında Giresun'dan gönderilmiştir.

Bu devirde açık çatılı tiyatroların yanı sıra daha küçük, kapalı tiyatroların da inşa edildiğini görüyoruz. Pencerelerden giren ışık ve mumlarla aydınlanan bu tiyatrolarda mumların fitilinin kesilip düzeltilmesi için oyuna dört kez ara verilirdi. Daha çok varlıklı kesimin gittiği kapalı tiyatrolarda açık çatılı tiyatrolardan farklı olarak, en pahalı biletler sahneye yakın olanlardı.

Açık ve kapalı tiyatrolar arasındaki mimari farklar akla hep şu soruyu getirmiştir: Acaba oyun yazarları farklı tiyatro mekânları için farklı türde oyunlar mı yazdılar? Bugün artık biliyoruz ki aynı oyunlar hem açık hem kapalı tiyatrolarda sahneye konulmuş; demek ki yazarlar oyunlarını genelde mekân farkı gözetmeden kaleme almışlardır.

Shakespeare'in kumpanyası önceleri kiracı olarak "Tiyatro"da temsiller verirken, daha sonra iki ayrı tiyatro binasına sahip oldu. Bunlardan ilki, yani 1599'da yaptırdıkları yaklaşık 3000 kişilik, açık çatılı ve daire şeklindeki Globe Tiyatrosu, kumpanyanın ana mekânıydı. (Globe'un adı yer küresinden, yani dünyamızdan esinlenmişti; Shakespeare'in karakterlerinden biri dünyanın bir sahne, insanların da bu sahnedeki oyuncular olduğunu söylerken, gerçek yaşamla tiyatroda canlandırılan yaşam arasında kurulan bağı dile getirmiş olur.) 1613'te yanan Globe Tiyatrosu ikinci kez yapıldıktan sonra, 1642'de Cromwell'in tiyatroları kapatmasına kadar işlevini sürdürmüştür. Shakespeare'in ortağı olduğu kumpanya 1609'da ikinci bir tiyatro edindi. Blackfriars adlı ve Globe'a oranla daha küçük olan bu kapalı tiyatro kumpanyanın kışlık mekânı işlevini görüyordu.

Bugün Londra'da, Amerikalı oyuncu ve yönetmen Sam Wannamaker'in 1970'lerde başlattığı girişim sayesinde yeni bir Globe Tiyatrosu var. Umutsuz görünen ve uzun yıllar süren çabalar sonucu eski Globe'un durduğu yerin hemen yanında artık gerek mimari gerek malzeme ve uygulanan yapı teknikleri açısından aslına sadık yeni bir Globe yükseliyor.

Wannamaker düşlerinin gerçeğe dönüşmesine yaklaşmışken 1993'te yaşamını yitirdi. Onun ölümünden sonra yapımı tamamlanan tiyatro 1997 Haziranında Kraliçe tarafından resmen açıldığında, sahneye konan ilk oyun, tıpkı 1599'da olduğu gibi Shakespeare'in *V. Henry* adlı oyunuydu.



tectum
porticus
orchestra
ingressus
mimorum
aedes
proscaenium
planities siue arena

Swan Tiyatrosu

(1596'da Johannes de Witt'in çizdiği resmin Arend van Buchell tarafından yapılmış kopyası.)

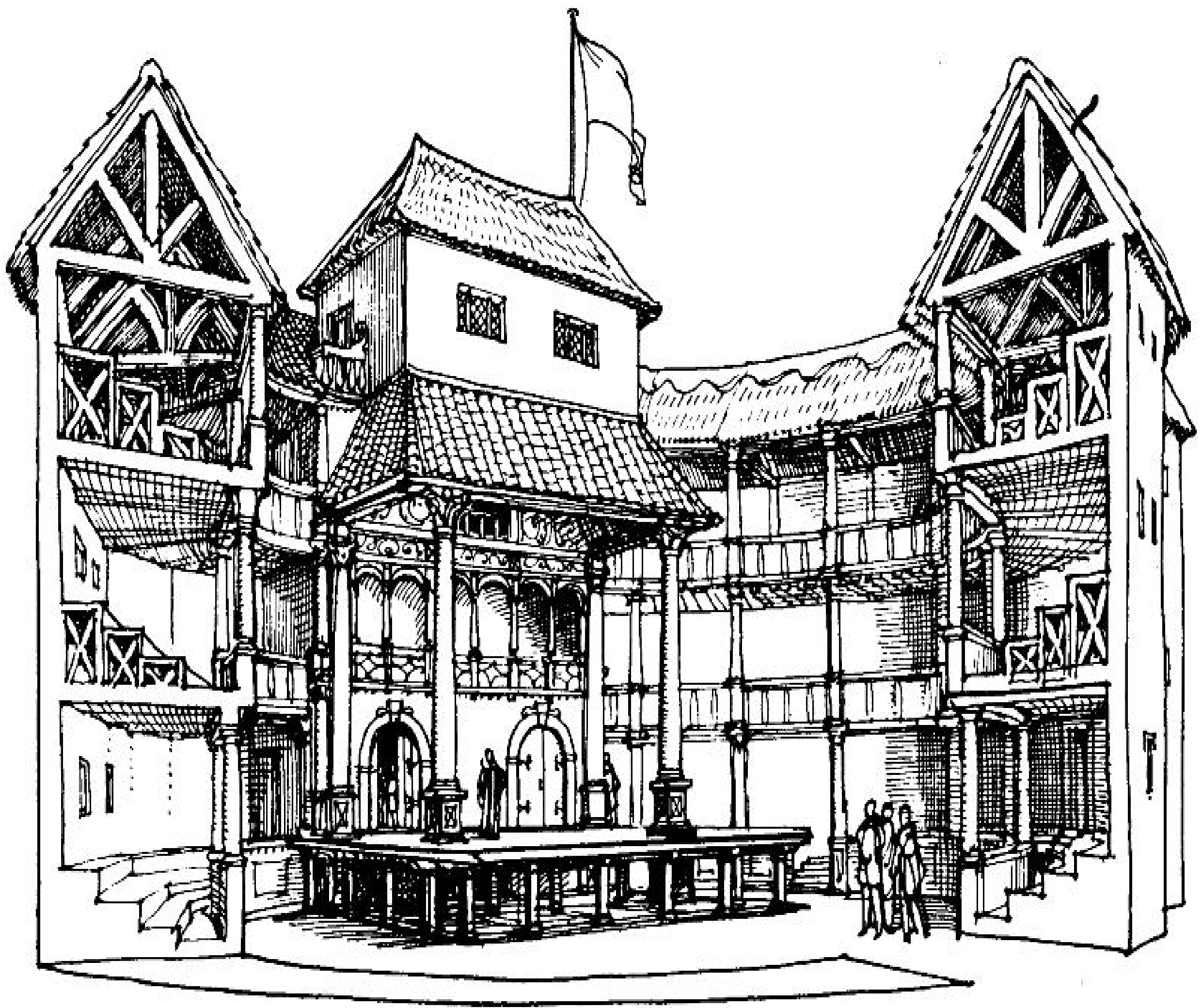
Shakespeare profesyonel yaşamı boyunca hep aynı tiyatro kumpanyasıyla çalışmıştır. “Lord Chamberlaine’s Men” (Başmabeyincinin Oyuncuları) olarak tanınan grup Kraliçe I. Elizabeth’in ölümü üzerine 1603’te kral olan I. James’in himayesine girdikten sonra “King’s Men” (Kralın Oyuncuları) adını alır.

1590’larda bir endüstri haline gelen ve pazar hariç her gün oyun sahneleyen tiyatrolar toplu olarak haftada on beş bin kadar seyirci çekiyorlardı. Tiyatro temsillerinin en yoğun olduğu aylar eylülden aralık sonundaki Noel’e kadar olan süreydi. Genellikle yaz aylarında başgösteren veba salgınları nedeniyle tiyatrolar zaman zaman kapatılır, böyle zamanlarda kumpanyalar turneye çıkarak ülkeyi dolaşırlardı. Bazen de saraya çağrılarak temsillerini Kraliçe I. Elizabeth’in ve daha sonra Kral I. James’in huzurunda sunarlardı. Shakes-

peare’in hangi oyunlarının hangi tarihlerde sarayda temsil edildiği belgelerde vardır.

Shakespeare’in yaşadığı dönemde bugün sinemada olduğu gibi “yıldız” sistemi geçerliydi. Ancak oyuncular alkışlanıp övülürken oyunculuk mesleği hor görülmüş, ahlakın bekçiliğinden sorumlu yerel yöneticilerin, din adamlarının ve sansür kurulunun gözü hep tiyatronun üzerinde olmuştur. Shakespeare’in kumpanyasının yıldızı özellikle trajedilerde ünlenen Richard Burbage’dı. Burbage “Tiyatro”yu yaptıran James Burbage’ın oğludur. Will Kempe ve Robert Armin ise kumpanyanın en sevilen komik aktörleriydi. Bu oyuncuların ölümlerinden yıllar sonra bile hatırlanmaya devam ettiklerini görüyoruz. Tiyatrolardaki tüm oyuncular erkekti; kadın rolleri kadrodaki en genç aktörler tarafından canlandırılırdı. İzleyicilerin gerçekçilikle ilgili bu ve buna benzer sorunları düşgüçlerinin yardımıyla aştıkları anlaşılıyor.

Sahnede hemen hiç dekor bulunmadığından belirli bir mekânın canlandırılması sembolik birkaç parça sahne eşyası, metnin içine serpiştirilmiş yer betimleyici sözler ve izleyicinin düşgücünü seferber etmesi sayesinde gerçekleşirdi. Temsiller gündüz yapıldığından bugünkü gibi izleyicilerin oturduğu kısmı karartıp sahneyi aydınlatma veya ışığı azaltıp çoğaltma olanağı yoktu. Bu durumda karanlığı ifade etmek için bazen meşaleler yakılır, bazen oyuncular ellerinde mumla veya gecelik entarisi giyerek sahneye çıkarlardı. Ayrıca oyun yazarının diyaloglara gece veya gündüz, karanlık veya aydınlık olduğunu belirten sözler koyarak ışık sorununu metnin içinde çözdüğü de görülür. Özellikle tarihi oyunlarda iki ordunun savaşmasını gerektiren sahneler borazan ve top sesleri eşliğinde iki veya dört kişinin stilize bir biçimde döğüşmesi ile canlandırılırdı. Bu da yine düşgücünü devreye sokan, aynı zamanda pratik ve (kumpanyadaki aktör sayısının çok büyük olmadığı düşünülürse) ekonomik bir yöntem sayılır.



Tipik bir Elizabeth dönemi Tiyatrosu

(1965'te C. Walter Hodges tarafından gerçekleştirilen çizim.)

Dekorsuz sahneye karşın efektler ve kostümler oldukça çarpıcıydı. Sahne efektleri arasında gök gürültüsü, top sesi, havada tel ve makaralar sayesinde uçan doğaüstü, tanrısal yaratıklar ve tabii müzik önemli bir yer tutar. Oyuncuların temsillerde giydikleri kıyafetler de olabildiğince görkemliydi. Bunlardan bazılarının soyluların elden çıkardıkları giysiler olduğu sanılıyor. Giyimde tarihselliğe bağlı kalmadıklarını, örneğin 14. yüzyılda geçen *Richard II* adlı oyunun Shakes-peare döneminde giyilen kıyafetlerle oynandığını biliyoruz. Shakespeare'in toga giydikleri sanılan Romalı karakterleri tarihe sadık kostümün neredeyse tek örneğini teşkil ederler. Bakireler beyaz giysileri, hortlak ve hayaletler deri kıyafetleri ile sahneye adım attıklarında hemen tanınırlardı. Bir karakterin ıslak elbiselerle sahneye çıkması, deniz kazasından kurtulduğuna işaretti. Oyundaki karakterlerden birinin kişiliğini veya cinsiyetini gizlemesi ya da başka birinin kişiliğine bürünmesi gerektiğinde ayrıntılı saç ve makyaj değişikliği yerine kıyafet değişikliği veya takma bir sakal yeterliydi.

Dönemin oyunculuk tarzının bugünkünden farklı olduğu bir gerçek ancak bunun nasıl bir tarz olduğu konusunda fikir birliği yok. Konu üzerinde çalışanların bir kısmı bu tarzın mimik ve nüansa olanak verdiğini söylerken büyük bir çoğunluk stilize olduğu, kalıplara, belirli jest ve hareketlere dayandığı görüşünü savunuyor. Bazı izleyicilerin sahne etrafında gezinip aktörlere laf attığı ve herkesin birbirini görebildiği aydınlık bir ortamda oyuncuların güçlü bir ses tonu ve belirgin jestler kullanmak zorunda kalacaklarını düşünmek pek de yanlış sayılmaz. Nüanslı ve ince jestlere dayanan bir oyun tarzı ancak küçük ve kapalı tiyatrolar için söz konusu olabilir. Ancak oyuncuların oyun tarzlarını mekâna göre değiştirdiklerine dair elimizde herhangi bir belge yok.

Dönemin estetik anlayışı sanatın doğayı yansıtması gerektiğini söyler. O dönemde yansıtma kuramı sadece sanat eserleri için değil tiyatro oyunculuğu için de geçerli olmalı ki Hamlet oyunculara insan doğasına sadık kalmalarını öğütler. Ancak doğanın yansıtılması farklı dönemlerde farklı şekillerde anlaşılmıştır. Acaba Shakespeare döneminde "yansıtma", "canlandırma" ve "natüralizm" oyuncunun kendisini oynadığı rolle bütünleştirmesi anlamına mı geliyordu? Büyük ölçüde kalıplara dayanan bir oyunculuk stili, aktörlerin aynı hafta içinde birkaç farklı rolde sahneye

çıkmaları gibi faktörler Stanislavski metoduna benzer yöntemleri dışlıyor gibi görünebilir. Öte yandan bir oyuncunun gelenekselleşmiş jestler kullanmasının, kendini canlandırdığı karakterle psikolojik açıdan bütünleştirmesine engel teşkil edip etmediği de düşünülmeye değer bir konudur.

Provalar hakkında maalesef elimizde çok az belge var. Bugünkü anlamda "yönetmen" sayılmasa da her kumpanyada aktörlere yol gösterici konumunda bir oyun sorumlusunun varlığından söz edebiliriz. Bu kişi bazen oyun yazarının kendisidir. Hem oyun yazarı hem aktör olan Shakes-

peare de provalarda diğer oyunculara yol göstermiş olabilir. Aktörlere ezberlemeleri için verilen metinler genellikle oyunun tümü değil, sadece canlandıracakları karaktere ait satırları içeren metinlerdi. Diğer karakterlere ait satırlara ancak aktörün söze hangi noktada gireceğini göstermek amacıyla yer verilirdi. Genel prova sayısının yok denecek kadar az olduğu anlaşılıyor. Oyuncular rollerine tek başlarına çalışırlar, şölen, savaş, cenaze gibi törensel sahneler hep belirli bir tarzda oynandığından bunlar için ayrıca prova gerekmezdi. Yılda yaklaşık kırk değişik oyun sahneye koyan bir kumpanyada provalar için ayrılan sürenin epey kısa olduğunu varsayabiliriz. Oyuncuların ezber yetenekleri ve bellekleri çok güçlü olmakla birlikte oynanan oyun ve üstlenilen rol sayısının fazlalığı nedeniyle temsillerde suflöre mutlaka ihtiyaç vardı.

Shakespeare döneminin tiyatro izleyicileri farklı sınıflardan, farklı kültür, refah ve eğitim düzeylerinden gelen kadın ve erkeklerden oluşuyordu. Aristokratlardan tüccarlara, hukuk öğrencilerinden bakkal çıraklarına kadar geniş bir yelpazeyle karşı karşıyayız. Yine de orta ve üst sınıf izleyicilerin sayıca alt sınıf izleyicilerden fazla olduğu tahmin ediliyor. Tiyatroya hiç gitmeyen gruplar ise Püritenler ve Anglikan kilisesinden kopan diğer bazı dini cemaatlerdi.

O dönemin tiyatro izleyicileri şiir dili ile yazılmış ve karmaşık tümce yapıları içeren oyunları algılamaya bizlerden daha yatkındılar. Sözlü edebiyatın bir anlamda devam ediyor olması, insanların tiyatroya gitme alışkanlıkları ve her pazar kilisede dinledikleri, özenli bir dille sunulan vaazların yarattığı kulak dolgunluğu gibi faktörlerin bunda önemli bir payı vardır. Altıncı sınıfa kadar okuyan herkesin klasik yazarları bir ölçüde tanıdığını göz önüne alırsak, oyunlarda mitolojiye ve klasiklere yapılan göndermelerin önemli bir kısmını algılamakta fazla zorlanmadıkları sonucuna ulaşırız. Ancak sessizliğin hiçbir zaman tam olarak sağlanamadığı tiyatrolarda izleyicilerin bazı sözcük ve dizeleri duyamamaları olasılığını da akıldan çıkarmamak gerekir. Shakespeare'in çağdaşı Ben Jonson'un izleyicilerden oyunları "görmeye" değil "dinlemeye" gelmelerini istemesine karşın, izleyicilerin hiç olmazsa bir bölümü için görselliğin sözcüklere ağır bastığını söyleyebiliriz.

Shakespeare’in Oyunlarının Yayımlanması

Dönemin diğer oyun yazarları gibi yılda ortalama iki oyun ürettiği sanılan Shakespeare’in özgün elyazmalarından maalesef hiçbiri elimizde yok. Uzmanlara göre, Shakespeare bir oyunu tamamladığında elyazması metni bazen temiz kopya bazen de temize çekilmemiş müsvedde halinde hemen oyun sorumlusuna teslim ederdi. O andan itibaren oyun, yazarın değil kumpanyanın malıydı artık. Kolay okunmayan, kenarlarına dizeler sığdırılmış müsveddeler bir başkası tarafından temize çekilirdi. Shakespeare’in kaleme aldığı özgün metinlerde perde ve sahne bölüntüleri olmadığı gibi genelde olayların geçtiği mekân, oyuncuların sahneye giriş çıkışları ve kullanılacak efektler hakkında pek fazla açıklama bulunmadığı sanılıyor. Bu tür notlar ve açıklamalar, oyun sorumlusunun kullanımı için hazırlanan özel kopya üzerinde işaretleniyordu. Kumpanya açısından çok değerli olan bu kopya zaman içinde yıprandığında yenisi hazırlanırdı. Oyuncuların kullandığı ve sadece kendi rollerini içeren kopyalar da yıprandıkça yenilenirdi.

Telif hakkının olmadığı bu dönemde gişe hasılatını düşünen kumpanyalar doğal olarak oyunların basılmasını ve rakip kumpanyaların eline geçmesini istemiyorlardı. Buna karşın Shakespeare’in oyunlarından on dokuzu yani yarısı kendi yaşamı sırasında yayınlanmış. Genel kanı söz konusu oyunların, birkaç istisna dışında, yazarın ve ortak olduğu kumpanyanın izni olmadan basıldığıdır. Bunların tümü quarto yani sayfa boyutu olarak nispeten küçük baskılardı. İyi ve kötü olarak sınıflandırılan quarto’lardan, iyi quarto denilen basımlar ya Shakespeare’in özgün metinlerinin kopyalarına ya da oyun sorumlusunun açıklamalar ve notlar içeren özel kopyasına dayanır. Bu kopyaların matbaaya izinsiz olarak nasıl ulaştığı konusunda kesin bir bilgi yok. Kötü quartolar ise basımcıların ele geçirdiği bozuk ve okunaksız müsveddelere veya oyuncuların hafızasına dayanan metinlerdir. Kendi rolünü zaten ezbere bilen bir aktör (ki bazen aynı aktörün bir oyunda iki ayrı rol üstlendiği olurdu) diğer karakterlerin rollerini de oyun sırasında iyi kötü ezberleyebilirse belleğindeki bozuk metni yayımcıya satabilirdi. Gerek

Romeo ve Juliet'in gerek *Hamlet*'in korsan baskıları o denli bozuktu ki kumpanya bu iki oyun kötü bir ün kazanmasın diye eldeki yedek kopyalardan ikisini (belki de Shakespeare'in müsveddelerini) basımcıya göndermek zorunluluğunu hissetmiş, böylece oyunların iyi sayılabilecek ikinci quarto baskılarına olanak sağlamıştır. Ancak Fredson Bowers'ın işaret ettiği gibi, *III. Richard*'ın ve *V. Henry*'nin yine çok kötü olan quartoları yayımlandığında kumpanya daha temiz metinlerin basılmasına yardımcı olmamıştır.

Shakespeare'in oyunlarının ilk toplu basımı ölümünden sonra aynı kumpanyadan iki oyuncu, John Heminges ve Henry Condell tarafından 1623 yılında gerçekleştirildi. Bu baskıda *Perikles* ve *İki Soylu Akraba* adlı oyunlara yer verilmemiştir. Yazarın bu iki dostu oyunları folio boyutunda (yani matbaa kâğıdını quarto'lardaki gibi sekiz küçük sayfa yerine dört büyük sayfa halinde katlayarak) yayınladıkları için bu tek ciltlik basım *İlk Folio* olarak adlandırılır. Heminges ve Condell baskıyı hazırlarken oyun sorumlusu tarafından kullanılan elyazmalarının kopyalarından, bazen de mevcut quarto baskılarından yararlanmışlardır.

İlk Folio ile quarto'ları karşılaştırdığımızda metinler arasında farklılıklar görürüz. Sözcük düzeyindeki ufak tefek farkları açıklamak kolaydır. Gerek elle çoğaltma sırasında gerek dizgide dikkatsizlik sonucu meydana gelen hataların yanı sıra, özgün elyazmasının yer yer okunaksız olmasından doğan hatalar nedeniyle de metinler arasında bazı farklılıklar oluştuğunu biliyoruz. Sağlam ve güvenilir kaynaklara dayanmasına karşın uzmanlar İlk Folio'da da çok sayıda hata olduğu görüşündedirler. Çoğu sözcük düzeyindeki bu hataların azlığı veya çokluğu kaynak metnin okunaklılığı kadar dizgiyi yapan kişilerin (bu konuda tahminler iki ile dokuz kişi arasında değişiyor) ustalığı ve tecrübesiyle orantılıdır. Aynı oyun metninin değişik bölümleri üzerinde çalışan farklı dizgicilerin farklı kalitede metinler ürettiklerini görüyoruz. Özellikle quarto'lardaki birtakım hataların ise dizgicilerin metne sık sık bakmak yerine birkaç satırı birden okuyup akılda tutmaya çalışmalarından, bazen daha da ileri giderek sözcükleri değiştirmelerinden kaynaklandığı sanılıyor.



A CATALOGVE

of the feuerall Comedies, Hiftories, and Tragedies contained in this Volume.

COMEDIES.

HISTORIES.

TRAGEDIES.

Ancak bazı oyunların quarto ve İlk Folio metinleri arasında sözcük düzeyinde kalmayan ciddi farklılıklar görmekteyiz. Örneğin *Hamlet*'in iyi quarto ve İlk Folio metinleri arasında toplam 310 satırlık fark vardır; iyi quarto Folio metninde bulunmayan 230 satır, buna karşın Folio metni quarto'da bulunmayan 80 satır içerir. Metinler arasındaki bu tür farkların yazarın zaman içinde oyunda yapmış olduğu değişikliklerden ya da provalar sırasında veya oyun temsil edilmeye başlandıktan sonra yapılan ekleme ve çıkartmalardan kaynaklandığı sanılmaktadır. Shakespeare'in oyunlarını okurlar için değil sahnede temsil edilmek üzere yazdığını, bu nedenle kendi yaşamı boyunca sabit değil değişken oyun metinlerinin söz konusu olduğunu düşünürsek, iyi metinler arasında bile farklar bulunmasını yadırgamamamız gerekiyor.

İlk Folio'dan sonra Shakespeare'in oyunları 17. yüzyıl boyunca pek çok kez gerek quarto gerek folio olarak yayımlandı. Metinlerin baskıya verilmeden önce editör tarafından ciddi bir biçimde gözden geçirilip yanlışlıkların ayıklanması ise 18. yüzyılda yaygınlaşır. Yine bu yüzyılda Shakespeare'in editörleri arasında kendileri de ünlü yazarlar olan Alexander Pope ve Samuel Johnson da bulunmaktadır. Dönemin editörleri oyunları kendi anlayışlarına göre perde ve sahnelere ayırmışlar, satırları numaralamışlar, sözcüklerin yazılışını modernize etmişler, yine kendi anlayışlarına göre metinlerdeki bozuklukları düzeltmişler, açıklayıcı notlar düşmüşlerdir. Her sahnenin başında mekân/zaman belirtme ve sahneye giriş çıkışları metinde işaretleme geleneği yine 18. yüzyılda oluşur. Bazı editörler ayrıca eleştirmenlik görevi üstlenerek yazdıkları önsözlerde oyunları o dönemin edebiyat kuramı ışığında tartışmışlardır. Yine bu dönemde metinlere ek olarak farklı editörlerin düzenleme ve açıklamalarını bir araya getiren "variorum" baskıları yapılmaya başlanır.

1864'te Cambridge Üniversitesi'nce yayımlanan tek ciltlik Globe metni çok sayıda 20. yüzyıl basımına kaynaklık etmiş, bu metinde kullanılan satır numaralama sistemi uzun süre geçerli olmuştur. 19. yüzyılda toplu basımların yanı sıra oyunları yıllara yayarak dizi şeklinde okurlara sunmak fikri ortaya atıldı. Arden ve Oxford gibi ünlü dizilerin başlangıcı 19. yüzyıl sonuna dayanır. Günümüzde de tek ciltlik toplu yayımların yanı sıra

Oxford, Cambridge, Bantam, Arden, Signet ve Penguin gibi birçok Shakespeare serisi zaman içinde yenilenerek okurlara sunulmaktadır.

Shakespeare'in oyunlarının yeni yayımları sadece İngilizce konuşulan ülkelerde değil dünyanın her tarafında, çeşitli okur ve kullanıcı gruplarının ihtiyaçlarına cevap verecek şekilde ve artan bir hızla sürmektedir. Metin oluşturma tekniklerindeki ilerlemeler ve Shakespeare'e olan ilgi devam ettikçe yenilenme süreci de devam edecektir kuşkusuz.

Editör ve İşlevi

Editörün bir Shakespeare oyununu İngilizce olarak, özgün dilinde yayına hazırlaması uzun ve zorluklarla dolu bir süreçtir. Önce kaynak veya kaynaklarını seçmesi, yani daha önce yayımlanmış metinlerin hangisinden veya hangilerinden faydalanacağına karar vermesi gerekir.

Kullanılan kaynaklar farklı olunca, aynı oyunun iki ayrı editör tarafından yayına hazırlanan metinlerinin birbirine tıpatıp uymaması doğaldır. Perde ayrımlarında editörler arasında genel bir uzlaşma varsa da sahne sayısı ve bir sahnenin nerede bitip diğerinin nerede başladığı konusunda görüş birliği yoktur. Bir editörün ürettiği metin kullandığı kaynaklara ve bunlar arasında yaptığı seçimlere göre başka bir editörünkinden daha kısa veya uzun olabilir, satırlara verilen numaralar arasında farklar görülebilir. Örneğin *Onikinci Gece* adlı oyunun III. perdesinin 4. sahnesi Arden serisinde 405, Penguin'de ise 384 satırdır.

Kaynak(lar) belirlendikten sonra, iş hedef kitleyi seçmeye gelir. Editör şayet tiyatroyu seven genel okur kitlesini hedef alıyorsa, açıklama ve dipnotları en az seviyede tutacak, oyunlar üzerinde ileri düzeyde akademik çalışma yapanları hedefliyorsa quarto'ları, İlk Folio'yu ve daha sonraki basımları birbirleriyle karşılaştırıp aralarındaki uyuşmazlıklara dikkat çekecek, açıklamalarında aynı sözcük ve satırların farklı okumalarına yer verecek, kendi tercihlerinin nedenlerini anlatacak, kaynak olarak kullandığı basım(lar)da bozuk olduğuna inandığı bölümleri düzelterek neden böyle düşündüğünü ve yaptığı düzeltmeyi hangi sava dayandırdığını açıklayacaktır. Lisans düzeyindeki öğrenciyi hedef alan editörünse ne çok sade ne çok ayrıntılı bir orta yol bulması gerekir. Editör oyunun kendisi veya başka bir uzman tarafından yapılmış bir yorumunu metnin başına

koyarak ürettiği metne eleştiri boyutu da getirebilir. Hedeflenen okur kitlesinin niteliğine göre ayrıca bir bibliyografya ekleyebilir, oyunda şarkılara yer veriliyorsa, bunlara ait notaları basar veya oyunun sahneye konulmasıyla ilgili tarihsel ve teknik açıklamalar sunar.

Shakespeare'in dili Modern İngilizce kategorisine girse de oyunlarda zamanla anlamı değişen veya artık kullanılmayan pek çok sözcük bulunur. Dört yüzyıllık sürede sözcüklerin vurgulanmasında ve seslendirilişinde meydana gelen değişiklikler, Shakespeare'in kullandığı bazı uyakları ve kelime oyunlarını geçersiz kılarken vezinde de düzensizlik olduğu izlenimini verir.

Belirli bir sözcüğün yazılışı veya anlamı farklı editörlerce farklı biçimlerde yorumlanabilir. *Hamlet*'teki dizelerden birinde doğru sözcüğün "solid" (ağır, katı) mı yoksa "sullied" (lekeli, kirli) mi olduğu oyunun yazılışından dört yüz yıl sonra hâlâ tartışma konusudur. (Bu örnekteki tartışmanın kaynağı ilk baskıların bazılarında "solid" bazılarında ise "sullied" sözcüğünün yer almasıdır.)

Sonuç olarak 1590'lardan bugüne sahnelerde ve kitaplıklarda birbirlerinden az veya çok farklı, değişik Shakes-peare'lerin yer aldığını söyleyebiliriz. Bir mucize gerçekleşip yazarın özgün elyazmaları gün ışığına çıkmadığı takdirde, gelecekte de farklı Shakespeare'lerle birlikte yaşamayı sürdüreceğiz.

Çeviri Metinler ve Shakespeare'in Dili

Çeviri kuramı ve pratiğinin son derece ilginç gelişmeler gösterdiği günümüzde bu gelişmeleri birkaç paragrafta özetleme olanağı yoktur. Bu nedenle Shakespeare çevirileri ile ilgili birkaç saptama ile yetineceğiz.

Editör hazırlayacağı metin için nasıl daha önce yayımlanmış metinler arasından bir seçme yapıyorsa, çevirmen de çeşitli editörlerce üretilen metinleri inceleyerek esas alacağı kaynak metni seçer; ayrıca (varsa) daha önce yapılmış çevirileri gözden geçirir. Her çevirmen aynı zamanda bir okur olarak oyuna kendi yorumunu getirir. İngilizce metne yüklediği anlamlar, editörün açıklamalarını değerlendirme biçimi ve tabii seçtiği sözcükler hep metni nasıl "okuduğuna" bağlıdır.

Çevirmen her şeyden önce Shakespeare'in dili ve üslubu üzerinde düşünmek zorundadır. Bugün kullandığımız çok sayıda sözcüğü bizzat yaratan Shakespeare, oyunlarını şiir ile düzyazıyı karıştırarak yazmıştır. Bir genelleme yapacak olursak tarihsel oyunlarda ve trajedilerde şiir daha hakim konumdadır; komedilerde ise düzyazı oranı diğer oyunlara oranla daha yüksektir. Shakespeare de çağdaşları gibi oyunlarının şiirle yazdığı bölümlerinde "blank verse" denilen beş vurgulu ve on heceden oluşan uyaksız ölçüyü kullanır. Özellikle erken döneme ait oyunlarında şekilci şiir yapılarına ve uyaklara yer vererek bazı dizeleri metnin dil örgüsü üzerine işlenmiş bir desen gibi öne çıkaran yazar, sonraları kalıplardan uzaklaşarak çok daha esnek bir şiir dili geliştirir. Shakespeare'in düzyazısı da ritim, esneklik ve kapsadığı değişik stiller açısından neredeyse şiiri kadar ilginçtir. Yazarın karakter yaratmada kullandığı yöntem, her biri için özgün bir dil ve konuşma tarzı oluşturmaktan geçer. Bu farklılıklara duyarlı bir çevirmen Shakespeare'in dilini ve kullandığı değişik üslupları kendi dilinde bu işe en uygun bulduğu şiir ve düzyazı üslupları yoluyla sunar. Yazarın kelime oyunlarına düşkünlüğü, klasiklere yaptığı göndermeler, söz sanatlarına ve ironiye sık sık yer vermesi, ses uyumuna dayanan efektler kullanması çevirmenin çözmesi gereken sorunlardan sadece birkaçıdır. Oyunların okunmak için değil tiyatro sahnesi için yazılmış olmaları da çevirmen tarafından dikkate alınması gereken bir olgudur.

Edebiyat metinlerinin yorumu farklı dönem ve kültürlerde nasıl farklılıklar gösteriyorsa, çeviri anlayışı da zaman içinde değişiklik gösterir. Bu nedenle Shakespeare'in 15-20 yıl arayla yapılan çevirileri sadece çevirmenlerin bireysel tarzları ve seçimleri nedeniyle değil, gerek çeviri anlayışında gerek Shakespeare yorumlarındaki gelişmeler nedeniyle birbirlerinden çok farklıdırlar. "Eskiyen" çevirilerin yerine yenilerinin yapılmasıyla her dilde zamanla farklı Shakes-

peare'lerin ortaya çıkmasına tanık oluruz.

Bazı çeviriler kaynak metindeki sözcüklere sadık kalırken çok daha özgür olan çeviriler de vardır. Hatta metni çevirirken kendi kültürüne uyarlayan çevirmenlere de rastlarız. Deneysel tiyatro yapanlar dışında, çağdaş yönetmenlerin tercih ettikleri çeviriler genellikle özgün metne gerektiğince sadık ancak akademik nitelikli olmayan, tiyatroya uygun bir dille üretilmiş, zaman, kültür ve dil açısından izleyici ile oyun ve yazar arasında köprü işlevi görebilecek türde çevirilerdir.

Ülkemizde Shakespeare'e karşı 19. yüzyıl sonlarında başlayan ilgi 20. yüzyılda önce en ünlü oyunların, son yıllarda ise daha az tanınan oyunlardan bazılarının çevrilmesi ve sahneye konulmasıyla sürmektedir.

Oyunların yeni çevirileri ile birlikte Türkiye'de Shakes-peare çevirilerinin tarihi ve eleştirisi üzerine yapılan çalışmalar da artmaktadır.

Shakespeare'in Yorumlanması

Eserleri her çağda yeni yorumlara olanak veren Shakes-peare dört yüz yıl boyunca gündemde kalabilmiş bir yazar. Ona duyulan bu ilgiyi sürekli kılan nedir acaba? Bu sorunun cevabı yarattığı karakterler, tartıştığı temalar ve dil kullanımındaki ustalığı kadar insanı ve olayları ele alış biçiminde yatar. Hemen bütün oyunlarında yaşamı olanca karmaşıklığı, muğlaklık ve gizemiyle sergilemiş, sorunları ortaya koyarken siyah beyaz yargılardan bilinçli olarak kaçınmıştır. İnsan deneyimini basite indirgeyen kesin çözümler yerine bizlere soru sorma ve kendi çözümlerimizi üretme olanağını sunan Shakespeare böylece eskimeden, demode olmadan günümüze gelmeyi başarmış ender yazarlardan biri. Shakespeare'in sürekli yeni yorumları davet etmesi, çağdaşımız olmasa da güncelliğini koruduğunun en güçlü kanıtıdır kuşkusuz.

Sahnedeki Yorumlar

Shakespeare'in oyunlarının sahnedeki yorumu zaman içinde büyük farklılıklar göstermiştir. Yazarın ölümünden yirmi altı yıl sonra, Püritenlerin ahlaksızlık yuvası olarak algıladıkları tiyatrolar Cromwell'in emri ile

kapatıldı ve 1642'den krallığın yeniden tesis edildiği 1660'a kadar on sekiz yıl kapalı kaldı. Tiyatroları yeniden açan Kral II. Charles döneminde kumpanya sayısı ikiye indirilerek tiyatrolar denetim altında tutulmak istendi. Bu dönemin tiyatro tarihi açısından en önemli yanı kadınların da oyuncu olarak sahnede yer almalarıdır.

17. yüzyılın son kırk yılında Shakespeare'in oyunlarından bazıları özgün biçimleriyle sahnelenirken bazıları büyük değişikliğe uğradı. Bu dönemde Shakespeare'in oyunlarına yeni bölümler yazıp eklemek, iki farklı oyundan bölümleri bir araya getirip ortaya yeni bir oyun çıkarmak, *Kral Lear*, *Romeo ve Juliet* gibi trajedileri mutlu sonla bitirmek, *Fırtına* gibi oyunları opera benzeri bir biçimde sahneye koymak moda oldu. Devrin en önemli Shakespeare oyuncusu Thomas Betterton'dur.

18. yüzyılda uyarlamalar sürmekle birlikte, oyunları sözünü ettiğimiz değişiklikler ve eklemelerden arındırarak Shakespeare'in özgün metinlerine dönme girişimleri de yapıldı. Bu dönemin en ünlü Shakespeare oyuncusu hem trajik hem komik rollerdeki başarısı ile tanınan David Garrick'tir. 18. yüzyıl sonu ile 19. yüzyılın başlangıcını kapsayan dönemdeki ünlü oyuncular arasında ise neo-klasik oyun tarzını temsil eden John Philip Kemble ve kız kardeşi Sarah Siddon ile onlardan daha gerçekçi bir oyun tarzını benimseyen Edmund Kean'i sayabiliriz.

Viktorya dönemine geldiğimizde oyunları özgün hallerinde sahneye koyma çabası (tiyatrodan çok görkemli ve pahalı gösteriler olarak nitelendirebileceğimiz temsillerin devam etmesine karşın) giderek güçlenir. Oyunculukta romantik hatta melodramatik bir tarzın popüler olduğu bu yıllarda doğallıktan ve gerçekçilikten de söz edildiğine rastlarız. Kostüm ve dekorda tarihe sadakat ön plana çıkar. Henry Irving ve Ellen Terry'nin 1882'de başrolleri üstlendikleri *Romeo ve Juliet* dönemin tiyatro tarihine geçen en ünlü Shakespeare prodüksiyonlarından biridir.

20. yüzyılda özgün metinlere dönüş tamamlanmış, buna karşın oyunların daha önce denenmemiş yaklaşımlarla sahnelendiği heyecan verici bir dönem başlamıştır. Bugün de modern giysilerle Shakespeare'in "çağdaş"laştırıldığı, metinlerin farklı bir gözle okunarak yeniden yorumlandığı, yepyeni oyunculuk ve sahneye koyma tarzlarının denendiği bir çağı yaşıyoruz.

1940 ve 50'lerin yıldız oyuncuları lirik tarzın temsilcisi John Gielguld ile gerçekçilik akımını temsil eden Laurence Olivier'dir. Aynı dönemin kadın oyuncuları arasında Edith Evans, Peggy Ashcroft ve Sybil Thorndike gibi isimleri sayabiliriz. Bugün ise yıldız sisteminden çok ekip oyunu düzeninin revaçta olduğunu görüyoruz.

Yönetmen kavramı da 20. yüzyılın ürünüdür. Shakes-peare dönemindeki oyun sorumlusundan, 18. yüzyılda oyunun yorumuna damgasını vuran aktörden, 19. yüzyılı karakterize eden prodüktörden sonra 20. yüzyılda karşımıza çıkan yönetmen, izleyici olarak oyunu nasıl algıladığımızı büyük ölçüde belirleyen kişidir. Yaratıcılığı ve dramatik sezgileriyle öne çıkan günümüz yönetmeni aynı zamanda oyunların en dikkatli okuyucularındandır. Shakespeare'in temalarını, kullandığı dili ve üslupları, yarattığı karakterleri çağdaş eleştirinin ve bazen de ideolojilerin ışığında irdeleyen yönetmenler özgün yorumlarıyla bize sürekli yeni Shakespeare'ler sunmaktadırlar.

Shakespeare eleştirisi

Shakespeare hakkında 17. yüzyılda yazılanların çoğu eleştiri kapsamına girmeyen övgü ve yergilerden ibaret kaldı. 17. yüzyıldan 19. yüzyıl başlarına kadar oyunlar üzerine yazılan en önemli eleştirilerin, kendileri de ünlü birer yazar olan John Dryden, Samuel Johnson ve Samuel Taylor Coleridge tarafından kaleme alındığını görüyoruz. Eleştirmenlerin Shakespeare'e bakışı zaman içinde önemli değişiklikler geçirmiş, önceki yüzyıllarda bazı eleştirmenlerin Shakes-

peare'de kusur olarak gördüklerinin büyük bir bölümü (kelime oyunlarına düşkünlüğü, trajedilere komedi unsurları katması gibi) daha sonraları yazarın erdemleri arasında sayılmaya başlamıştır.

17. yüzyılda İngiltere'nin "iyi" oyun yazarlarından biri sayılan Shakespeare'in "bütün zamanların en iyisi" konumuna gelişi 1750'den sonradır. Ünü Avrupa'da da yayılan Shakespeare'i Almanlar kolayca benimserken neo-klasik kuralların güçlü olduğu Fransa'da kendini tartışmasız bir biçimde kabul ettirmesi 19. yüzyılı bulur.

20. yüzyıl boyunca Shakespeare'in oyunları karakter analizi ve tarihsel yaklaşımdan başlayarak biyografik, tematik, Marksist, formalist, yapısalcı, psikoanalitik ve feminist eleştiriye kadar pek çok farklı yöntemle irdelenmiş, yazarın kullandığı dil ve imgeler yeni eleştiri akımından postyapısalcılığa kadar çeşitli yaklaşımların ışığında tartışılmıştır. Kültür çalışmaları, yeni tarihselcilik ve postkolonializm ile son yıllarda Shakespeare eleştirisine yeni bir boyut eklendiğine tanık oluyoruz. 20. yüzyılda yapılan bibliyografi ve metin çalışmaları ise bize oyunların daha güvenilir metinlerini sunmaktadır. 16. yüzyıl sonu - 17. yüzyıl başı İngiliz tiyatrosunun ayrıntılarıyla incelenmesi ve Shakespeare'in oyunlarının tiyatro sahnesindeki dört yüz yıllık tarihçesinin ortaya konulması da 20. yüzyılda Shakespeare araştırmalarına yapılan önemli katkılar arasındadır.

Frank Kermode'un "Shakespeare Hakkında Yazmak" (LRB, Aralık 1999) adlı makalesinde haklı olarak yakındığı gibi Shakespeare'in oyunlarını kendi önyargılarını payandalamak için çarpıtan, kendi kuramsal gündemlerini öne çıkarmak için araç olarak kullananların sayısı son zamanlarda epey artmış ve kurumsal akademik destek bulmuş da olsa, günümüzde Shakespeare eleştirisine kalıcı katkılar yapacak çalışmaların varlığı yadsınamaz. Okur ile Shakespeare'in oyunları arasında hem köprü hem engel işlevi görebilen eleştirmenler, görüşlerine katılalım veya katılmayalım, metinlere bambaşka açılardan bakmamızı sağlayarak bizi çok daha duyarlı okurlar olmaya zorlarlar.

Oyunların Kronolojisi

Shakespeare’in oyunlarını hangi sırada ve hangi tarihlerde yazdığı konusunda elimizde kesin bilgi yok. Bu nedenle aynı oyun için farklı editörlerin farklı tarihler önerdiğine tanık oluyoruz. Bir oyununun ne zaman yazıldığına dair tahminler genellikle tek bir yıl üzerine odaklanmak yerine, belirli bir yıldan önce veya sonra şeklinde ifade edilir. Oyunun şu gün ve tarihte temsil edildiğine ilişkin bir belge, o oyuna başka bir yazar tarafından yapılan gönderme veya Shakespeare’in oyun içinde başka bir esere yaptığı atıf, kullandığı kaynaklardan bazılarının ilk yayın tarihi, oyunun yayın siciline kaydı, quarto baskısının tarihi gibi somut veriler söz konusu oyunun yazılmış olabileceği en erken ve en geç tarih hakkında önemli ipuçlarıdır. Örneğin *Venedik Taciri* 1598’den daha geç yazılmış olamaz çünkü Francis Mere adlı yazar o yıl söz konusu oyuna bir gönderme yapmıştır; Thomas Platter’ın *Julius Caesar*’ı 21 Eylül 1599’da izlemiş olması ise bu oyunun en geç 1599 ortalarında yazıldığını gösterir bize. Öte yandan Shakespeare’in yazar olarak gelişimi, dil ve üslubundaki farklı evreler de uzmanlar tarafından oyunların tarihlendirilmesinde ölçüt olarak kullanılmaktadır.

Günümüzde Shakespeare’e ait oyunların sayısı 38 olarak kabul edilir. İlk sekiz oyunu isimsiz yayımlanırken 1598’den itibaren kendisine ait olmayan bazı oyunların da Shakes-peare’in eseri olarak okurlara sunulması, o yıllarda ününü pekiştirmiş olan yazarın adını kullanarak satışları artırma çabasının ürünüdür. İlk Folio’da Shakespeare’e ait 36 oyun yer alırken *Perikles* ve *İki Soylu Akraba*’nın dışarda bırakıldığına dikkat çekmiştik. Bugün ise her iki oyun da Shakespeare’in eserleri arasında sayılmaktadır. Oyunlardan son ikisinin yazımında Shakespeare başka bir oyun yazarı ile birlikte çalışmış. Böylece *Fırtına* Shakespeare’in tek başına yazdığı son oyun olarak kabul edilir. 1588-90 yılları civarında Londra’ya giderek tiyatro dünyasına atıldığı varsayılan, 1592’de tanınmış bir tiyatrocu olduğu rakiplerinden birinin kıskançlıkla yazdığı yergiden anlaşılan, 1611’den sonra ise Stratford’a çekildiği bilinen Shakespeare’in oyun yazarı olarak ürün verdiği süre yaklaşık yirmi yılı kapsar.

Aşağıda oyunların özgün İngilizce adlarıyla sunulan liste, bazı itirazlara rağmen Shakespeare uzmanlarının görüş birliğine yakın bir çoğunlukla üzerinde uzlaştıkları sıralamadır. Shakespeare’in ilk ürünlerini vermeye başladığı tarih en erken 1588 olabilir; daha ihtiyatlı bir tahmin ise 1590 yılıdır.

1588–1594 (1591?)	The Comedy of Errors
1588–1594 (1591?)	Love’s Labor’s Lost
1589–1592	1 Henry VI
1589–1592	2 Henry VI
1589–1592	3 Henry VI
1593	Richard III
1589–1594	Titus Andronicus
1590–1594	King John
1592–1594	The Taming of the Shrew
1592–1594	The Two Gentlemen of Verona
1594–1596 (1595?)	Romeo and Juliet
1595	Richard II
1594–1595	A Midsummer Night’s Dream
1594–1596	The Merchant of Venice
1596–1597	1 Henry IV
1597–1598	2 Henry IV
1597–1599	The Merry Wives of Windsor
1598–1599	Henry V
1598–1599	Much Ado About Nothing
1599	Julius Caesar
1599–1600	As You Like It
1599–1601	Twelfth Night
1600–1601	Hamlet
1601–1602	Troilus and Cressida
1602–1604	All’s Well That Ends Well
1602–1604	Othello
1604	Measure for Measure
1605–1606	King Lear
1606	Macbeth

1606–1607	Antony and Cleopatra
1606–1608	Timon of Athens
1607–1608	Coriolanus
1608	Pericles
1609–1610	Cymbeline
1610–1611	The Winter’s Tale
1611	The Tempest
1612–1613	Henry VIII

(John Fletcher ile)

1613 The Two Noble Kinsmen

(John Fletcher ile)

Cevza Sevgen

Önsöz

Büyük bir olasılıkla 1606 yılında yazılan *Macbeth*' in quarto baskısı yoktur; yayımlanması 1623'te İlk Folio ile gerçekleşir. Yaklaşık iki bin satırlık bu oyun Shakespeare'in trajedileri arasında en kısa olanıdır. Oyunun ilk temsilinin 7 Ağustos 1606'da sarayda, Kral I. James ile konuk Danimarka Kralı IV. Christian'ın huzurlarında yapıldığı sanılıyor. Shakespeare'in yararlandığı kaynakta İskoçlarla Danimarkalılar arasında geçtiği söylenen savaş, Sylvan Barnet'in dediği gibi, yazar tarafından bu nedenle İskoç-Norveç savaşına dönüştürülmüş olmalı. İngiltere Kralı I. James aynı zamanda İskoçya kralıydı; bu bakımdan *Macbeth* adlı oyun onun atalarının tarihinden bir kesiti canlandırır. Pek çok eleştirmen Shakespeare'in dördüncü perdede eski İskoç krallarına adeta resmi geçit yaptırarak James'in soyunun sonsuza dek hükümran olacağını ima ettiğine dikkat çeker.

Shakespeare'in diğer bazı trajedileri ve tarihsel oyunları gibi *Macbeth* de kaynağını gerçek olaylarla söylenceyi aynı potada eriten Holinshed'in ünlü tarihinden alır. O dönemde İngiltere, İskoçya ve İrlanda tarihi için en geçerli başvuru kaynağı sayılan bu eser Britanya Adalarının geçmişini Nuh'un oğullarından başlayarak 1580'lere kadar getirir. Shakespeare ilk baskısı 1577'de yapılan bu kitabın 1587'deki ikinci baskısından yararlanmış. *Holinshed Tarihi*' nde güçsüz, hatta beceriksiz bir kral olduğu söylenen Duncan Shakes-peare'in elinde Tanrı'nın kutsadığı ideal hükümdara dönüşür: Bir kralın sahip olması gereken erdemlerin tümünü kendisinde toplayan, etrafındakilerin saygı, sevgi ve sadakatle hizmet ettiği, layık olanları cömertçe ödüllendiren bir hükümdar. Holinshed'e göre Macbeth İskoçya tahtı üzerinde hak iddia edebilecek konumdadır ve Duncan'ı öldürüp yerine geçtikten sonraki ilk on yıl boyunca iyi bir kral olarak tanınır; Banquo ise Macbeth'in Kral Duncan'ı öldüreceğini bilir, hatta yardım edeceğini söyler kendisine. Buna karşılık Shakespeare'in yarattığı Macbeth tahtı düpedüz gasp ettiği gibi krallığının ilk gününden itibaren kanlı bir despottur. Oyundaki Banquo da yine Holinshed'dekinden çok farklıdır. Cadıların kehanetini bir an için çekici bulsa da doğru yoldan ayrılmayan, kralına ihaneti aklından bile geçirmeyen, dürüst ve gerçek anlamda soylu bir portre çizen Banquo Macbeth'in ahlaki değerlerden ne

denli uzaklaştığının canlı göstergesidir adeta. Pek çok eleştirmene göre Shakespeare'in Holinshed'deki malzeme üzerinde yaptığı değişiklikler tek bir gayeye yöneliktir: Macbeth'e yükselme arzusu ve politik hırs dışında, bizlere makul görünebilecek hiçbir amaç veya mazeret tanımamak. Bu yüzden Macbeth'in davranışlarını bir ölçüde anlaşılabilir kılacak, en azından ilk cinayeti mazur gösterecek herhangi bir nedene yer vermemiştir oyunda.

Stanly Wells'in de işaret ettiği gibi, Macbeth ve Leydi Macbeth dışındaki tüm karakterlerin rolleri işlevsel niteliktedir: İyiler safında yer alan hiçbir karaktere (ne Duncan ve Banquo'ya ne de Malcolm, Macduff ve diğerlerine) üç boyutlu kişilik vermeyen Shakespeare oyunu kişiler-arası çatışma yerine tek bir karaktere ve ona en yakın kişi olan karısına odaklar; olayların tümünü Macbeth'in ve karısının zihninden süzüldüğü şekliyle aktararak "içerden" izleyebildiğimiz karakter sayısını da iki ile sınırlamış olur. Shakespeare'in karı-kocayı baş başa gösterdiği sahneler hem kişiliklerini hem de evlilik ilişkilerini yakından tanıma fırsatı verir bize. Yalnızken akıllarından geçenleri seslendirdiklerinde ise düşüncelerinin ta içinde buluruz kendimizi. Bu pasajların Shakes-peare'in en unutulmaz dizelerinden bazılarını içerdiği gerek okurların ve izleyicilerin gerek Frank Kermode gibi oyunlarda kullanılan dil üzerinde yaptığı çalışmalarla tanınan eleştirmenlerin ortak kanısıdır.

Macbeth daha sahneye adımını atmadan, dostları ve bizzat Kral Duncan tarafından tanıtılır bize. Yakın çevresindekilerin gözünde cesur, sadık ve onurlu bir komutandır o. Norveç'lilerle savaşta büyük kahramanlık göstererek oluk oluk kan akıtan Macbeth yeni bir unvanla ödüllendirilecektir bu hizmetinin karşılığında. Savaşta kralına ihanet eden Cawdor'dan alınan unvanın Glamis Beyi Macbeth'e verilmesi oyundaki keskin ironi örneklerinden ilkidir. Cawdor Beyinin ihanetini haber alan Duncan görünüşün insanı nasıl da yanılttığından söz eder:

İnsanın içinden geçenler yüzünden okunabilseydi!

Nerde! Öyle bir sanatımız yok.

Bu beye nasıl güveniyordum,

Ne kuşkusuz bir güvenle.

(I. iv. 13-16)

Tam o sırada, daha kral sözünü bitirmeden Macbeth girer içeri. Görünüş ve gerçek Kral Duncan'ı pek yakında bir kez daha aldatacak, dürüstlüğünden ve sadakatinden bir an bile kuşku duymadığı Macbeth tarafından öldürülecektir, üstelik de hemen ertesi gece.

Banquo'yla savaştan dönerken karşılarına çıkan cadıların gelecekle ilgili sözlerinden altüst olan Macbeth heyecan, umut ve korkuyu birlikte yaşar. Cadılar ona kral olacağını söylerler ama bunun ne yolla gerçekleşeceğini açıklamazlar. Duncan'ı öldürerek krallığı elde etmek tamamen kendi fikridir Macbeth'in. Kehaneti duymasıyla cinayeti aklından geçirmesi aynı sahne içinde yer alır. Bu fikir önce tüylerini diken diken etse de bir sonraki sahnede kararını vermiş gibidir; karanlık arzuların yönlendirdiği ellerinin yapacağı işi kendi gözünden nasıl saklayacağını düşünmeye başlamıştır bile.

Yıldızlar kapayın gözlerinizi! Hiçbir ışık sızmasın

İçimdeki derin, karanlık isteklere.

Göz görmesin elin ne yaptığını:

Yine de olsun ama, olsun bu iş,

Gözün bakamayacağı kadar korkunç da olsa.

(I. iv. 58-62)

Ama cadıların ateşlediği kral olma düşünü gerçeğe çevirecek irade gücüne sahip midir acaba? Kralı öldürmek fikri kafasında ilk kez filizlendiğinde harekete geçmekten ürktüğünü görürüz Macbeth'in:

Bahtımda kral olmak varsa var,

Ben elimi bile oynatmasam da korlar tacı başıma.

(I. iii. 168-169)

Yükselme hırsı ile bu hırsı eyleme dönüştürecek cinayeti işlemekten çekinmesi bir çatışmaya neden olur benliğinde. Amacına ulaşabilmesi için her türlü ahlaki kaygılardan sıyrılıp insanlığını bastırması gerekir, ama eşini çok iyi tanıyan Leydi Macbeth onun bu işi başarabileceğinden pek de emin değildir. Kocasından gelen mektubu bir solukta okuyup bitirdiğinde şöyle seslendirir kuşkusunu:

> … Ama tabiatına güvenim yok; fazla insan sütü emmişsin, en kestirme yoldan gidecek yürek yok sende. Yükselmek istemesine istiyorsun; içinde hırs yok değil; taş gibi de bir yüreğin olmalı yanında, o yok sende. Can attığın şeyi namusunla, suya sabuna dokunmadan elde etmek istiyorsun. Hem dalavere yapmayacaksın, hem de hakkın olmayan tahta oturacaksın. Sen kalk gel buraya, gel ki var gücümü söz edip akıtayım kulaklarından içeri.

(I. v. 13-22)

İlk cinayete giden yolda Leydi Macbeth'in payı hiç de yadsınamaz doğrusu. Kocası eve vardığında, işi bana bırak diyerek yaptığı planı açıklar ve nasıl davranması gerektiğini anlatır ona. Duncan'ın uşaklarını sarhoş edip cinayeti onların üzerine yıkma fikri de yine Leydi Macbeth'e aittir. Onun düşüncelerine kulak misafiri olan bizler Leydi Macbeth'in bu işte aktif bir rol üstlenmesinin kraliçe olma arzusundan değil, Kenneth Muir'in işaret ettiği gibi, Macbeth'in krallığı çok istediğini bilmesinden kaynaklandığını sezeriz. Macbeth'teki isteği eyleme dönüştürecek psikolojik ortamı hazırlamaktır yaptığı şey aslında. Kocasının tereddütlerine, hatta başarısızlık endişesiyle vazgeçecek gibi olmasına karşın bir an bile tereddüt etmez, onu korkaklıkla, erkek olmamakla suçlayarak harekete geçmeye zorlar. Eşine verdiği cevap Macbeth'in insanlığını henüz yitirmediğini gösterir bize:

Yeter, sus artık! Bir insana yaraşan

Her şeyi yapmaya varım. Ondan ötesini yaptım mı,

İnsan olmaktan çıkarım.

(I. vii. 52-54)

Erkekliği acımasızlık ve şiddetle özdeşleştiren Leydi Macbeth, kana susamış cinlere seslenişinde onlardan kadınlığını, kadınlara özgü merhamet duygularını yok etmelerini ister:

Gelin, alın benden kadınlığımı;

Katılaştırın, taşlaştırın beni tepeden tırnağa.

Öyle koyulaştırın ki kanımı,

Merhamet işlemez olsun içine!

(I. v. 37-40)

(Ama yine de bir an için babasına benzettiği Kral Duncan'ı kendi elleriyle öldüremeyeceğini söyleyip kocasına bırakır işi.) Leydi Macbeth kendisini mantıklı ve işbitirici bir kimse olarak görür. Kocasının eline bulaşan kanın biraz suyla akıp gideceğini söyleyen, ölüler ve uyuyanlar arasında fark göremeyen, Macbeth korkup bir daha Duncan'ın cesedinin yanına gidemem dediğinde uykudaki uşakların yüzüne kan sürmekten çekinmeyen Leydi Macbeth cinayet duyulduğunda öyle başarılı bir şaşkınlık ve üzüntü numarası sergiler ki bizler bile şaşar kalırız onun bu soğukkanlılığına.

Macbeth ise cinayet fikri aklına girdiği andan itibaren huzursuzdur. Duncan'ı öldürmesinin toplumu ayakta tutan sadakat bağlarının tümünü hiçe saymak anlamına geldiğini çok iyi bilir:

Bir kere akrabası ve adamıyım:

Ona kötülük etmemem için iki zorlu sebep.

Sonra misafirim: Değil kendim bıçaklamak

El bıçağına karşı korumam gerek onu.

Üstelik bu Duncan ne iyi yürekli bir insan,

Ve ne bulunmaz bir kral.

Her değeri ayrı bir İsrafil borusu olur

Lanet okumak için onu öldürene!

(I. vii. 14-21)

Ama kral olmayı aklına koymuştur bir kere. Hiç olmazsa bu korkunç cinayetin sonuçlarına hükmedebilmeyi, ilk kötülüğün zincirleme kötülüklere yol açmamasını diler. Bu istek boş bir hayalden ibarettir; sonucun ne olacağını cinayeti işlemeden görmüştür aslında:

Yapmakla olup bitseydi bu iş,

Hemen yapardım, olup biterdi.

Döktüğüm kanla akıp gitse her şey,

Bir vuruşta sonuna varılsa işin,

Bir anda bu dünyayı olsun kazanıversen,

Zaman denizinin bir kumsalı olan bu dünyayı,

Öbür dünyayı gözden çıkarır insan.

Ama bu işlerin daha burada görülüyor hesabı.

Doğruluğun şaşmaz eli bize sunuyor

İçine zehir döktüğümüz kupayı.

(I. vii. 1-8, 11, 12)

Macbeth'teki bu önsezi onun en belirgin özelliklerinden birini oluşturur. Harold Bloom'un da işaret ettiği gibi, Macbeth Shakespeare'in yarattığı karakterler arasında düşgücü en kuvvetli olanıdır belki de. Olayları daha gerçekleşmeden yaşar; işleyeceği cinayetin vicdan azabını önceden çeker. Duncan'ı öldürmeye giden Macbeth'e yol gösteren de düşgücünün yarattığı bir hançerdir:

Kafamdaki bir hançer misin yoksa?

Ateşli beynim mi yarattı seni?

Görüyorum işte yine, tutulacak gibisin,

Şu kınından çıkardığım hançer gibi.

Gideceğim yeri gösteriyor bana

Ve kullanacağım silahın ta kendisini.

(II. i. 45-50)

Duncan'ın ölümü üzerine yalancıktan söylediğini sandığı sözler bile gelecekteki mutsuzluğunun gerçekçi bir özetidir adeta:

Bundan bir saat önce ölüp gitseydim,

Mutlu bir ömür sürmüş olurdum.

Çünkü bundan sonra benim için

Her şey boş artık bu yalan dünyada.

(II. iii. 97-108)

Öyle huzursuzdur ki gözüne uyku girmez; Duncan'la birlikte uykuyu, yani iç huzurunu öldürmüştür Macbeth. Sonunda kral olur ama bundan hiçbir mutluluk duymaz. Üstelik daha önce tatmadığı korkular kaplar yüreğini:

Korkudan yediğim lokma boğazımdan gitmeycekse,

Her gece korkunç rüyalar saracaksa uykularımı

Varsın her şey çığrından çıksın,

Bu dünya da yıkılsın öteki dünya da,

İnsana rahat nefes aldırmayan kuruntularla

Beynimizi bir işkence masasına çevirmektense

Ölüp rahat etmek daha iyi,

Rahat etmek için öldürdüklerimizle.

(III. ii. 165-172)

Müthiş bir güvensizliğe kapılan Macbeth korkularının kaynağının Banquo olduğunu düşünmektedir. Macbeth'i saran güvensizlik, suçluluk duygusuyla karışıp sabit bir fikir halini alır. Tahtı onun soyuna kaptırmamak kaygısıyla Banquo'yu öldürmesi gerektiğine, o ve oğlu yaşadıkça güvenlikte olamayacağına inandırır kendini. Duncan'ı öldürmek için kendi yükselme hırsı dışında bir neden bulunmadığını itiraf eden Macbeth, savunma içgüdüsüyle hareket ettiğini söylemektedir şimdi:

İş kral olmakta değil kral olup sağ kalmakta.

Banquo’dan korkumuzun kökleri derin.

Yaradılıştan kralca bir yanı var;

Asıl korkulacak yanı da o.

Her şeyi göze alabilir; yürekli adam,

Ben kral babası olmayacağıma göre

Tacı da asayı da çekip alacaklar demek benden.

Demek Banquo’nun soyu için kana buladım elimi,

Onun oğulları için öldürdüm iyi yürekli Duncan’ı,

Onlar için vicdan azaplarına boğdum rahat uykularımı.

(III. i. 52-56, 68-72)

Ancak cinayeti kendi eliyle işlemeyecektir bu kez; Duncan'ı öldürürken çektiği azabı yeniden yaşamaktan korkar çünkü.

Kiralık katiller Banquo'yu öldürürler ama oğlu Fleance kaçıp kurtulur. Böylece Macbeth yine geleceği garanti altına alamamış, yine hükmedememiştir zamana. Ancak Banquo'nun hayaleti göründüğünde yaşadığı çılgınca korkuya rağmen cinayetlerini sürdürmekte kararlıdır. Kötülüğe alışıp kanıksayabildiği takdirde rahatlayacağını düşünür:

Haydi gidip uyuyalım. Benimkisi delilik.

İlk ağızda insanı saran korku bu;

Alışmak ister buna.

(III. iv. 167-169)

Kendini bir türlü güvende hissetmeyen Macbeth cinayetlerine bir yenisini ekler: Bu kez Macbeth'in zorbalığı karşısında İngiltere'ye kaçan Macduff'un karısına ve çocuklarına gelmiştir sıra.

İlk cinayetten sonra karı-koca arasındaki ilişki de değişikliğe uğrar. Leydi Macbeth'in eşi üzerindeki etkisi Duncan'ın öldürülmesinden sonra yok olup gider; Macbeth atacağı adımları karısına danışmaz olur. Banquo'nun hayaletinin Macbeth'e göründüğü ziyafet sofrasında, eşinin geçirdiği çılgınlık nöbetini konuklara izah edip durumu kurtarmak için sarfettiği çabalara karşın Leydi Macbeth geri plandadır artık. Macbeth ona haber bile vermez planladığı kanlı eylemleri. Feminist eleştirmenlerin işaret ettiği gibi Leydi Macbeth bundan böyle kadın ve eş rolünün sınırları içine çekilmek zorundadır. Kocasının kral olması için her şeyi göze almıştır ama tahtın ne Macbeth'e ne kendisine mutluluk getirmeyeceğini de kısa zamanda anlar:

Kendini boşuna harcamış olur insan

Dilediğine erer de sevinç duymazsa.

Yıktığın hayat kendininki olsun daha iyi,

Yıkmakla kazandığın şey kuşkulu bir mutluluksa.

(III. ii. 6-9)

Duncan'ın ölümünü uşakların yanına bırakılacak iki adet kanlı hançere kadar en ince ayrıntısına kadar planlayan, kandan ve ölülerden korkmayan Leydi Macbeth'in çelikten sinirleri ziyafeti izleyen günlerde iflas eder. Belki de dile getiremediği pişmanlık ve suçluluk duygusudur onu böylesine değiştiren. Artık uykusunda kalkıp gezinmekte, elindeki hayali kan lekesinden, avuçlarındaki kan kokusundan kurtulmaya çalışmaktadır. İçine düştüğü bunalımdan doktoru değil ölüm kurtaracaktır onu. Oyunun başındaki Leydi Macbeth ile bu zavallı kadın arasındaki inanılmaz fark acı bir ironi oluşturur.

Leydi Macbeth yaptıkları korkunç işin azabıyla usunu yitirirken korkuyu nihayet yenen Macbeth kötülük yolunda soğuk ve duygusuzca ilerlemeye devam eder. Cinayetleri sıradan bir hale gelir. Bir zamanlar sevgi sözcükleriyle seslendiği karısının ölümüne bile tepkisiz kalır. Eşini ve çocuklarını kaybeden Macduff'un duyarlılığı ise Macbeth'e tam bir tezat oluşturur. O, yaşadığı ıstırabı etrafındakilerden gizlemediği gibi, metin olmasını öğütleyen dostlarına erkeklerin de her insan gibi acı çekmeye hakkı olduğunu haykırır. Bu durumda Macbeth'in donuk tutumu "erkekler duygularını dışa vurmaz" önyargısından mı kaynaklanmaktadır, yoksa sevme ve acı çekme yeteneğini mi kaybetmiştir o? Sık sık sorulan bu sorunun yanıtı, yaşamı artık tümüyle anlamsız bulmasında yatmaktadır belki de:

Bir aptalın anlattığı bir masal bu:

Kuru gürültüler, deli saçmalıklarıyla dolu.

(V. v. 30-31)

Neleri kaybettiğinin bilincindedir Macbeth: etrafı sevgi, dostluk ve sadakatten örülmüş bir halka yerine ona sözde saygı gösteren ama aslında nefret duyan, arkasından lanetleyen insanlarla çevrilidir. Yolun sonuna geldiğinde, ölümü de yaşamı gibi kanlı olur. Ancak korkunun tadını unutup kötülüğü kanıksamış da olsa, karısını ve çocuklarını öldürttüğü Macduff'la vuruşmak istemez. Macbeth'te gördüğümüz son insanlık kırıntısıdır bu. Ama Macbeth'in ölümü yine de Macduff'un elinden olacaktır.

Macbeth' i Shakespeare döneminin toplumsal ve politik yapısı içinde yorumlayan Yeni Tarihselcilerin aksine, pek çok eleştirmen oyunu evrensel ahlaki değerler açısından ele alarak Macbeth'in bilinçli bir şekilde kötülüğü seçmesi ve bu seçimin bireysel ve toplumsal sonuçları üzerinde dururlar. Ancak Macbeth Shakespeare'in diğer kötü adamlarına benzemez: III. Richard ve Iago gibi karakterlerin aksine, yaptığı kötülüklerden hiç de zevk almaz; dahası, ilk cinayetini işlediğinde gerçekten acı çeker; sözlerine bakılırsa benliğinde bir içsavaş yaşanmaktadır. Doğrunun, yanlışın ne olduğunu bilen, ileriyi görme yeteneği olan bir adam niçin kötülüğü seçer? Pek çok eleştirmen onun Duncan'ı öldürmesini politik hırsına bağlar. Nitekim Macbeth'in kendisi de onu cinayete iten gücün politik hırs olduğunu söyler bize:

Sebep yok onu öldürmem için,

Beni mahmuzlayan tek şey, kendi yükselme hırsım.

(I. vii. 28-29)

Buna karşın diğer bazı eleştirmenler de şu soruları ortaya atarlar: Macbeth'teki politik hırsı ne kendisinin ne de başkalarının daha önce sezmemiş olmasının anlamı nedir? Davranışlarını sadece politik hırsla açıklamak mümkün müdür acaba? Karısına, "erkek evlatlar doğur bana" diye haykırır ama çocuğu olacağına dair bir beklentisi de yoktur aslında. Hanedan kuramayacağını bildiği halde neden öldürtür İskoç soylularını tek tek? Maurice Charney gibi eleştirmenlerse Macbeth'in yalnızken dile getirdiği düşüncelere bile kuşkuyla yaklaşırlar: Macbeth Duncan'ı öldürmeden önce ve sonra vicdan azabı çeker gibi görünse de, o güne dek sahip olduğu onurlu imajı kendi gözünde koruma çabasından ibarettir bu; çektiği ıstırap kendi kendini aldatmaya yönelik bir ikiyüzlülükten öteye gitmez. Bütün bu soruları sorup Macbeth'in psikolojisi ve motivasyonu üzerinde tartışmaya girebiliyorsak, demek ki onun kişiliği de (tıpkı Hamlet gibi, Cleopatra gibi) gerçek yaşamda karşılaştığımız etten kemikten insanlarınki kadar karmaşık ve gizemlidir.

Hükümdar kendi kaderiyle birlikte ülkesinin kaderini de elinde tuttuğundan, Macbeth'in zulmü İskoçya'yı saran iltihaplı bir hastalığa dönüşür. Karşılıklı sadakat, dostluk ve sevgi yerini güvensizlik ve korkuya bırakırken eski dostlar bile çekinirler açıkça konuşmaya. Yaralı ve hasta ülkenin sağlığına kavuşması, dengelerin yeniden kurulabilmesi için Macbeth'in ölmesi gerekmektedir. Tahtın meşru sahibine teslim edilmesiyle Macbeth'in İskoçya'da yarattığı kaos nihayet son bulur. Peki, iyilerin kazanmasıyla oyun sosyal ve politik açıdan gerçek bir mutlu sona ulaşır mı acaba? Cadıların kehanetine göre İskoçya tahtı Banquo'nun soyuna, yani Kral James'in soyu olan Stuart'lara geçecektir. Macbeth'in yerine kral olan Malcolm başka bir soydan geldiğine göre, taht el değiştirirken kanlı olaylar mı yaşanacaktır yine? Peter Saccio gibi eleştirmenlere göre, savaşla başlayan, cinayetlerle süren ve yine savaşla noktalanan oyunun yansıttığı dünyada madalyonun bir yüzü onur ve cesaretse diğer yüzü kan ve şiddettir. İskoçya bu tür eylemlere sahne olabilir mi yeniden? Perde kapandıktan sonra gerçek yüzleriyle ortaya çıkacak başka hainler de var mıdır oyundaki

kişiler arasında? Tüm bu kuşkuları dile getirebilmemize olanak veren bir metinle karşımıza çıkan Shakespeare, mutlak çözümlere ulaşmanın ne denli zor olduğunu anımsatır bize.

Macbeth' teki trajedinin tanımı ne olabilir? Oyunun Aristoteles'in Poetika'sındaki tanıma pek de uymadığını görüyoruz aslında. Gerçi burada da, kişinin yaptığı hatalar sonucunda talih ibresinin mutluluktan felakete çevrilişine tanık oluruz ama Macbeth'i Kral Oedipus gibi karakterlerden ayıran önemli bir fark vardır: Bilmeden hata yapan biri değildir o; tam aksine, kötülüğü bile bile kucaklar ve sürdürür. Bu açıdan Shakespeare'in III. Richard'ını anımsatır bize. Ancak Duncan'ı öldürmek düşüncesi aklına girdiği andan itibaren bu eylemin sonuçlarından ürkmesi, hatta suçluluk duyması onu Richard'dan ayıran en belirgin farktır. Öte yandan Kral Lear gibi trajik karakterlerin çektiği acılar genellikle kendilerini tanımalarına neden olurken, beraberinde bilgeliği ve olgunluğu getirir. Macbeth de acı çeker ama onun için böyle bir dönüşüm söz konusu değildir. Belki de Macbeth'in trajedisi, geleceğe hükmetmeye çalışırken kötülüğe giden yolda attığı her adımın ona azap vermesinden, ahlaki değerlerden ne denli uzaklaştığını bile bile yoluna devam etmesinden kaynaklanır.

Öylesine kan içinde yüzüyorum ki artık,

Geri gitsem de bela, ileri gitsem de.

(III. iv. 161-162)

Macbeth'in imge yapısını ilk kez ciddi bir biçimde inceleyen Yeni Eleştiricilerden sonra diğer eleştirmenler de oyundaki gece/gündüz karşıtlığının, kırmızı rengin, giysi/örtünme ve yeni doğmuş çocuk motiflerinin üzerinde durmuşlardır hep. *Macbeth* hem mecazi hem de gerçek anlamda karanlık bir oyundur. Duncan gece yarısı, Banquo günbatımında öldürülür. Leydi Macbeth karanlığın kötülükleri örtüp görünmez hale getireceği umuduyla geceyi çağırırken Macbeth de Banquo'nun ve oğlunun peşine katilleri saldığında, gün ışığından saklanması gereken bu iş için gecenin bir an önce gelmesini ister. Banquo'nun hayaletinin Macbeth'e göründüğü ziyafet dağıldığında saatler gece yarısını göstermektedir. Bunalıma düşen Leydi Macbeth odasında gece gündüz ışık yakılmasını emreder. Macbeth'in gizemli, kara, gece yarısı umacıları diye selamladığı cadılar da karanlığın dünyasına aittirler. Macbeth yaptığı kötülüklerle İskoçya'nın gündüzünü geceye dönüştürür. Hep akşam başlayıp gece boyunca süren olaylarla ilerleyen oyun ancak son sahnelerde, iyiler ve kötüler arasındaki savaş iyilerin zaferiyle sonuçlandığında gün ışığına ulaşır.

Macbeth'in karanlığında parlayan tek renk, kanın kızıllığıdır: Oyunun başında gördüğümüz askerin yaralarından fışkıran kan, Banquo'nun kanlı hayaleti, Duncan'ın ak saçlarına bulaşan kan, hançerleri giysi gibi sarmalayan, birazcık suyla temizlenebilecek veya bütün okyanusların arıtamayacağı ve hiçbir parfümün kokusunu gideremeyeceği kan… Tıpkı gece/gündüz karşıtlığı gibi, Shakespeare'in ana imgelerinden birini oluşturan bu kızıllık da oyundaki temayı yansıtan ve güçlendiren bir işlev görmektedir.

Çıplaklık/örtünme ve giysi imgesi de oyundaki önemli motiflerden birini teşkil eder. Oyunun ta başında, Macbeth kendisini Cawdor diye selamlayan Ross'a, beni ödünç giysilerle donatma diye çıkışır. İlk kral olduğunda, bu yeni elbisenin henüz ona dar ve iğreti geldiği ancak zamanla üzerine oturacağı söylenirken, daha sonra üzerine bol geldiği belirtilir. Duncan'ı öldürmekte tereddüt gösteren Macbeth'e sinirlenen Leydi Macbeth,

vücuduna sarındığın umut sarhoş muydu diye bağırır kocasına. Yapılan kötülüğü görmemesi için gündüzün gözüne bağlanan atkı, cinayeti gözden saklayan gecenin örtüsü, çıplak hançerlerin giysisi olan kan ise gece/gündüz karşıtlığı ile giysi ve kan motiflerini bir araya getiren imgelerdir.

Macbeth'te giysi imgesinin hep gerçeği ve kötülükleri örtmeye yönelik olduğunu görüyoruz. Oyundaki en çarpıcı imgelerden biri olan yeni doğmuş çocuk ise çıplaktır. Merhametin hem safiyetini hem de gücünü temsil eden (ve Cleanth Brooks'un ünlü makalesine adını veren) bu mecazi bebek, açıklığın ve doğruluğun –aciz görünmesine karşın– ne denli güçlü olduğunun Macbeth'in kendi ağzından itirafıdır. Oyundaki diğer korunmasız bebek imgesi, Leydi Macbeth'in merhametsizliği ile övündüğü sahnede çıkar karşımıza:

Mememi çeker alırdım dişsiz damaklarından

Beynini ezerdim kendi yavrumun

Senin ettiğin yemini etmiş olsaydım.

(I. vii. 66-68)

Hıristiyanlığa pek fazla gönderme yapmayan bu oyunun içine dolaylı olarak Meryem'in kucağındaki İsa'yı çağrıştıran bir imge yerleştirilmiş olması, güçsüz görünen iyilik ve safiyetin sonunda galip geleceğine dair ikinci bir uyarı teşkil eder.

Macbeth'te safiyetin gücünü gösteren yeni doğmuş bebeklerin yanı sıra, çıplak gerçeği temsil eden iki çocuk imgesine de yer vermiş Shakespeare. Macbeth'in cadılarla ikinci karşılaşmasında gördüğü iki küçük çocuğun hayali, ona sonunun ne olacağını açıklayan habercilerdir aslında; çocuklardan birinin elinde bir dal ve başında taç vardır; diğeri ise kana bulanmıştır. Eğer Macbeth gördüklerini doğru yorumlayabilse, Birnam ormanındaki ağaçlar yürüdüğü zaman, anadan doğmamış bir erkek tarafından öldürüleceğini anlayacaktı kuşkusuz. Shakespeare'in karşımıza çıkardığı bu iki çocuk, aynı zamanda Banquo'nun soyundan gelecek kralları ve Macduff'un öldürülen oğullarını da çağrıştırdıklarından, hem geçmişe hem geleceğe yönelik bir gönderme işlevi yapmaktadırlar.

Oyuna doğaüstü bir boyut katan cadılar gerçek midir, yoksa (tıpkı ona yol gösteren hançer gibi) Macbeth'in bilinçaltının ürünü müdürler acaba? Bu, gerek eleştirmenler gerek yönetmenler arasında tartışılagelen bir sorudur. Onları Banquo da görüp duyabildiğine göre Macbeth'in düşgücünün yaratıkları olmaktan öte bir gerçekliğe sahip oldukları yadsınamaz. Kadın şeklindedirler ama sakalları nedeniyle çift cinsiyetli bir görünümleri vardır. Eleştirmenlerin çoğu cadılara mecazi anlamlar yükler. Yaygın olarak paylaşılan görüş doğadaki gizemin, doğaüstü güçlerin somutlaşmış şeklini temsil ettikleridir. Kötülüğün elçisi işlevini gördükleri, kehanetleriyle Macbeth'in benliğinin derinliklerinde yatan ve o zamana dek belki kendisinin de bilincinde olmadığı birtakım dürtülerin dışa vurulmasında önemli bir rol oynadıkları da açıktır. Genelde kabul gören bu yoruma karşılık, aykırı görüşler ileri sürenler de var. Bunların arasında en tartışmalı olanı Terry Eagleton'un görüşüdür belki de. Eagleton'a göre düzen karşıtlığını ve şiirin özgürleştirici yönünü simgeleyen cadılar oyundaki tek pozitif değeri temsil etmektedirler. Cadıların kehanetleri inandırıcı olmasına

inandırıcıdır ama olayları yönlendiren bu kehanetlerden çok Macbeth'in zihninde kotardığı senaryodur aslında. Bu nedenle pek çok eleştirmene göre Macbeth'e ilham verme dışında ciddi bir rolleri yok gibidir. Cadıların kehanetleri bilmeceyi andırır; bazı gerçekleri açıklarken bazılarını da karanlıkta bırakırlar. İki tarafa çekilebilecek sözlerle iyiyi kötü, kötüyü iyi göstererek Macbeth'in zihnini çelip bulandırmaktır işleri.

Oyundaki diğer ikili konuşma ustası ise Macbeth'in şatosunu bekleyen sarhoş kapıcıdır. Oyundaki tek komedi unsuru olarak dikkat çeken kapıcı sahnesi, baştan sona elastiki konuşmalar üzerine kurulmuştur. Buradaki komedi oyundaki gerginliği düşürüp okuru veya izleyiciyi bir an için rahatlatmaktan çok Shakespeare'in gündeme getirdiği temalardan birinin altını çizmeye yöneliktir. Hiçbir şeyin göründüğü gibi olmadığı bu oyunda sözlerin iki yöne çekilebilirliğini sık sık vurgulayan Shakespeare, görünüş ve gerçek arasındaki farkı daha da belirginleştirir bu sahnede. Kapının çalınmasıyla uyanan çakırkeyif kapıcı cehennemin kapısını beklediğini söylerken bilmeden gerçeği dile getirmiş olur: Şatonun sahibi Macbeth ancak şeytana yakışan işlere girişmiştir çünkü.

Oyundaki tüm olayların ekseninde Macbeth vardır. Beş perde boyunca Macbeth'in her hareketini, her düşüncesini izleyen bizler bu süre içinde onun hem kanlı eylemlerine hem de benliğinde yaşanan gel-gitlere, korkularına ve insanlığını adım adım yitirişine tanık oluruz. Peki, Macbeth öldüğünde neler hissederiz acaba? Duyduğumuz sadece nefret, tiksinti ve bu acımasız despotun ölümüyle adaletin yerine geldiği hissi midir? Yoksa Lawrence Danson'un ileri sürdüğü gibi, Aristoteles'in katarsis olarak nitelediği bir boşalma, korkuyla karışık bir acıma hissi midir bu? Belki de oyunun sonunda duyduğumuz şey bunların ne biri ne diğeri, sadece Macbeth'in benliğini Shakespeare aracılığıyla "içerden" görmenin yarattığı ürpertici şaşkınlıktan ibarettir. Macbeth'i izlemek, Harold Bloom'un dediği gibi, onun kalbinin karanlıklarına yapılan bir yolculuktur aslında.

Cevza Sevgen

MACBETH

5 Perde

KİŞİLER

DUNCAN, İskoçya Kralı
MALCOLM
DONALBAIN Oğulları
MACBETH
BANQUO
MACDUFF
LENNOX
ROSS
MENTEITH
ANGUS
CAITHNESS
FLEANCE, Banquo’nun oğlu
SIWARD, Northumberland kontu
GENÇ SIWARD, Siward’ın oğlu
SEYTON, Macbeth’in emir subayı
MACDUFF’ın Oğlu
İngiliz hekim
İskoçyalı hekim
Kapıcı
Yaşlı adam
Üç katil
LADY MACBETH
LADY MACDUFF
Lady Macbeth’in hizmetinde bir kadın
HECATE
Cadılar
Hayaletler

Beyler, Subaylar, Askerler, Görevliler ve Haberciler

Perde I

SAHNE I

(Kırda ıssız bir yer. Gök gürültüsü, şimşek parıltısı. Üç cadı girer.)

BİRİNCİ CADI

Gelecek üçler toplantımız ne zaman peki?

Gök gürler, şimşek çakarken mi?

Yoksa yağmur yağarken mi?

İKİNCİ CADI

Gürültü patırtı bitsin de öyle;

Savaşı kazanan kaybeden bilinsin hele.

ÜÇÜNCÜ CADI

Gün batmadan her şey biter.

BİRİNCİ CADI

Buluşacağımız yer?

İKİNCİ CADI

Fundalık.

ÜÇÜNCÜ CADI

Macbeth'i göreceğiz ya orda!

BİRİNCİ CADI

Dur geliyorum, kara kedi, bağırma!

İKİNCİ CADI

Beni de çağıran yeşil kurbağa.

ÜÇÜNCÜ CADI

Akşama.

ÜÇÜ BİRDEN

İyi demek kötü demek, kötü demek iyi demek;

Sisli puslu havalarda kanatlanıp uçmak gerek.

(Çıkarlar.)

SAHNE II

(Bir ordugâh. Arkalarda bir yerden boru sesleri gelir. Kral Duncan, Malcolm, Donalbain, Lennox emir erleriyle girer, yaralı bir subayla karşılaşırlar.)

DUNCAN

Kim bu adam? Üstü başı kan içinde.

Besbelli haber getiriyor savaştan.

Soralım neymiş son durum.

MALCOLM

Bu işte bu, o dediğim asker,

Beni esir düşmekten kurtaran.

Eline sağlık, yiğit dostum!

Anlat krala, nasıl gidiyordu döğüş

Sen bıraktığın zaman?

SUBAY

Pek belli değildi işin neye varacağı.

İki bitkin yüzücü gibiydi iki taraf.

Sarılmış birbirine de sanki yüzemez olmuşlar.

Macdonwald, o taş yürekli herif,

–Tam da isyan çıkaracak adammış doğrusu;

Dünyada ne kötülük aranırsa onda–

Adalardan bir sürü asker takmış peşine;

Kimi baldırı çıplak, kimi giyimli kuşamlı.

Kahpe talih de onun gözdesi sanki:

Hep ona gülümsüyordu savaşta.

Ama boşa gitti ne yaptıysa:

Çünkü yiğit Macbeth, ne yiğitmiş ama gerçekten,

Kötü talihine aldırış bile etmeden,

Kan üstüne kana bulayarak kılıcını

Yardı ne çıktıysa önüne,

Yiğitliğin gözdesi Macbeth geldi yüz yüze

Talihin gözdesi köleyle.

Ne selam, ne sabah! Bir vuruşta,

Neredeyse ikiye böldü herifi;

Getirdi kellesini bizim mazgallara dikti.

DUNCAN

Aslan amcaoğlum benim! Yiğit adamdır Macbeth!

SUBAY

Gel gelelim, tanyerinden günün ilk ışıkları da gelir,

Belalı kasırgalar, korkunç gök gürültüleri de…

Onun gibi, kötülük geldi bize

İyilik beklediğimiz yerden, o zaferden.

Dinle, İskoçya kralı, dinle!

Doğrulukla yiğitlik el ele verip

Yeni kovalamıştı ki adalı serserileri,

Norveç kralı da durumu çıkarlı gördü kendisi için

Yeni silahlar, yıpranmamış güçlerle

Saldırıverdi yeniden.

DUNCAN

Bizimkileri, Macbeth'i, Banquo'yu yıldırmadı mı bu?

SUBAY

Yıldırdı: Serçelerin kartalı, tavşanın aslanı

Yıldırabileceği kadar! Sözün doğrusu,

Bir yerine iki gülle atan toplar gibiydiler:

Dayandılar, vurdukça vurdular düşmana.

Neydi zorları bilmem; yaralardan oluk oluk

Akan kanlarla yıkanmak mı,

Yoksa yeni bir Golgotha[1] yaratmak mı?

Ama bittim artık, yaralarım

İmdat diye bağıracak nerdeyse.

DUNCAN

Yaraların da sözlerin gibi yiğitçe:

Onlar da şanlı şerefli. Gidin bir cerrah bulun ona.

(Subay yardımcılarla çıkar.
Ross ve Angus girerler.)

Kim bu gelen?

MALCOLM

Ross beyi, soylu bir yiğit.

LENNOX

Gözleri ışıl ışıl adamın;

Yaman haberler getirdiği belli.

ROSS

Tanrı kralı korusun!

DUNCAN

Nerden geliyorsun, yiğidim?

ROSS

Fife'dan yüce kral; Norveç bayraklarının

Göklerine hayasızca el uzattığı,

Halkına soğuk terler döktürdüğü yerden.

Norveç kralı büyük sayıda askerle

O kalleş Cawdor beyinin de yardımıyla

Belalı bir savaşa girişti birden.

Ama bizimki, Bellona[2] tanrıçanın sevgilisi Macbeth,

Bürünüp yaman zırhlarına

Çıktı boy ölçüşmeye karşısına

Asi gücüne karşı güç, kılıcına karşı kılıçla,

Kesiverdi hızını azgın düşmanın,

Ve zafer, ansızın, açtı bize kollarını.

DUNCAN

Şükürler olsun!

ROSS

Uzun sözün kısası: Sweno, Norveç Kralı,

Barış anlaşmasına can atıyor.

Şimdilik ölülerini gömmesine izin verdik.

O da Saint Colme adasında

On bin kese altın saymak şartıyla.

DUNCAN

O Cawdor beyi olacak herif

Bundan böyle kalleşlik etsin bakalım bize:

Gidin söyleyin, hemen öldürsünler.

Cawdor beyliği de Macbeth'in olsun.

ROSS

Baş üstüne kralım.

DUNCAN

Onun her yitirdiğini Macbeth kazandı.

(Çıkarlar.)

SAHNE III

(Bir fundalık. Gök gürültüsü. Cadılar girer).

BİRİNCİ CADI

Bacı, neredeydin?

İKİNCİ CADI

Domuz öldürmekte.

ÜÇÜNCÜ CADI

Sen nerdeydin, bacı?

BİRİNCİ CADI

Bir gemicinin karısı… Kucağında bir etek kestane;

Yedikçe yiyor; çene değil değirmen karınınki.

“Bana da ver” dedim, sen misin diyen:

“Defol, cadı karı!” demez mi bana şırfıntı…

Kocası Halep’e gitmiş seninkinin;

Kaplan gemisinin süvarisiymiş.

Atlayıp bir eleğe düşeceğim peşine.

Hem de nasıl: Kuyruksuz sıçan olup gideceğim!

Gideceem! Gideceeeem! Taş çatlasa gideceğim!

İKİNCİ CADI

Bir rüzgâr vereyim bari sana.

BİRİNCİ CADI

Eksik olma.

ÜÇÜNCÜ CADI

Bir rüzgâr da ben vereyim.

BİRİNCİ CADI

Üst tarafı bende var:

Haritalar, maritalar…

Şurda şu liman, burda bu liman:

Şurda açıktan, burda kıyıdan.

Kurutup çöpe döndüreceğim herifi, düpedüz:

Ne gece uyutacağım ne gündüz

Cehenneme çevireceğim teknesini.

Dokuzu dokuza vur, ne eder?

O kadar hafta sallandı mı denizde yeter:

Hayalifener olduğunun resmidir.

Gemisi batmasına batmaz

Ama yemediği fırtına kalmaz…

Bakın nem var benim.

İKİNCİ CADI

Göster, göster! Neymiş o?

BİRİNCİ CADI

Bir kaptanın başparmağı:

Memlekete dönemeden çekmiş cavlağı.

(Arkalardan davul sesi gelir.)

ÜÇÜNCÜ CADI

Davul sesi var, davul sesi!

Macbeth geliyor besbelli.

ÜÇÜ BİRDEN

Kader Tanrıçanın üç kızı var

El ele vermiş dolaşırlar.

Ne dağ dinlerler ne taş, ne deniz ne kara.

Üç kez sana, üç kez bana.

Dokuz etmeye ne ister? Haydi üç kez daha.

Sussss!.. Büyü tamam!.. Büyü kesssss!

(Macbeth ve Banquo girerler.)

MACBETH

Bundan kötü, bundan iyi bir gün yaşamadım.

BANQUO

Forres'e ne kadar var daha? Bunlar da kim?

Şunlara bak: Kupkuru! Kılıkları da bir acayip…

Bu dünyadan değiller sanki?

Hey, in misiniz, cin misiniz?

İnsan dilinden anlar mısınız?

Yarık çizik parmaklarınızı

Kupkuru dudaklarınıza götürdüğünüze göre

Anlamış görünüyorsunuz söylediklerimi.

Size kadın diyeceğim diyemiyorum,

Bu kadar sakallı kadın da olmaz ki.

MACBETH

Konuşun konuşabiliyorsanız: Kimsiniz, nesiniz?

BİRİNCİ CADI

Selam sana Macbeth! Selam Glamis beyine!

İKİNCİ CADI

Selam sana Macbeth! Selam Cawdor beyine!

ÜÇÜNCÜ CADI

Selam sana Macbeth! Selam yarının kralına!

BANQUO

Güzel beyim benim, ne diye irkildin böyle?

Ürkecek ne var bu hoş sözlerde?

Sizler de söylesenize, ne olur:

Birer hayalet misiniz? Gerçek varlıklar mı yoksa?

Soylu dostumu ilkin şerefli bir unvanla,

Sonra büyük bir müjde

Ve şahane bir umutla selamladınız.

Sarhoş ettiniz nerdeyse. Bana bir sözünüz yok mu?

Zamanın attığı tohumları görme gücünüz varsa,

Hangi tohum ölür, hangisi büyür biliyorsanız,

Benimle de konuşun; ne derseniz kabulüm:

Ne korkum var sizden ne de bir dileğim.

BİRİNCİ CADI

Selam!

İKİNCİ CADI

Selam!

ÜÇÜNCÜ CADI

Selam!

BİRİNCİ CADI

Macbeth'in hem altında, hem üstünde!

İKİNCİ CADI

Macbeth’ten hem daha mutlu, hem daha mutsuz!

ÜÇÜNCÜ CADI

Kral olmasan da krallar yetiştireceksin!

Selam ikinize de Macbeth ve Banquo!

BİRİNCİ CADI

Selam ikinize de, Banquo ve Macbeth!

MACBETH

Durun, yarım ağızlılar, konuşun biraz daha!

Glamis beyi oldum, biliyorum; ama Sinel[3] ölünce.

Cawdor beyi nasıl olurum, Cawdor beyi sağken?

İşleri yolunda, keyfi yerindeyken?

Kral olmama gelince, o da inanılır şey değil:

O da Cawdor beyliğim gibi kuru laf!

Siz baksanıza bana:

Nerden edindiniz bu olmayacak bilgileri?

Ne diye yolumuzu kestiniz bu ıssız fundalıkta,

Falcı ağızları, kâhin selamlarıyla?

Konuşun, konuşun diyorum size!

(Cadılar kaybolur.)

BANQUO

Suda kabarcık gibi yok oluverdiler;

Demek toprağın da olurmuş kabarcıkları!

Ne oldu bunlara? Nerdeler?

MACBETH

Havada! Senin benim gibiyken

Eriyiverdiler esen rüzgârda.

Azıcık daha dursalardı bari!

BANQUO

Gördüğümüz şeyleri gördük mü gerçekten?

Deliotu mu yedik yoksa?

Aklımız başımızda değil belki!

MACBETH

Senin çocuklar kral olacakmış!

BANQUO

Asıl sen kral oluyormuşsun!

MACBETH

Cawdor beyi hem de! Öyle demediler mi?

BANQUO

Dediler: Sözleri hâlâ kulağımda!

Kim o gelen?

(Ross'la Angus girerler.)

ROSS

Kral çok sevindi Macbeth,

Başardığın işin haberini alınca.

Öğrendi nasıl canını dişine takıp

Asilerle çarpıştığını, erkekçe:

Ne diyeceğini, seni nasıl öveceğini şaşırdı.

Dili tutulmuş, tasarlıyor kendi kendine

Bugün olup bitenleri savaşta.

Gözü pek Norveçliler arasında görüyor seni;

Yürüyorsun bakmadan, aldırmadan

Kılıcının önüne serdiğin korkunç ölümlere!

Haber üstüne haber, dolu yağar gibi;

Atlılar geliyor atlıların ardından.

Her birinde senin övgünle karışık bir müjde.

Kralın önünde bir destan yazılıyordu sanki,

Krallığını savunanların yüce destanı!

ANGUS

Bizi devletli efendimiz yolladı sana,

Teşekkürlerini bildirmek için.

Görevimiz seni önlerine götürmek,

Hak ettiğin karşılıkları kutlamak değil.

ROSS

Daha büyük şereflere hazırlık olarak

Bana şimdilik buyurduğu, onun adına

Cawdor beyliğini sana vermek:

İşte bu adla selamlıyorum seni, yiğit Cawdor beyi.

BANQUO
(Kendi kendine.)

Bu da ne? Şeytanın dediği doğru mu çıkacak?

MACBETH

Cawdor beyi daha sağ: Ne diye

Başkasının urbalarını giydiriyorsunuz bana?

ANGUS

Eskiden Cawdor beyi olan adam daha sağ, evet;

Ama işlediği suç canına mal olacak kadar ağır.

Norveçlilerle açıkça birleşti mi?

Asilere gizli gizli yardım mı etti?

Ya da her iki yoldan mı yıkmaya çalıştı yurdunu?

Orasını bilmem: Ama ihanet ettiği çıktı ortaya,

Kendi de söylemiş: Beyliği mi kalır artık!

MACBETH
(Kendi kendine.)

Önce Glamis, sonra Cawdor beyi.

Daha büyüğü de geliyor öyleyse ardından!

(Angus'a.)

Zahmetinize teşekkürler.

(Yavaşça Banquo'ya.)

Senin çocuklar kral olacak desene?..

Bana Cawdor beyi olacağımı söyleyenler

Kral babası olacaksın demediler mi sana?

BANQUO
(Alçak sesle Macbeth'e.)

Onların her dediğine inanırsan,

Cawdor beyliğiyle yetinmez,

Kral olmak sevdasına düşersin.

Tekin değil bütün bunlar:

Başımızı derde sokmak için,

Şeytanın doğru da söylediği olmaz mı bize?

Yalansız bir iki yemle avlayıp bizi

Sürükler kalleşçe uçurumlara.

(Ross'la Angus'a.)

Dostlar, size bir diyeceğim var!

MACBETH
(Kendi kendine.)

İki gerçek çıktı ortaya,

İki müjdeci gibi

Son perdesi krallığa varacak bir oyunda.

(Ross'la Angus'a.)

Zahmetinize teşekkürler!

(Kendi kendine.)

Bu bir haber, ötelerden bir haber:

Ne kötüye benziyor, ne iyiye. Kötü olsa,

Ne diye böylesine umut versin bana,

Doğru sözler etsin? Cawdor beyi oldum işte.

İyi olsa, ne diye kötülük soksun içime?

Öyle korkunç şeyler geliyor ki aklıma

Tüylerim ürperiyor; yüreğim yerinden fırlayıp

Kaburga kemiklerime çarpacak nerdeyse!

İnsanın düşündükleri

Gördüklerinden daha korkunç olurmuş meğer.

Adam öldürmek bir kuruntu henüz kafamda,

Öyleyken, adam olmaktan çıkarıyor beni;

Elim ayağım kesiliyor daha düşünürken,

Olmayan bir şey olandan çok sarsıyor beni:

Tek o kalıyor ortada, o olmayan şey!

BANQUO

Dostumuza bakın, dalmış derinlere!

MACBETH
(Kendi kendine.)

Bahtımda kral olmak varsa var,

Ben elimi bile oynatmasam da korlar tacı başıma.

BANQUO

Yeni şerefler yeni urbalar gibi geldi Macbeth’e:

Üstüne oturmadılar henüz, giyildikçe otururlar.

MACBETH
(Kendi kendine.)

Ne olacaksa olur, bırak olsun;

En kötü gün de sonuna varır, bırak varsın.

BANQUO

Sayın Macbeth, ne zaman isterseniz gidebiliriz.

MACBETH
(Ross'la Angus'a.)

Kusura bakmayın: Unuttuğum bir şeyleri

Arayıp duruyorum yorgun kafamda.

Soylu dostlarım, hizmetlerinizi yazdım defterime,

Her gün açıp okuyacağım bu defteri!

Haydi, gidelim artık krala.

(Banquo'ya.)

Olan bitenler üstünde düşün.

Sonra konuşuruz, bol vaktimiz olunca;

Sen bana, ben sana içimizi açınca.

BANQUO

Çok isterim.

MACBETH

O zamana kadar, konuşmak yok. Haydi, dostlar.

(Çıkarlar.)

SAHNE IV

(Forres'teki saray. Boru sesleri. Kral Duncan, Malcolm, Donalbain, Lennox, emir subayları ve erleriyle girerler.)

DUNCAN

Cawdor idam edilmiş mi?

Bu iş için gidenler dönmediler mi daha?

MALCOLM

Daha dönmediler, efendimiz.

Ama öldüğünü gören birisiyle konuştum.

Apaçık sayıp dökmüş suçlarını;

Sizden af dilemiş ölürken:

Derin bir pişmanlık içindeymiş.

Hayatının en şerefli anını

Hayattan ayrılırken yaşamış.

Ölmeye hazırlanmış bir insan gibi ölmüş:

Kalp bir para gibi atıvermiş canını,

En değerli hazinesini.

DUNCAN

İnsanın içinden geçenler yüzünden okunabilseydi!

Nerde! Öyle bir sanatımız yok.

Bu beye nasıl güveniyordum,

Ne kuşkusuz bir güvenle…

(Macbeth, Banquo, Ross, Angus girerler.)

Gel, yiğitler yiğidi kardeşim benim!

Sana karşı suçlu, nankör buluyorum kendimi.

Öyle yükseklere uçuverdin ki

Armağanlar kanatlı da olsa ulaşamaz sana.

Keşke ölçüleri aşmasaydın da böyle

Seni değerince ağırlamak elimde olsaydı.

Her şeyi versek azdır sana:

Ne söyleyeyim başka…

MACBETH

Kralıma hizmet boynumun borcu:

Bu işin karşılığı kendi içinde.

Görevlerimizi kabul etmeniz yeter bize:

Tahtınızın, devletinizin çocukları,

Kullarıdır yalnız bizim görevlerimiz.

Yaptıklarımız yapılması gerekli şeyler sadece,

Size olan sevgimiz, saygımız zorluyor bizi.

DUNCAN

Hoş geldin! Sen yüreğime diktiğim bir fidan gibisin;

Geliştirip büyütmeye çalışacağım seni!

Aslan Banquo! Senin değerin daha az değil;

Daha azını hak etmiş değilsin yaptıklarınla!

Gel kucaklayayım, yüreğime bastırayım seni de.

BANQUO

Yüreğinizde kök salarsam meyvelerim sizindir!

DUNCAN

Coştukça coşan sevincim içime sığmaz oldu;

Gözyaşına çevrilip taşıyor ikide bir.

Oğullarım, yakınlarım, beylerim,

Bizden sonra taht,

En büyük oğlumuz Malcolm'undur, bilesiniz:

Bundan böyle Cumberland prensi diyeceğiz ona.

Ama tek başına kalmayacak ona verdiğimiz şeref:

Şanlar, nişanlar, yıldızlar gibi yağacak

Hak edenlerin üstüne.

Kalkın, Inverness'e gidelim, Macbeth'in yurduna:

Daha sıkı bağlanırız orda birbirimize.

MACBETH

Size hizmet dinlenmedir bizler için:

Yoruluruz sizin için çalışmadıkça!

Haberciniz kendim olurum öyleyse bizimkilere;

Geleceğinizi ben gidip müjdelerim karıma.

Bana izin, kralım; gidiyorum.

DUNCAN

Güle güle aslan Cawdor beyim!

MACBETH
(Kendi kendine.)

Cumberland prensi ha! Al sana bir engel daha:

Ya düşüp kalacaksın önünde, ya atlayıp geçeceksin:

Yolu tıkadı prens.

Yıldızlar, kapayın gözlerinizi! Hiçbir ışık sızmasın

İçimdeki derin, karanlık isteklere.

Göz görmesin elin ne yaptığını:

Yine de olsun ama, olsun bu iş;

Gözün bakamayacağı kadar korkunç da olsa.

(Çıkar.)

DUNCAN

Haklısın, mert Banquo; böylesine bir yiğit o…

O övüldükçe koltuklarım kabarıyor,

Kendim övülmüş gibi oluyorum.

Gidelim ardından: İlle de önden gidip

Hoş geldin demek istiyor bize:

Böyle amcaoğlu dostlar başına!

(Boru sesleriyle çıkarlar.)

SAHNE V

(Inverness. Macbeth'in şatosu. Lady Macbeth bir mektup okuyarak girer.)

LADY MACBETH

"Tam zafer günü geldi buldular beni. Bildiklerinin insanüstü bir bilgi olduğunu su götürmez tanıtlarla biliyorum. Onlara daha başka şeyler sormaya can atıyordum; ama birden havada eriyip yok oluverdiler. Ben daha şaşkın bakınıp dururken kraldan haberciler geldi, beni Cawdor beyi diye selamladılar. Az önce de üç cadı beni bu unvanla selamlamışlar, hemen arkasından da: 'Selam sana, yarının kralı!' demişlerdi. Bunları sana hemen yazıyorum ki, sen benim şan ve şeref ortağım, sevinç payını eksik tatmayasın; yarın ne olacağımı bir an önce bilesin. Bütün bunları içinde sakla ve Tanrıya emanet ol!" Glamis beyi dediler oldun; Cawdor beyi dediler, oldun; öbür dediklerini de olursun… Ama tabiatına güvenim yok; fazla insan sütü emmişsin, en kestirme yoldan gidecek yürek yok sende. Yükselmek istemesine istiyorsun; içinde hırs yok değil; taş gibi de bir yüreğin olmalı yanında, o yok sende. Can attığın şeyi namusunla, suya sabuna dokunmadan elde etmek istiyorsun. Hem dalavere yapmayacaksın, hem de hakkın olmayan tahta oturacaksın! Sen kalk gel buraya, gel ki var gücümü söz edip akıtayım kulaklarından içeri. Korkusuz sözlerim seninle altın çelenk arasındaki engelleri kaldırsın ortadan; bir an önce giy başına kaderin giydirmek istediği tacı.

(Bir haberci girer.)

Ne haberlerin var?

HABERCİ

Kral buraya geliyor bu gece.

LADY MACBETH

Deli misin nesin! Efendin kralla değil mi sersem?

Gelecek olsa, hazırlık yaptırmaz mıydı bana?

HABERCİ

Orasını bilmem, ama benim söylediğim doğru. Bey neredeyse gelir. Benim bir arkadaşımla haber yollamış. Çocuk soluk soluğa geldi, haberi verir vermez de yıkıldı kaldı.

LADY MACBETH

İyi bakın bu haberciye. Yaman bir haber bu getirdiği.

(Haberci çıkar.)

Karganın da sesi onun için kısıldı demek.

Kara haberini veriyormuş meğer

Surlarımızdan içeri giren kralın.

Gelin cinlerim, kana susamış cinlerim!

Gelin, alın benden kadınlığımı;

Katılaştırın, taşlaştırın beni tepeden tırnağa.

Öyle koyulaştırın ki kanımı,

Merhamet işleyemez olsun içine!

İnsanlığım yumuşatıp da beni

Sarsmasın korkunç kararımı;

Aman vermeyin bana işim bitinceye dek!

Gelin, cinayet elçileri, gelin nerdeyseniz,

Siz ey varlığın göze görünmez kötülük yılanları,

Gelin, sarın memelerimde kadınlığımı,

Zehire çevirin sütümü! Sen de gel, karanlık gece;

En kara cehennem dumanlarına sarın da gel,

Gel ki görmesin açacağı yarayı

Keskin hançerimin gözü bile.

Karanlık göklerden hiçbir ışık sızıp da

“Dur! Vurma!” diyemesin bana!

(Macbeth girer.)

Koca Glamis beyi! Şanlı Cawdor beyi!

Yarın o beylerin de beyi yüce Macbeth!

Mektubun kör gözünü açtı yaşadığım günün,

Yarınları yaşıyorum şu anda!

MACBETH

Sevgilim! Canım benim!.. Kral buraya geliyor bu gece.

LADY MACBETH

Ne zaman gidecek?

MACBETH

Yarın gitmek niyeti.

LADY MACBETH

Hayır; güneş hiçbir zaman

Öyle bir yarın görmeyecek.

Yüzün, beyim, yüzün bir kitaptır unutma;

İçinde korkulu bir şeyler okuyabilir insan.

Dünyayı aldatmak isteyen dünyanın rengine bürünecek.

Bakışın, ellerin, dillerin gülsün;

Yüzünden lekesiz bir çiçek ol,

İçinden zehirli bir yılan.

Misafirlerimiz nerdeyse gelir, hazırlanmalı.

Büyük iş bu gecenin işi, sen bana bırak!

Gelecek bütün günlerimize gecelerimize,

Bu gece verecek beyliği, sultanlığı, her şeyi.

MACBETH

Gece konuşuruz.

LADY MACBETH

Sen yalnız renk verme sakın:

Yüzü bir değişti mi insanın, korku başladı demektir.

Üst tarafını bana bırak.

(Çıkarlar.)

SAHNE VI

(Macbeth'in şatosu önünde. Tulum sesleri. Meşaleler. Kral Duncan, Malcolm, Donalbain, Banquo, Lennox, Macduff, Ross, Angus ve adamları girerler.)

DUNCAN

Güzel yerde kurulmuş bu şato.

Ne hafif, ne tatlı bir havası var;

İçine rahatlık veriyor insanın.

BANQUO

Yaz misafiri kırlangıç, o tapınaklar kuşu,

Nazlı yuvasını kurduğuna göre buraya,

Göklerin soluğunda cennet kokuları olmalı.

Baksanıza, bütün saçaklarda, payandalarda,

Her kuytu köşede asmış yuvasını, bereketli beşiğini.

Benim bildiğim kırlangıçlar nereye yerleşirse,

En temiz hava ordadır.

(Lady Macbeth girer.)

DUNCAN

Bakın, bakın, şanlı hanımı geliyor evin!

Üstümüze düşen bir sevgi yük olur bazen bize:

Yine de sevgi diye hoş görür, şükrederiz.

Onun için siz de şükredin Tanrıya ve bizlere

Size böyle yük olduğumuz için!

LADY MACBETH

Gördüğümüz bütün hizmetleri birer birer

Yeniden, tekrar tekrar da görsek

Yine de cılız, zavallı kalır hepsi

Efendimizin bu eve yağdırdığı şereflere karşı.

Ömrümüz boyunca size keşişler gibi şükretmeliyiz.

Eski yeni o kadar iyiliğiniz var ki bize.

DUNCAN

Cawdor beyi nerde? Doludizgin geldik ardından;

Biz onun öncüsü olalım dedik, ama yaman binici.

Sevgisi de mahmuzları kadar keskin olmalı,

Yetişemedik. Güzel ve soylu bayan,

Sizde misafiriz bu gece.

LADY MACBETH

Biz kullarınızın varı yoğu, adamları, hatta canları,

Sizin bir emanetinizdir bizde.

Her an, her şeyimiz efendimizin emirlerinde.

DUNCAN

Verin elinizi; şatonun beyine götürün beni.

Kendisine sevgimiz büyük, vereceklerimiz de bitmiş değil.

İzin verdinizse girmemize, buyurun…

(Çıkarlar.)

SAHNE VII

(Macbeth'in şatosu. Boru sesleri ve meşaleler. Yemek taşıyan hizmetçiler sahneden geçerler. Macbeth girer.)

MACBETH

Yapmakla olup bitseydi bu iş,

Hemen yapardım, olup biterdi.

Döktüğüm kanla akıp gitse her şey,

Bir vuruşta sonuna varılsa işin,

Bir anda bu dünyayı olsun kazanıversen,

Zaman denizinin bir kumsalı olan bu dünyayı,

Öbür dünyayı gözden çıkarır insan.

Ama bu işlerin daha burada görülüyor hesabı.

Verdiğimiz kanlı dersi alan

Gelip bize veriyor aldığı dersi.

Doğruluğun şaşmaz eli bize sunuyor

İçine zehir döktüğümüz kupayı.

Adam burada, iki katlı güvenlikte:

Bir kere akrabası ve adamıyım:

Ona kötülük etmemem için iki zorlu sebep.

Sonra misafirim: Değil kendim bıçaklamak,

El bıçağına karşı korumam gerek onu.

Üstelik bu Duncan ne iyi yürekli bir insan,

Ve ne bulunmaz bir kral.

Her değeri ayrı bir İsrafil borusu olur

Lanet okumak için onu öldürene!

Acımak yeni doğmuş bir çocuk olur, çırılçıplak,

Kasırganın yelesine sarılmış,

Ya da bir melek, görülmez atlarına binmiş göklerin,

Ve gider dört bir yana haber verir

Bu yürekler acısı cinayeti,

Gözyaşı savrulur esen yellerde.

Sebep yok onu öldürmem için,

Beni mahmuzlayan tek şey, kendi yükselme hırsım;

O da bir atlayış atlıyor ki atın üstüne

Öbür tarafına düşüyor, eğerde duracak yerde.

(Lady Macbeth girer.)

Ne o, sen misin? Ne var?

LADY MACBETH

Yemekten kalkacak nerdeyse. Niçin çıktın dışarı?

MACBETH

Beni mi aradı?

LADY MACBETH

Aramaz olur mu? Aradı tabii.

MACBETH

Kalsın bu iş, gitmeyelim daha ileri.

Şana şerefe boğdu beni. Halk arasında,

Dört bir yanda, öylesine ün saldım ki şimdi,

Taze taze tadalım bunu, bayatlamadan.

LADY MACBETH

Giyinip kuşandığın umut sarhoş muydu yoksa?

Uykularda mıydı şimdiye dek?

Uyanınca ürktü anlaşılan,

Yemyeşil, sapsarı kesildi,

Renk renk hayaller kurarken!

Sevgini de böyle bileceğim bundan sonra:

İstemekte yiğit, yapmaya gelince korkak, öyle mi?

Hayatın incisi saydığın şeye can atacaksın,

Ve kendi gözünde bir yüreksiz kalarak yaşayacaksın.

Ömrün boyunca, isterim, arkasından, yapamam,

diyeceksin.

Atasözündeki çaresiz kedi misali:

Balık ağzıma gelsin, ama ayağım suya değmesin.

MACBETH

Yeter, sus artık! Bir insana yaraşan

Her şeyi yapmaya varım. Ondan ötesini yaptım mı,

İnsan olmaktan çıkarım.

LADY MACBETH

Öyleyse hangi hayvan yazdırdı sana

Bana yazdıklarını? O zaman insandın asıl,

Yapmaya yüreğin olduğu zaman.

Daha ileri git şimdi,

Daha fazla insan olmak istiyorsan.

O zaman ne sırasıydı bu işin, ne de yeri,

Öyleyken yerini de sırasını da yaratmaya hazırdın.

Şimdi kendiliğinden ikisi de elinde:

Ama sen yoksun, sen kendi elinde değilsin.

Ben çocuk büyüttüm, bilirim nedir tadı

Sütümü emen bir yavrunun. Öyleyken,

Mememi çeker alırdım dişsiz damaklarından,

Beynini ezerdim kendi yavrumun,
Senin ettiğin yemini etmiş olsaydım.

MACBETH

Ya başaramazsak?

LADY MACBETH

Başaramazsak ne demek?
Sen yüreğini gergin tut yalnız,
Bak nasıl oluyormuş başarmak.
Hele Duncan bir yatsın,
Derin uykulara dalsın
Bugünün yorgunlukları üstüne.
İki adamını öyle yedirir içiririm ki
Bir duman kalır kafalarında
Beynin bekçisi hafıza yerine,
Akıl yerine de bir imbik!
Körkütük sızdı mı ikisi birden
Ölü domuzlar gibi,
Bekçisiz kralı haklarız seninle.
Adamlarına yükleriz bu korkunç cinayeti,
Herifler fitil nasıl olsa, dilediğin gibi yak.

MACBETH

Sen yalnız erkek çocuk doğur!

Yalnız erkek hamuru yoğurmalı

Bu amansız gücün senin.

Sızmış heriflerin üstlerini kana bular,

Hançerlerini de kullanırsak

Onlara yüklerler bu işi.

LADY MACBETH

Üstelik biz de yaygarayı basar,

Ölümüne yanar yakılırsak

Kimin haddine başka türlü düşünmek?

MACBETH

Caymam artık, bitti. Canım kanımla

Bu işe veriyorum kendimi.

Gel gidelim, en tatlı yüzümüzle

Boyayalım gözünü herkesin;

Kalleş bir yüreği kalleş bir yüz gizlesin,

Yalancı bir yüreğin içindekini.

Perde II

SAHNE I

(Macbeth'in şatosundaki avlu. Banquo'yla Fleance girerler. Fleance'ın elinde bir meşale vardır.)

BANQUO

Gece ne sularda evlat?

FLEANCE

Ay battı; saat kaçı vurdu duymadım.

BANQUO

Ay gece yarısı batıyor.

FLEANCE

Öyleyse efendim, gece yarısını bir hayli geçtik.

BANQUO

Tut şu kılıcımı… Gök amma da cimri bu gece;

Bütün kandillerini söndürmüş… Şunu da al.

Kurşun gibi bir uyku çöküyor üstüme;

Oysa hiç de uyumak istemiyor canım.

Ey insanoğlunun koruyucu melekleri.

Uzak tutun benden

Uykuda başıboş kalan kötü düşünceleri.

(Macbeth ve elinde meşale bir hizmetçi girerler.)

Kılıcımı ver. Kim o gelen?

MACBETH

Bir dost.

BANQUO

Siz ha! Daha yatmadınız mı? Kral yattı.

Görülmedik bir keyfi vardı bu akşam;

Adamlarınıza bir hayli bahşiş verdi.

Karınıza da şu elması yolladı:

Eşi bulunmaz bir ev hanımı dedi.

Sevinçler içinde çekildi odasına.

MACBETH

Hazırlıksız olduğumuz için

Gönlümüzce ağırlayamadık kendisini.

Neler yapabilirdik yoksa…

BANQUO

Bundan iyisi can sağlığı…

O üç cadıyı rüyamda gördüm dün gece.

Oldukça doğru çıktı size söyledikleri.

MACBETH

Sahi, unutmuştum onları.

Bir boş vakit bulunca

Seninle konuşalım biraz bunun üstüne…

BANQUO

Ne zaman isterseniz.

MACBETH

Sırası gelince sözümü dinlersen

Şanın şerefin artar, bilesin.

BANQUO

Artsın derken eksilmesin de…

Yüreğim rahat, alnım ak kaldıkça

Söz dinlemezlik etmem.

MACBETH

Şimdilik iyi geceler

BANQUO

Sağ olun efendim, size de.

(Banquo ve Fleance çıkarlar.)

MACBETH

Git hanımına söyle;

İçkim hazır olunca çanı çalsın.

Sonra git yat.

(Hizmetçi çıkar.)

Bir hançer mi önümde gördüğüm?

Sapı elimden yana çevrik…

Gel, sarsın elim seni.

Yoksun elimde; ama görüyorum seni.

Uğursuz görüntü, göze var ele yok musun sen?

Kafamdaki bir hançer misin yoksa?

Ateşli beynim mi yarattı seni?

Görüyorum işte yine; tutulacak gibisin,

Şu kınından çıkardığım hançer gibi.

Gideceğim yeri gösteriyorsun bana

Ve kullanacağım silahın ta kendisini.

Ya gözlerim öbür duyularımla oynuyor,

Ya öbür duyularım gözlerimle.

Yine görüyorum işte seni:

Ağzında ve sapında kan var; demin yoktu.

Yok, hançer falan yok.

Benim kanlı tasarım bu gözlerimin gördüğü.

Şimdi, dünyanın yarısında tabiat ölü gibi;

Perdelere bürülü uykuyu kötü rüyalar sarmış.

Cadılar başlamıştır şimdi büyülerine,

Soluk yüzlü tanrıçaları Hecate'yi çağırıyorlar,

Ve cinayet, iskelet suratlı cinayet,

Bekçisi ve habercisi kurdun ulumaları,

Hırsız Tarquinius'un[4] sinsi ve uzun adımlarıyla

İlerliyor hedefine doğru, bir hortlak gibi.

Sen ey sağlam, katı toprak,

Duyma ayak seslerimi, bilme gittiğim yeri;

Yoksa korkarım, taşların bile keser yolumu:

Bozarlar bu işime gelen korkunç sessizliği.

Duncan daha sağ, sen lafla asıp kesmedesin,

Kelimeler ateşine su serper eylemin.

(Çan çalar.)

Gidiyorum, bitti bu iş. Haydi diyor çanın sesi.

Sen işitme Duncan: Çünkü bu çan sesiyle

Ya cennete gideceksin ya cehenneme.

SAHNE II

(Macbeth'in şatosu. Lady Macbeth girer.)

LADY MACBETH

Onları uyuşturan coşturdu beni,

Onları söndüren, ateş verdi bana.

Susss! Bir ses var!..

Baykuş öttü: Uğursuz zangoç!

İyi geceler diyor korkunç sesiyle.

Bizimki işe girişmiş olmalı. Kapılar açık.

Nöbetçiler sızmış körkütük,

İşlerini alaya alıyorlar sanki horul horul,

Öyle bir toz kattım ki içkilerine

Ölümle hayat cenkleşiyordur şimdi

Canları senin mi benim mi diye.

MACBETH
(Sahne arkasından.)

Kim var orda? Ses ver!

LADY MACBETH

Eyvah! Uyandılar korkarım, iş bozuldu.

İşlenmesi değil yarım kalması kötü bu cinayetin.

Dur, bir ses var!.. Hançerlerini hazır etmiştim,

Bulamamış olamaz. Kendim bitirirdim işini,

Uyurken babama benzetmeseydim…

(Macbeth girer.)

Kocam!..

MACBETH

Yaptım yapacağımı. Bir gürültü duymadın mı?

LADY MACBETH

Bir baykuş sesi duydum; cırcır böceği de öttü.

Konuşan sen değil miydin?

MACBETH

Ne zaman?

LADY MACBETH

Az önce.

MACBETH

İnerken mi?

LADY MACBETH

Evet.

MACBETH

Sus, dinle!.. İkinci odada kim yatıyor?

LADY MACBETH

Donalbain.

MACBETH
(Ellerine bakarak.)

Şu halime bak, korkunç!

LADY MACBETH

Korkunç demenin sırası mı şimdi!

MACBETH

Biri uykuda güldü, öteki,

Adam öldürüyorlar! diye bağırdı.

Birbirini uyandırdılar ne oluyor diye.

Çivilendim olduğum yerde, kulak verdim.

Dua ettiler sadece, sonra daldılar yine uykuya.

LADY MACBETH

Yan yana yatıyordu ikisi.

MACBETH

Allahım bizi koru! dedi biri; öteki amin! dedi.

Beni görmüşler gibi bu kanlı ellerimle.

İçime doldu duydukları korku.

Allahım bizi koru! dedikleri zaman

Ben de amin demek istedim, diyemedim.

LADY MACBETH

Durma bunlar üstünde o kadar.

MACBETH

Evet, ama, neden amin diyemedim?

Boğazımda düğümlendi kaldı amin sözü,

Allaha sığınmak isteği yakarken içimi.

LADY MACBETH

Böylesine düşünmeye gelmez bu işler;

Aklını kaçırır insan.

MACBETH

Bir ses duyar gibi oldum:

“Kimseler uyumasın artık! Macbeth uykuyu öldürdü!”

Evet, masum uykuyu,

Kaygılar yumağını çözen uykuyu,

Her günkü hayatın ölümünü,

Yorgunlukları yıkayan suyu,

Yaralı canların merhemini.

Yüce tabiatın baş yemeği,

Hayat sofrasının cana can katan ziyafeti.

LADY MACBETH

Ne demek bunlar?

MACBETH

Yeniden yükseldi ses: Uyumayın artık!

Glamis uykuyu öldürdü. Onun için

Cawdor'a uyku yok artık! Macbeth'e uyku yok artık!

LADY MACBETH

Kimmiş bu bağıran? Ah koca Macbeth,

Soylu gücünü yıpratıyorsun bu bozuk düşüncelerle.

Git, biraz su bul; yıka şu elindeki pis tanığı!

Bu hançerleri ne diye getirdin? Orda bırakacaktın.

Götür geriye: Uşakların üstüne de kan sür!

MACBETH

Bir daha gitmem. Düşünmekten bile korkuyorum

Yaptığım şeyi. Dayanamam bir daha görmeye.

LADY MACBETH

Ne gevşek yüreğin varmış! Ver bana hançerleri!

Uyuyanlar ve ölüler birer resimdir sadece!

Umacı resimleri çocukları korkutur yalnız.

Kanı akıyorsa hâlâ, alır sürerim

Uşakların suratlarına: Onların suçlu görülmesi gerek.

(Lady Macbeth çıkar. Dışarda bir kapıya vurulur.)

MACBETH

Kapılar mı vuruluyor bir yerde? Ne oldu bana?

En küçük gürültü korkutur oldu beni.

Nedir bu eller? Gözlerimi oyuyor bu eller!

Koca Poseidon'un bütün denizleri

Yıkayabilir mi bu elleri? Yıkayamaz!

Ellerim kana boyar denizleri,

Kızıla çevirir sonsuz yeşil dalgaları.

(Lady Macbeth girer.)

LADY MACBETH

İşte seninkilerin renginde benim ellerim de.

Ama yüreğimi bembeyaz edemem seninki gibi,

Utanırım.

(Kapı vurulur.)

Güney kapısı vuruluyor. Odamıza gidelim.

Biraz su siler götürür bu işi.

Ne kolaymış görürsün.

Yüreğin gevşedi biraz, o kadar.

(Kapı vurulur.)

Duyuyor musun? Vurdular yine.

Gecelik hırkanı giy. Ararlarsa

Yatmadığımız belli olmasın.

Bırakma kendini saçma düşüncelere.

MACBETH

Kendimi bilmemek daha iyi

Ne yaptığımı bilmektense!

(Kapı vurulur.)

Vur, vur da uyandır Duncan'ı!

Keşke uyandırabilsen, nerde!

(Çıkarlar.)

SAHNE III

(Macbeth’in şatosu. Bir kapıcı girer. Kapı vurulur.)

KAPICI

Vurmak buna derler işte! İnsan cehennemin kapıcısı oldu mu yandı, anahtar çevirmekten imanı gevrer.

(Kapı vurulur.)

Güm! Güm! Güm!.. Kim bu cehennem davulcusu? Bir çiftçidir: Bolluk olacak diye kendini asmış[5]. Tam vaktinde geliyorsun. Bol mendil getir bari: Neden dersen, fena terleyeceksin burda.

(Kapı vurulur.)

Güm! Güm!.. Kim o, şeytanın ta kendisi mi yoksa? Vallahi, bu gelen ikiyüzlü softa olmalı: Akın kara, karanın ak olduğuna yemin eden, Tanrı adına dünyayı kandırmış, ama Tanrıyı kandıramayıp gelmiş buraya. Gel bakalım, gel içeri koca softa!

(Kapı vurulur.)

Güm! Güm! Güm!.. Bu da kim? Ha, tamam!.. Bir İngiliz terzisi. Kumaş çalmış, hem de daracık bir Fransız pantolonu biçerken. Gel, terzibaşı, gel de ütünü kızdır burda!

(Kapı vurulur.)

Güm!.. Güm!.. Dur dinlen yok!.. Kim o? Ama cehennem olamaz burası, fazla soğuk. Vazgeçtim şeytanın kapıcısı olmaktan. Her meslekten bir adam karşılayım demiştim, bahar bahçelerinden[6] geçip cehennem ateşlerine gidecekler arasından.

(Kapı vurulur.)

Peki, geldim! Ama kapıcıyı unutmayın lütfen![7]

(Kapıyı açar. Macduff ve Lennox girerler.)

MACDUFF

Çok mu geç yattın ahbap? Amma da zor çıktın yataktan.

KAPICI

Vallahi bayım, ikinci horoz sesine dek, çektik kafaları. İçki dediğiniz de, bayım, üç şey için birebirdir.

MACDUFF

Neymiş bakalım o üç şey?

KAPICI

Ne olacak bayım: Burnun kızarır, bol bol uyur, bol bol da işersin. Erkekliğe gelince, bayım, onu hem azdırır, hem de söndürür. Arzudan yanar, bir şey beceremezsin. Denebilir ki içkinin fazlası, softanın ikiyüzlüsü gibi gelir erkekliğe. Bir yandan uyandırır, bir yandan uyutur, bir yandan kışkırtır, bir yandan dağıtır; bir yandan körükler, bir yandan sindirir. Hem koşturur insanı, hem zınk diye durdurur. Uzun sözün kısası, bir kızdırır, bir sızdırır.

MACDUFF

Seni sızdırdı galiba bu gece.

KAPICI

Evet bayım, o beni sızdırdı, ama ben onu kızdırdım. O attı ben tuttum, ben tuttum o attı, sonunda ben kalktım, o yattı.

MACDUFF

Efendin kalktı mı? Öyle vurduk ki kapıya,

(Macbeth girer.)

Biz uyandırdık: Geliyor işte.

LENNOX

Günaydın, şanlı Macbeth!

MACBETH

Günaydın baylar.

MACDUFF

Kral kalktı mı, Cawdor beyi?

MACBETH

Daha kalkmadı.

MACDUFF

Sabah erkenden gelmemi emretmişti;

Geç kaldım nerdeyse.

MACBETH

Gelin, yanına götüreyim sizi.

MACDUFF

Bu zahmet bir zevktir sizin için,

Biliyorum, ama bir zahmet ne de olsa.

MACBETH

Zevkli işte zahmet olmaz. Kapısı şu ilerideki.

MACDUFF

Gir demezse de gireceğim, aldığım emir öyle.

(Macduff çıkar.)

LENNOX

Kral gidiyor mu bugün?

MACBETH

Evet… Gitmeye karar vermişti.

LENNOX

Belalı bir gece geçirdik. Bacalar uçtu

Bizim yattığımız yerde.

Ağlaşmalar duyulmuş karanlıklarda.

Ölüm çığlıkları ve ardından korkunç sesler:

Kızıl yangınlar, görülmedik kargaşalıklar

Görecekmiş dertli dünyamız, öyle diyorlar.

Kara kuş durmadan öttü bütün gece.

Toprak bile titremiş diyorlar,

Sıtmaya tutulmuş gibi.

MACBETH

Hava sertti bu gece.

LENNOX

Böyle bir gece görmüşlüğüm yok benim.

(Macduff girer.)

MACDUFF

Korkunç! Korkunç!.. Korkunç felaket!

Diller anlatamaz seni! Yürekler dayanamaz sana!

MACBETH VE LENNOX

Ne var? Ne oldu?

MACDUFF

Böylesine canavarlık görülmemiş.

Cinayetlerin en cehennemliği

Tanrının evini talan etmiş de sanki

Tapılan canı almış içinden…

MACBETH

Neler söylüyorsun? Ne canı?

LENNOX

Krala mı bir şey oldu?

MACDUFF

Gidin odaya da taş kesilsin gözleriniz,

Yılan saçlı Gorgon'u görmüş gibi.

Beni konuşturmayın; gidin görün,

Sonra kendiniz konuşun konuşabilirseniz.

(Macbeth ve Lennox çıkarlar.)

Uyanın!.. Uyanın!.. Ölüm çanları çalın!..

Kralı öldürdüler! Pusuya düşürdüler!

Banquo!.. Donalbain!.. Malcolm!.. Uyanın!..

Silkinin ölüm benzeri tatlı uykulardan,

Kalkın, kalkın da mahşer günü neymiş görün!..

Gelin, ölümün ta kendisini görün!..

Malcolm!.. Banquo!.. Kalkın gelin,

Mezarlarınızdan kalkıp gelir gibi;

Ve birer hortlak gibi yürüyün ki

Bu korkunç sahneye uygun olsun gelişiniz.

(Çanlar çalar. Lady Macbeth girer.)

LADY MACBETH

Ne oluyor? Nedir bu kızılca kıyamet?

Ne diye uyandırıyorlar bütün ev halkını?

Söyleyin! Söylesenize!

MACDUFF

Ah! Ah, melek yüzlü bayanım; size göre değil

Söylememi istediğiniz şeyler.

Bunları bir kadına söylemek

Yüreğine bıçak saplamak olur.

(Banquo girer.)

Ah, Banquo! Banquo! Kralımızı öldürdüler!

LADY MACBETH

Eyvahlar olsun! Ne felaket!.. Bizim evimizde hem de.

BANQUO

Korkunç bir felaket, nerde olursa olsun!

Canım Duff, ne olur, yalanla kendini,

Olmadı böyle bir şey de.

(Macbeth, Lennox ve Ross girerler.)

MACBETH

Bundan bir saat önce ölüp gitseydim,

Mutlu bir ömür sürmüş olurdum.

Çünkü bundan sonra benim için

Her şey boş artık bu yalan dünyada.

Her şey bir oyuncak artık sadece:

Büyüklük, insanlık öldü.

Hayatın şarabı alındı gitti,

Tortusu kaldı yalnız bu karanlık mahzende.

(Malcolm ve Donalbain girerler.)

DONALBIAN

Ne oldu?

MACBETH

Olan size oldu, haberiniz yok:

Kanınızın kaynağı, canevi, gözesi kurudu;

Pınarının ta kendisi akmaz oldu kanınızın!

MACDUFF

Kral babanızın canına kıydılar.

MALCOLM

Ne? Kim kıydı?

LENNOX

Odasında yatanlar, besbelli:

Elleri yüzleri kan içindeydi;

Hançerleri de öyle, silinmemiş bile!

Yastıklarının üstünde bulduk ikisini de.

Kendilerini kan tutmuş, alık alık bakıyorlardı.

Böylelerine can mı emanet edilir.

MACBETH

Ah, yine de pişmanım, kendimi tutamayıp,

Herifleri öldürdüğüme.

MACDUFF

Aman, ne diye öldürdünüz?

MACBETH

İnsan nasıl hem akıllı hem şaşkın,

Hem öfkeli hem durgun olabilir?

Nasıl hem candan bağlı, hem kayıtsız kalabilir?

Var mı böyle insan?

Taşkın sevgim daha hızlı davrandı

Beni durdurmak isteyen akıldan.

Duncan uzanmış yatıyor şurda, önüme:

Gümüş teni altın kanıyla çizik çizik.

Hançer yaraları göğsünün orta yerinde,

Varlığını talan etmeye gelmiş

Yıkıcı gücün açtığı gedikler gibi.

Yanı başında katiller, ayakta,

Marifetlerinin rengine boyanmışlar,

Hançerleri sapına kadar kan içinde.

Kimde seven bir yürek olur da,

Yüreğinde sevgisini gösterecek güç olur da,

Tutabilir kendini, dayanabilir buna?

LADY MACBETH

Tutun beni! Alın, götürün beni burdan!

MACDUFF

Bayana yardım edin.

MALCOLM
(Yavaşça Donalbain'e.)

Olanlar bize oldu da

Neden bizim dilimiz varmıyor konuşmaya?

DONALBIAN
(Yavaşça Malcolm'a.)

Ne konuşabiliriz burda biz?

Ölüm bir deliğe saklanmış kolluyor bizi,

Üstümüze atıldı atılacak. Kaçıp gidelim:

Bizim gözyaşlarımız ham henüz, dökmeyelim.

MALCOLM
(Yavaşça Donalbain'e.)

Evet, büyük acımız

Kınından çıkacak halde değil daha.

BANQUO

Bayanı alıp götürsenize!

(Lady Macbeth'i götürürler.)

Biz de gidip kuşanalım,

Çıplak perişanlığımızı örtelim de

Bir yerde baş başa verip düşünelim,

Nedir bu kanlı, bu korkunç oyun.

Korkular, kuşkular sardı bizi:

Ben Tanrının yüce elinde sayıyorum kendimi:

Ordan savaş açıyorum hıyanet bıçağının

Karanlık dolaplarına.

MACDUFF

Ben de.

HEPSİ BİRDEN

Hepimiz de.

MACBETH

Gidip erkek kılığına girelim de hemen,

Büyük salonda toplanalım.

HEPSİ BİRDEN

Kabul.

(Hepsi çıkar, Malcolm'la Donalbain kalırlar.)

MALCOLM

Sen ne yapmak niyetindesin? Katılmayalım onlara;

Duymadığı bir acıyı duyar görünmek

İşten değildir ikiyüzlü bir adam için.

Ben İngiltere'ye gideceğim.

DONALBIAN

Ben de İrlanda'ya. Yollarımızı ayırmak

İkimiz için de en hayırlısı.

Burda hançer saklı güler yüzlerde.

Kanımıza susayan kanca en yakınımızdır.

MALCOLM

Kanlı ok son hedefine varmadı henüz.

Bizim için en iyisi bu hedeften uzak durmak.

Onun için hemen binelim atlara.

Hırsızca kaçıp gitmek suç sayılmaz

Yüreklerin taş kesildiği yerden.

SAHNE IV

(Macbeth’in şatosu dışında. Ross ve bir yaşlı adam girerler.)

YAŞLI ADAM

Yetmiş yıldır olup bitenleri iyi hatırlarım.

Ne korkulu saatler yaşadım,

Ne görülmedik şeyler gördüm:

Bu korkunç gecenin yanında hiç kalır hepsi.

ROSS

Sen de görüyorsun ya, baba:

Gökler kızmış insanoğlunun ettiklerine,

Yıkacaklar nerdeyse kanlı dünyasını.

Saate bakarsan gündüz şimdi:

Ama karanlığa boğulmuş göğün lambası.

Ya gecenin zaferi bu,

Ya da gün utanıyor doğmaktan.

Karanlıklar sarmış dünyamızın yüzünü

Diri aydınlıklar öpecekken.

YAŞLI ADAM

Olan iş gibi bu da doğaya aykırı.

Geçen salı bir şahin,

Bütün haşmetiyle süzülürken göklerde

Fare yiyen bir baykuşun pençesinde can verdi.

ROSS

Ya kralın atlarına ne dersin?

–İnanılır şey değil ama oldu–

O güzel, o yel gibi, o canım cins atlar

Yaban atlarına dönüp kaçtı gittiler,

Savaş açmış gibi insanoğullarına.

YAŞLI ADAM

Atlar birbirini yemiş diyorlar.

ROSS

Yediler vallahi, kendim gördüm,

Fal taşına dönen gözlerimle.

Macduff geliyor, aslan Macduff.

(Macduff girer.)

Dünyamız ne halde, bayım, ne oluyoruz?

MACDUFF

Görmüyor musun ne olduğumuzu?

ROSS

Belli oldu mu kim yapmış bu kanlı,

Bu kanlılar kanlısı marifeti?

MACDUFF

Macbeth'in öldürdükleri.

ROSS

Hey Allahım! Ne çıkarları olabilirdi?

MACDUFF

Tutulmuş adamlar. Kralın iki oğlu,

Malcolm'la Donalbain sıvışıp kaçmışlar;

Bu durumda onlar topluyor kuşkuları.

ROSS

Bir inanılmaz şey de bu! Şu doymaz göze bakın,

Kendine can veren cana nasıl kıyar insan?

Bu durumda krallık Macbeth'in olsa gerek.

MACDUFF

Kral oldu bile: Taç giymeye gitti Scone'a.

ROSS

Duncan'ın ölüsü ne oldu?

MACDUFF

Golme-Kill’e götürdüler, atalarının

Kemikleriyle dolu kutsal mezara.

ROSS

Scone’a gidiyor musunuz siz de?

MACDUFF

Hayır kardeş, ben Fife’a gidiyorum.

ROSS

Ben gideceğim.

MACDUFF

Eh, iyi şeyler görmeni dilerim orda.

Güle güle! Yeni urbalar eskilerini aratmasa bari.

ROSS

Yolun açık olsun baba.

YAŞLI ADAM

Tanrı yardımcı olsun size ve sizinle birlikte

Bütün kötüyü iyi, düşmanı dost ederlere.

(Çıkarlar)

Perde III

SAHNE I

(Forres'teki saray. Banquo girer.)

BANQUO

Kral, Cawdor, Glamis, hepsi oldun:

Cadı karılar ne dediyse çıktı.

Çıksın diye de korkarım kötü,

Çok kötü bir oyun oynadın.

Ama bir de ne demişlerdi:

Senin soyuna kalmayacakmış bütün bunlar.

Bense krallar atası, babası olacakmışım.

Bir doğruluk varsa bu cadıların falında

–ki senin için gün gibi var, Macbeth–

Neden sana dedikleri çıksın da

Bana dedikleri çıkmasın?

Umuda kaptırmasın beni?

Ama sus şimdi, uzatma!

(Boru sesleri. Kral Macbeth, Lady Macbeth, Lennox, Ross ve görevliler girerler.)

MACBETH

İşte çağıracağımız baş misafir.

LADY MACBETH

Unutulsa bir boşluk duyardık

Büyük şölenimizde: Sönük kalırdı her şey!

MACBETH

Bu akşam bir tören yemeğimiz var, bayım;

Sizin de bulunmanızı dileyeceğim.

BANQUO

Emrederseniz, devletlim; ödevlerim

En çözülmez bağlarla bağlıyor beni efendimize,

Her zaman için.

MACBETH

Atla bir yere mi gidiyorsunuz bugün?

BANQUO

Evet, efendimiz.

MACBETH

Gitmeseydiniz bugünkü toplantımızda

Düşüncelerinizi öğrenmek isterdik,

Hep yerinde ve değerli olan düşüncelerinizi.

Ama yarın öğreniriz. Uzağa mı gidiş?

BANQUO

Bir hayli efendimiz; şimdi gidersem,

Akşama ancak dönebilirim.

Atım iyi yürümezse geceden de

Bir iki karanlık saat isteyebilirim.

MACBETH

Şölenimizi kaçırmayın sakın.

BANQUO

Kaçırmam, efendimiz.

MACBETH

Öğrendiğimize göre, kanlı dostlarımızın

Biri İngiltere'ye sığınmış, biri İrlanda'ya.

Baba katilleri cinayetlerini gizleyip,

Olmayacak şeyler anlatıyorlarmış herkese.

Ama yarın konuşuruz bunları: Nasıl olsa

Devlet işleri için buluşmamız gerekiyor.

Haydi, siz atlayın atınıza. Güle güle.

Oğlunuz Fleance da geliyor mu sizinle?

BANQUO

Geliyor, efendimiz; vaktimiz daraldı, gidelim.

MACBETH

Dilerim atlarınız iyi koşsun, ayakları sürçmesin.

Sırtlarına emanet ederim sizi. Güle güle.

(Banquo çıkar.)

Akşam yediye kadar herkes dilediği yere gitsin.

Biz de misafirlerimizi daha iyi karşılamak için

Yalnız kalalım yemeğe kadar.

Şimdilik Tanrıya emanet olun.

(Herkes çıkar, yalnız Macbeth ve bir uşak kalır.)

Hey, sen dur hele: Dediğim adamlar hazır mı?

UŞAK

Saray kapısı dışındalar, efendimiz.

MACBETH

Getir onları buraya.

(Uşak çıkar.)

İş kral olmakta değil, kral olup sağ kalmakta.

Banquo'dan korkumuzun kökleri derin.

Yaradılıştan kralca bir yanı var,

Asıl korkulacak yanı da o.

Her şeyi göze alabilir; yürekli adam,

Üstelik aklını da kullanır yiğitliğinde,

Çürük tahtaya basmadan yapar yapacağını.

Bir tek onun varlığı korkutuyor gözümü.

Yanında kafam siniveriyor sanki;

Antonius da Caesar'ın yanında öyle olurmuş.

Cadılar bana krallık verince nasıl çıkıştı,

Kendi için de konuşmalarını emretti onlara!

O zaman cadılar kâhince selamladılar onu

Krallar atası diye.

Benim başıma meyvesiz bir taç oturttular,

Elime kısır bir asa tutuşturdular.

Ben kral babası olmayacağıma göre

Tacı da asayı da çekip alacaklar demek benden.

Demek Banquo'nun soyu için kana boyadım elimi,

Onun oğulları için öldürdüm iyi yürekli Duncan'ı,

Onlar için vicdan azaplarına boğdum rahat uykularımı.

Onlar kral, Banquo'nun tohumları kral olsun diye

Şeytana sattım canımı, ölümsüz mücevherimi!

Yoo! Öyle olacağına çık, ey kader, çık karşıma,

Döğüş öldüresiye benimle, kılıç kılıca! Kim o?

(Uşak, yanında iki katille girer.)

Sen çık, kapıda dur, ben çağırmadan girme.

(Uşak çıkar.)

Dün konuşmadık mı sizinle?

BİRİNCİ KATİL

Evet, dün devletli efendimiz.

MACBETH

Peki, söyleyin bakalım şimdi.

İyice düşündünüz mü söylediklerim üstünde?

Bugüne kadar oydu yükselmenize engel olan,

Oysa siz haksız yere benden biliyordunuz bunu.

Geçen konuşmamızda açıkça anlattım her şeyi:

Bir bir söyledim nasıl oyun oynandığını size;

Kimin, hangi yollardan sizi aldatıp kösteklediğini.

Daha neler neler ki bunlar karşısında

Bir yarım akıllı, bir çatlak kafalı bile

Banquo'dur bunları yapan, der.

BİRİNCİ KATİL

Evet, bizi uyardınız.

MACBETH

Uyardım ya, daha ileri de gittim sonradan:

Bugünkü konuşmamızın asıl konusu da bu olacak.

Sizin yaradılışınız o kadar mı sabrınızın elinde ki

Hoş göresiniz bütün bunları?

Cennetlik birer evliya mısınız ki,

Dua edesiniz bu mübarek adama ve soyuna sopuna?

O adam ki ezmiş sizi demir pençesiyle,

Çoluğunuzun çocuğunuzun rızkını kesmiş?..

BİRİNCİ KATİL

Biz de birer insanız nihayet, kralım.

MACBETH

Evet, insan diye geçersiniz listede.

Zağarlar, tazılar, kurt, çakal bozmaları

Çomarlar, finolar da köpek diye geçer.

Ama iş değer sırasına geldi mi,

Köpeğin hantalı, çeviği, avcısı, bekçisi

Cömert tabiatın verdikleriyle ayrılır birbirinden,

Özel bir ad alırlar genel köpek listesinde.

İnsanlar için de böyledir. Bana söyleyin şimdi:

Sizin, aşağılık insan sıraları dışında

Kendinizin sayılacak bir yeriniz var mı yok mu?

Varsa, namusunuza emanet edeceğim bir gizli iş

Hem düşmanınızı kaldıracak ortadan,

Hem de bizim kalbimizi, sevgimizi kazandıracak size.

O sağ kaldıkça, hasta bir sağlıktır bizimki,

O ölmeli ki biz tam sağlığa kavuşalım.

İKİNCİ KATİL

Ben, kralım, öyle silleler yedim ki dünyadan,

Öyle canıma tak dedi ki çektiklerim,

Ne olsa yaparım bu dünyaya karşı.

BİRİNCİ KATİL

Ben de öyle belalara uğramış,

Öyle kahırlar görmüşüm ki bahtımdan,

Atmayacağım tehlike yoktur hayatımı,

Ya düzelsin, ya da bitsin gitsin diye.

MACBETH

Banquo ikinizin de düşmanı, biliyorsunuz.

İKİNCİ KATİL

Doğrudur, efendimiz.

MACBETH

Benim de düşmanım, hem öyle kanıma susamış ki,

Yaşadığı her an hayatıma çevrili bir hançer.

Gerçi onu uluorta da yok edebilirim,

Haklı göstermek işten değil dilediğim her şeyi;

Ama yapmamalıyım bunu, ortak dostlarımız var,

Bana sevgilerini çiğneyemem onların.

Kendi yıkacağım adamın ölümüne yanmam gerek.

Onun için sizin yardımınıza başvuruyorum:

Önemli sebepleri var bu işi herkesten saklamamızın.

İKİNCİ KATİL

Ne emredersiniz yerine getiririz, kralım.

BİRİNCİ KATİL

Canımız pahasına da olsa…

MACBETH

İçinizdeki yiğitlik yüzünüzden okunuyor.

En geç bir saat sonra söyleyeceğim size,

Nerde pusu kuracağınızı; tam sırasını kollayıp

Nasıl davranacağınızı.

Bu akşam bitmeli bu iş.

Saraydan da biraz uzakta olmalı:

Benden bilinmemeli çünkü; hiç unutmayın bunu.

İşte pürüz, takıntı kalmaması için,

Yanındaki oğlu Fleance da paylaşmalı

Bu karanlık kader saatini. Hem onun da yokluğu

Babasınınki kadar gerekli bizim için.

Gidin aranızda anlaşın, ben birazdan bulurum sizi.

İKİ KATİL BİRDEN

Biz kararımızı verdik, efendimiz.

MACBETH

Az sonra çağırırım sizi, saraydan ayrılmayın.

(Katiller çıkar.)

Bu iş tamam. Banquo canın cennetlikse

Kendini cennette bil bu gece.

SAHNE II

(Sarayda: Lady Macbeth ve bir hizmetli girerler.)

LADY MACBETH

Banquo gitti mi?

HİZMETLİ

Evet efendim, ama akşama dönecek.

LADY MACBETH

Git krala söyle, vakti varsa

Biraz konuşmak istiyorum kendisiyle.

HİZMETLİ

Baş üstüne, kraliçem.

(Hizmetli çıkar.)

LADY MACBETH

Kendini boşuna harcamış olur insan,

Dilediğine erer de sevinç duymazsa.

Yıktığın hayat kendininki olsun daha iyi,

Yıkmakla kazandığın şey kuşkulu bir mutluluksa.

(Macbeth girer.)

Neniz var kralım? Niçin yalnız kalıyorsunuz,

Kara kara düşüncelerle baş başa,

Ölenlerle niçin ölmez size verdikleri tasalar?

Devası olmayan şeyleri unutmak gerek: Olan oldu.

MACBETH

Bir yılanı ikiye böldük yalnız, öldürmedik.

Yarası kapandı mı yılan o yılan olur yine.

Biz de kalırız dişlerinin önünde

Güçsüz, cılız kötülüğümüzle.

Korkudan yediğim lokma boğazımdan gitmeyecekse,

Her gece korkunç rüyalar saracaksa uykularımı,

Varsın her şey çığrından çıksın,

Bu dünya da yıkılsın, öteki dünya da,

İnsana rahat nefes aldırmayan kuruntularla

Beynimizi bir işkence masasına çevirmektense

Ölüp rahat etmek daha iyi,

Rahat etmek için öldürdüklerimizle.

Duncan mezarda: Hayatın ateşli sıtmasından sonra

Rahat uykularda. Kalleşlik yaptı ona yapacağını;

Gayrı ne hançerden korkusu var, ne zehirden.

Ne içerdeki düşmanlar vurabilir onu,

Ne yabancı ordular, ne de başka hiçbir şey.

LADY MACBETH

Bırak, canım kralım, bırak artık bu asık yüzü;

Keyifli, neşeli ol bu gece misafirlerinle.

MACBETH

Olacağım, sevgilim; sen de ol, rica ederim.

Banquo'yu hiç aklından çıkarma.

Gözlerin, sözlerin hep ondan yana olsun.

Ne yapalım, bu korkulu günlerde

Tacımız tahtımız gereği dalkavuk olacağız,

Yüzümüzü bir maske gibi takacağız yüreğimize,

İçindekini görmesinler diye.

LADY MACBETH

Düşünmeyin artık bunları.

MACBETH

Ah, karıcığım, kafamın içi akreplerle dolu.

Unutma ki Banquo sağ henüz, oğlu Fleance sağ!

LADY MACBETH

Ama ölmezlik senedi yok ya ellerinde.

MACBETH

Evet, iyi ki yok: Ölebilirler.

Keyfine bak öyleyse.

Yarasa fırdönmeye başlamadan dehlizinde,

Gübre böceği, kara Hecate’nin emrine uyup

Sağır sesiyle uyku serpmeden karanlığa,

Yaman bir iş görülecek dünyada.

LADY MACBETH

Nedir görülecek iş?

MACBETH

Sen masum bilmezliğinle kal, bir tanem:

İş bitirilince alkışlarsın… Gel ey gece,

Kirpikleri kavuşturan karanlık,

Bağla gözlerini yumuşak yürekli gündüzün.

Görünmez kanlı ellerinle yırt at,

Uykularımı kaçıran varlığın kader yazısını.

Gün soluyor; karga çal kanat gidiyor kara ormana,

Gündüzün iyi kulları boyunlarını büküp

Uykulara dalmak üzereler, gecenin kara güçleri

Avlarının üstüne saldırmaya hazırlanırken…

Sözlerim şaşırtıyor seni, ama merak etme:

Kötülükle başlayan kötülükle sağlamlaşır.

Haydi artık, sevgilim, gel benimle…

SAHNE III

(Saray yakınında bir yer. Üç katil girer.)

BİRİNCİ KATİL

İyi ama, bize katılmanı kim söyledi sana?

ÜÇÜNCÜ KATİL

Macbeth söyledi.

İKİNCİ KATİL

Kuşkulanmak yersiz bu adamdan:

Bizim işimiz ne, kendi yapacağı ne,

İnceden inceye biliyor hepsini.

BİRİNCİ KATİL

Kal öyleyse bizimle.

Batan günden bir iki pırıltı kaldı batıda.

Bu saatte atını mahmuzlar geç kalmış yolcu

Bir an önce hana ulaşmak için.

Bizim yolcumuz da gelir nerdeyse.

ÜÇÜNCÜ KATİL

Durun! Nal sesleri geldi kulağıma!

(Sahne dışından.)

BANQUO

Hey, bir ışık tutun bize!

İKİNCİ KATİL

Odur, o! Öteki bütün davetliler içerde.

BİRİNCİ KATİL

Atları karşıda, başları boş.

ÜÇÜNCÜ KATİL

Az yol değil ama, saray kapısına kadar,

O da, başkaları da yürürler çoğu zaman.

İKİNCİ KATİL

Bir ışık geliyor, bir ışık!

(Banquo ve elinde bir meşaleyle Fleance girerler.)

ÜÇÜNCÜ KATİL

Ta kendisi!

BİRİNCİ KATİL

Davranın!

BANQUO

Bu gece yağmur yağacağa benzer.

BİRİNCİ KATİL

Yağdırın şuna yağmuru!

(Banquo'nun üzerine atılırlar.)

BANQUO

Ah, kalleşler! Kaç Fleance'ım, kaç! kaç! kaç!

Kaç da öcümü al! Ah, alçak!

(Banquo vurulup ölür, Fleance kaçar.)

ÜÇÜNCÜ KATİL

Işığı kim söndürdü?

BİRİNCİ KATİL

İyi etmedik mi söndürmekle?

ÜÇÜNCÜ KATİL

Birini hakladık yalnız; oğlu kaçtı.

İKİNCİ KATİL

Yarısını kaçırdık işin, en kolayını hem de!

BİRİNCİ KATİL

Ne yapalım! Gidip söyleyelim ne yapabildikse!

SAHNE IV

(Sarayda bir şölen sofrası. Macbeth, Lady Macbeth, Ross, Lennox, beyler ve hizmetkârlar girerler.)

MACBETH

Her biriniz yerinin nerde olduğunu bilir, oturun!

Büyük küçük hepiniz hoş geldiniz.

BEYLER

Hoş bulduk! Kralımız sağ olsun!

MACBETH

Bizim dileğimiz aranıza katılmak

En alçakgönüllü ev sahipleri gibi.

Kraliçemiz yerlerinden kalkmıyorlar:

Ama şimdi isteriz kendilerinden

Sizlere hoş geldiniz demelerini.

LADY MACBETH

Benim adıma siz söyleyin, kralım, bütün dostlara:

Candan sevindim geldiklerine.

(Birinci katil kapıda görünür.)

MACBETH

Bak, onlar da yürekten teşekkür ediyorlar sana.

Ödeşmiş oldunuz böylece. Ben aranızda oturayım bari.

Ama keyfinize bakın. Hep birlikte de içeriz şimdi.

(Kapıya yaklaşarak.)

Yüzünde kan var senin.

KATİL

Banquo'nun kanıdır, varsa.

MACBETH

Senin yüzünde olması içinde kalmasından iyidir.

Görüldü mü hesabı?

KATİL

Evet kralım, gırtlağına yedi bıçağı.

Bu işi görmek bana düştü.

MACBETH

En usta sensin demek gırtlak kesmede.

Ama Fleance'ınkini kesen de yaman olmalı.

Onu da sen hakladıysan eşin yok demektir.

KATİL

Yüce kralımız, Fleance kaçtı.

MACBETH

(Kendi kendine.)

Öyleyse ateş yine o ateş içimde.

Yoksa ne rahat edecektim, ne rahat.

Mermer gibi sıkı, kaya gibi sağlam,

Dünyayı saran hava gibi geniş olurdum.

Şimdiyse kapandım, dört yanım çevrildi yine.

Korkuların, sinsi kuşkuların zindanındayım.

(Katile.)

Ama Banquo işi sağlam, değil mi?

KATİL

Evet, efendimiz; o sapasağlam çukurda

Başında yirmi bıçak yarasıyla hem de:

Bir teki bile şaşmaz öldürür cinsten.

MACBETH

Bundan yana, eline sağlık.

(Kendi kendine.)

Büyük yılan yattı yere.

Küçük yılana gelince,

Zehirli olmasına olacak, yaradılışı gereği,

Ama şimdilik dişleri yoktur ağzında.

(Katile.)

Hadi sen git; yarın görüşürüz.

(Katil çıkar.)

LADY MACBETH

Kralımız, misafirleri böyle bırakmak olmaz.

Ziyafet verildi mi candan verildiği söylenecek,

Yoksa yediği boğazında kalır misafirlerin.

İstenen yemek olsa, herkes evinde yemek ister.

Ziyafetlerde hoş sözdür yemeklerin tuzu biberi,

Yoksa neye yarar toplamak sofrada dostları?

MACBETH

Ne tatlı bir ders verdi bize kraliçemiz!

Haydi mideniz, iştahınız açık olsun!

Sağlık dilerim hepinize!

LENNOX

Buyurun oturun efendimiz.

(Banquo'nun hayaleti girer ve Macbeth'in yerine oturur.)

MACBETH

Yurdumuzun bütün şanı şerefi bu sofrada olurdu

Sevgili Banquo'muz da katılsaydı bize.

Dilerim bir kazaya uğramış olmasın da,

Saygısızlık etmesine kızalım sadece.

ROSS

Gelmemekle sözünü tutmamış oldu, kralım.

iEfendimiz aramıza katılmak istemezler mi?

MACBETH

Sofrada yer yok.

LENNOX

Buyurun; işte, yeriniz hazır, kralım.

MACBETH

Nerede?

LENNOX

İşte, buyurun kralım. Neniz var, efendimiz?

MACBETH

Kim yaptı bunu?

BEYLER

Neyi, efendimiz?

MACBETH

Ben yaptım diyemezsin elbet!

Beni gösterme öyle, kanlı başını sallayıp.

ROSS

Baylar, kalkalım; kralımız rahatsız.

LADY MACBETH

Oturun, sayın dostlarımız, sık sık olur bu,

Genç yaşından beri böyledir kralımız.

Oturun, rica ederim! Şimdi geçer.

Bir an sonra hiçbir şeyi kalmaz.

Üstüne düşerseniz, darılır size;

Daha da fenalaşır, yemenize bakın. Bırakın onu.

(Macbeth'e.)

Erkek misin değil misin sen?

MACBETH

Erkeğim elbet, bir kahraman hem de:

Şu benim korkmadan baktığım şeyi

Şeytan bile görse sararır korkudan.

LADY MACBETH

Bırak bu saçmaları!

Korkudan hayal görmeye başladın yine:

O havada duran hançer gibi hani,

Sözde seni Duncan'a doğru süren hançer.

Ah, bu irkilip ürpermeler

Bu gerçek korkunun uydurmaları,

Kocakarı masallarına yaraşır bunlar,

Kışın, ninemin ocak başında anlattıklarına.

Ayıptır, ayıp! Nedir o yüzünün hali?

Nedir o baktığın şey? Bir iskemle sadece.

MACBETH

Bak, ne olursun, bak şuraya, bak, gör işte:

Ne diyorsun buna? Başını sallama da konuş, söyle:

Ölülerin mahzenleri, toprakları, çukurları

Böyle geri yollarsa bize gömdüklerimizi

Çaylak midesine döner mezarlarımız.

(Hortlak çıkar.)

LADY MACBETH

Delirdin mi sen? Yitirdin mi büsbütün kendini?

MACBETH

Ben eğer bensem, gördüğüm de oydu.

LADY MACBETH

Yazık sana! Utanır insan!

MACBETH

Ne kanlar döküldü eski zamanlarda,

Kanunlar yumuşatmadan önce insanları!

Ne korkunç cinayetler işlendi bugüne dek!

Ama eskiden, beyni paralanınca

İnsan ölür gider, her şey bitermiş.

Şimdi ölenler diriliyor:

Kafalarında yirmi bıçak yarasıyla kalkıp

İskemlemizi alıyorlar altımızdan.

Görülmemiş insan öldürmenin bu türlüsü!

LADY MACBETH

Efendimiz, sayın dostlarınız sizi bekliyor.

MACBETH

Öyle ya, unuttum onları.

Değerli dostlarım, bana şaşkın bakmayın böyle.

Bir garip dert bu; beni bilenler için önemsiz.

Haydi dostlar, sağ olun, var olun, hepiniz.

Oturuyorum artık. Şarap verin bana. Doldurun.

Sağlığına, sevincine içiyorum bütün sofranın,

Ve aramızda eksik sevgili dostumuz Banquo'nun.

O da olsaydı keşke. Ona ve herkesin sağlığına,

Hepinizin mutluluğuna içiyoruz.

BEYLER

Sağ olun, var olun!

(Hortlak girer.)

MACBETH

Çekil! Git karşımdan! Git, toprak gizlesin seni!

Kanın kurudu senin; ilik yok artık kemiklerinde.

Bakış yok üstümüze diktiğin o gözlerde.

LADY MACBETH

Aldırmayın, beyler, olağan bir şey sayın bunu.

Bir şey değil aslında;

Keyfimizi bozuyor yalnız, o kadar.

MACBETH

Bir insan neyi göze alabilirse almışım göze.

Gel, yaklaş, kudurmuş Rus ayısı!

Azılı gergedan, cana susamış kaplan!

Böyle görünme de ne olursan ol:

Kılım kıpırdamayacak karşında.

Diril istersen, kılıcını çek, çağır beni

Issız bir yere. Korkar da evime kapanırsam,

Bir kızın bebeği de bana, bebeği de![8]

Çekil git, pis hortlak. Uydurma surat, çekil git!

(Hortlak çıkar.)

Bakın, o gitti, ben de adama döndüm yeniden!

Oturun, rica ederim, kalkmayın!

LADY MACBETH

Keyif bırakmadınız kimsede!

Bu akıl almaz halleriniz yıktı sofamızı.

MACBETH

Böyle şeyler olur da nasıl şaşmaz insan?

Nasıl bakar bir yaz bulutu geçer gibi gökten?

Kendi kendimden ürkütüyorsunuz beni,

Bu gördüğüm şey nasıl korkudan

Bembeyaz eder de beni,

Yakut renginde kalır sizin yanaklarınız?

ROSS

Nedir gördüğünüz, kralım?

LADY MACBETH

Rica ederim, konuşmayın: Daha fena olur.

Bir şey soruldu mu çileden çıkar büsbütün.

İyi geceler! Teklifsizce çıkın gidin hemen.

LENNOX

İyi geceler, kralımıza sağlık dileriz.

LADY MACBETH

Hepinize iyi geceler, güle güle.

(Herkes çıkar, yalnız Macbeth ve Lady Macbeth kalırlar.)

MACBETH

Kan istiyor: Kan kanı çağırır, derler.

Taşlar kımıldar, ağaçlar dile gelirmiş,

Fallar, esrarlı bağıntılar içinden

Saksağanlar, kargalar, kuzgunlar konuşurmuş

Kan dökeni bulup çıkarmak için…

Gece ne sularda? Sabaha çok var mı?

LADY MACBETH

Cenkleşiyorlar; gece mi sabah mı belli değil.

MACBETH

Macduff kulak asmıyor bizim çağrımıza:

Ne diyorsun buna?

LADY MACBETH

Adam yollamış mıydınız kendisine?

MACBETH

Başkasından öğrendim durumunu.

Ama adam da yollayacağım ayrıca.

Her birinin evine bir gözcü koydum.

Hizmetçileri arasında benden para alan var.

Yarın cadı kardeşlere gideceğim.

Daha çoğunu söylesinler. Bilmeliyim çünkü;

Engel dinlemem artık kendi çıkarımın önünde.

Öylesine kan içinde yüzüyorum ki artık,

Geri gitsem de bela, ileri gitsem de.

Neler kuruyorum kafamda, hiç beklenmedik:

Kimseler sezinlemeden yapmam gerek bunları.

LADY MACBETH

Size gerekli olan uyku.

Her canlıyı dinlendiren uyku.

MACBETH

Haydi, gidip uyuyalım. Benimkisi delilik:

İlk ağızda insanı saran korku bu;

Alışmak ister buna:

Acemiyiz henüz kan dökmede.

(Çıkarlar.)

SAHNE V

(Bir çalılık. Gök görültüleri. Üç cadı girer ve Hecate[9] ile karşılaşırlar.)

BİRİNCİ CADI

Ne var, Hecate? Hayrola? Kızgın görünüyorsun.

HECATE

Nasıl kızmam? Sizi cadı karılar, sizi!

Sizi yüzsüzler,

Sizi başından büyük işlere kalkışanlar!

Siz nasıl Macbeth'le anlaşır,

Ölüm alışverişine girersiniz de

Bana anlatmazsınız bu şeytanlıkları?

Ben ki başıyım bu işlerin,

Sanatımızın sırlarını, büyü yapmasını

Benim öğreten size.

İşin kötüsü, bütün yaptığınız da ne?

Bir azgın, bir dik kafalı insanoğluna,

Sizi değil kendi çıkarını düşünen,

İçi kin dolu bir insanoğluna hizmet etmek.

Temizleyin şimdi yediğiniz haltı:

Gidin şimdi ve gün doğarken,

Akheron[10] kıyısında bulun beni.

Macbeth oraya gelecek,

Falına baktırmaya.

Kap, kazan, büyü, müyü,

Hazırlayın neniz varsa.

Ben uçuyorum karanlıklara,

Bir işim var pişirilecek bu gece,

Yarın öğleye, bir karışık,

Bir belalı büyük iş.

Ayın kıyısında sarkan

Bir damla var büyülü, duman duman.

Onu kapacağım yere düşmeden:

O damla girdi mi bizim tezgâha

Öyle cinler çıkacak ki içinden

Girip beynine, düşlerine

Belaya salacaklar başını.

Kaderi saymaz, ölüme aldırmaz olacak:

Aklın, korkunun sınırlarını aşıp

Tanrıdan ötelere gidecek umutları.

Oysa hep bilirsiniz nedir,

Ölümlülerin başını yiyen:

Kendine fazla güven.

(İçerden: “Gelin, gelin…” diye bir şarkı duyulur.)

Durun! Beni çağırıyorlar. Bakın benim küçük cinime:

Oturmuş bekliyor beni sisler içinde.

(Çıkar.)

BİRİNCİ CADI

Gelin, çabuk olalım: Birazdan gelir yine.

(Cadılar çıkar.)

SAHNE VI

(Forres. Lennox ve bir başka bey girerler.)

LENNOX

Bu sözlerim seni uyarmak için sadece:

Ötesini sen düşün, kendin yorumla.

Benim dediğim şu yalnız:

Bu işlerin içinde bir iş var gibi.

Macbeth babacan Duncan'a yandı;

Nasıl yanmasın? Adam öldü gitti.

Yiğit Banquo da fazla gecikti karanlıkta.

Oğlu öldürdü diyelim; kaçtı çünkü.

O kadar geç kalmamalı insan dışarda.

Malcolm'la Donalbain'in yaptıklarıysa

Herkesin canavarca bulacağı bir şey:

O canım babayı öldürmek, olur melunluk değil!

Macbeth az mı yandı bu işe?

Yürekten gelen bir öfkeyle

Hemen delik deşik etmedi mi

O üçü de sarhoş, uykulu katilleri?

Yiğitçe bir davranış değil mi bu? Akıllıca hem de:

Çünkü herifler yaptıklarını inkâr edip

Milleti çileden çıkaracaklardı.

Evet, her şeyi yolunca yaptı doğrusu.

Hatta, öyle geliyor ki bana,

Duncan’ın oğulları eli altında olsalardı

Onlar da görürdü ne demek olduğunu

Baba öldürmenin. Fleance da öyle.

Ama, susalım! Çünkü, duyduğuma göre

Macduff ileri geri konuştu diye,

Ziyafete de gelmediği için gözden düşmüş.

Sizin bir haberiniz var mı? Macduff nerdeymiş?

BEY

Duncan’ın oğlu İngiltere sarayında yaşıyor,

Doğuştan hakkı olan tahtında bu zorba otururken.

Dini bütün Edward öyle iyi bakıyor ki ona,

Bahtsızlığı soyunun şanını azaltmıyor hiç değilse.

Macduff da oraya gitti: Krala yalvaracak

Northumberland’ı ve yiğit Siward’ı ayaklandırsın da,

Onların ve Tanrının yardımıyla

Yeniden sofralarımızı kurabilelim,

Gecelerimize uykuyu getirebilelim diye.

Şölenlerimizi, şenliklerimizi

Kanlı bıçaklardan kurtaralım diye,

Büyüklere saygımız yürekten olabilsin,

Gördüğümüz saygıdan utanmayalım diye.

Nasıl hasretiz şimdi bütün bunlara!

Kral haberi alınca kudurdu:

Savaşa hazırlanmaya başladı bile.

LENNOX

Macduff'u çağırttı mı?

BEY

Çağırtı; ama yolladığı adam,

Kesin bir "Hayır, bayım" cevabı almış,

Suratını asıp dönerken de saraya

Şöyle bir şeyler homurdanırmış kendi kendine:

Yanına kalmaz bu cevap senin,

Ne diye benim başımı da derde sokarsın?

LENNOX

Desenize Macduff'ın koruması gerek kendini,

Ne kadar uzak durursa o kadar iyi eder.

İngiltere sarayına bir melek ondan önce gitse de

Açıklasa götürdüğü yaman haberi.

Bir an önce rahat etse bu memleket,

Kurtulsa o lanetli ellerden.

BEY

Benim de dileğim duam ondan yana.

Perde IV

SAHNE I

(Bir mağara. Ortada bir kaynar kazan. Gök gürler ve üç cadı girer.)

BİRİNCİ CADI

Tekir kedi tam üç kez miyavladı.

İKİNCİ CADI

Kirpi üç kez fısladı, bir kez tısladı.

ÜÇÜNCÜ CADI

Guguk kuşu: Vakittir vakit, dedi.

BİRİNCİ CADI

Kayna kazan, biz dönelim çevrende:

Kokmuş işkembeyi attım içine.

Soğuk soğuk taş altında kurbağa,

Otuz bir gün, otuz bir gece

Zehim zehim zehirini toplaya,

Kazanımda ilk önce o kaynaya.

ÜÇÜ BİRDEN

Acı üstüne acı, kan üstüne kan,

Kayna kazanım kayna, yan ateşim yan.

İKİNCİ CADI

Kara yılan kıtır kıtır kesilsin,

At kazana fıkır fıkır kaynasın.

Semender gözü, kurbağanın başparmağı,

Köpek dili, yarasanın kıkırdağı,

Yılan dişi, çiyan kuyruğu,

Puhu kanadı, kertenkele budu,

Fokurdayıp pişsin kazanda,

Bir cehennem yemeği acılığında.

ÜÇÜ BİRDEN

Acı üstüne acı, kan üstüne kan,

Kayna kazanım kayna, yan ateşim yan.

ÜÇÜNCÜ CADI

Pul pul ejderha derisi, kurt dişi,

Bir cadı kemiğinin çürümüşü,

Köpekbalığının kursağı, tuzlu tuzlu,

Baldıran kökü, gece koparılmış, gizli gizli.

Bir parça Yahudi ciğeri, kara kara,

Biraz keçi safrası, sarı sarı,

Porsuk yaprağının kurumuşu,

Ay tutulduğu zaman toplanmışı.

Türk burnu, Tatar dudağı,

Bir orospudan doğmuş,

Doğar doğmaz boğulmuş

Bir çocuğun parmağı.

At hepsini kazana, kaynasın:

Biraz kaplan işkembesi de katmalı ki

Koyulaşsın çorba, kıvamına gelsin.

ÜÇÜ BİRDEN

Acı üstüne acı, kan üstüne kan,

Kayna kazanım kayna, yan ateşim yan.

İKİNCİ CADI

Bebek kanıyla da soğuttun mu biraz,

Tamamdır büyü, önüne durulmaz.

(Hecate ve üç başka cadı girerler.)

HECATE

İyi, aferin; böyle çalışmalı cadılar!

Kazançtan hepinize pay var.

Şimdi dönün, cinler, periler gibi

Türkü söyleyip kazanın çevresinde:

Büyülensin ne varsa kazanın içinde.

(Müzik ve türkü:)

Gelsin karanlık ruhlar…

Bu kazanda dert kaynar.

Gün batıp ay doğunca,

Cin çalar, peri oynar.

(Hecate ve diğer üç cadı çıkarlar.)

İKİNCİ CADI

Başparmaklarımın kaşındığına bakılırsa

Sütü bozuk biri geliyor bu yana.

Açıl kilidim, açıl kapıyı vurana.

(Macbeth girer.)

MACBETH

Kolay gele, cadılar; gecenin kara kızları;

Nedir yine yaptığınız, gizli kapaklı?

ÜÇÜ BİRDEN

Kendi var, adı yok bir iş.

MACBETH

Gördüğünüz iş adına, dinleyin beni:

Nerden geliyorsa gelsin bildikleriniz,

Cevap verin soracaklarıma.

İster bırakın rüzgârların başını

Saldırsınlar kiliselerin üstüne;

İster dalgalar şahlansın,

Parçalayıp yutsun bütün gemileri;

Ham başaklar, ulu ağaçlar serilsin yere;

Kaleler yıkılsın içindekilerin başına;

Saraylar, ehramlar yerle bir olsun;

Batsın bereket hazinesi tabiatın,

Bütün tohumlarıyla birlikte;

Yıkılsın her şey yıkılmaktan bıkasıya;

Ne isterseniz olsun, tek cevap verin bana.

BİRİNCİ CADI

Sor.

İKİNCİ CADI

Söyle.

ÜÇÜNCÜ CADI

Sor, söyleyelim.

BİRİNCİ CADI

Bizden mi duymak istersin dilediğini

Yoksa bizim ustalarımızın ağzından mı?

MACBETH

Çağırın görelim onları.

BİRİNCİ CADI

Dokuz yavrusunu bir günde yemiş

Bir dişi domuzun kanı döküle,

Bir katilin çarmıhından süzülmüş

İnsan yağı ateşlerde yakıla.

ÜÇÜ BİRDEN

İster aşağıdan gel, ister yukardan:

Göster kendini, bütün gücünü kullan!

(Gök gürler, ilk hayalet gözükür: Miğferli bir baş.)

MACBETH

Söyle, ey bilinmez güç…

BİRİNCİ CADI

Aklından geçeni bilir o senin,

Sen konuşma, bırak o söylesin.

BİRİNCİ HAYALET

Macbeth! Macbeth! Macduff'tan koru kendini!

Fife beyine göz kulak ol! Yeter, bırakın beni!

(Hayalet yerin dibine doğru kaybolur.)

MACBETH

Kim olursan ol, verdiğin öğüt yerinde, eksik olma!

Tam korkularımın üstüne bastın. Ama bir söz daha!

BİRİNCİ CADI

Kimsenin buyruğunu dinlemez o, çağırma.

Ama bak bir başkası geliyor, daha da güçlü.

(Gök gürültüsü ve ikinci hayalet. Kanlar içinde bir çocuk.)

İKİNCİ HAYALET

Macbeth! Macbeth! Macbeth!

MACBETH

Üç kulağım olsa da, üçüyle dinlesem seni!

İKİNCİ HAYALET

Elini kana bula, yılma, yolundan şaşma!

Ana karnından çıkmış hiç kimseden korkma.

(Hayalet kaybolur.)

MACBETH

Öyleyse, yaşa Macduff! Ne diye korkayım senden?

Ama yok, yine de güvenmeyelim,

Yazılı bir senet alalım Kader'den:

Sağ kalma ki, yufka yürekli Korku'ya,

Yalan söylüyorsun deyip uyuyabileyim

Gök gürledikçe.

(Gök gürler. Üçüncü Hayalet gelir: Bir çocuk, başında taç, elinde bir ağaç dalı.)

Bu gelen de kim? Bir kralın oğlu mu ne:

Altın krallık tacı var başında…

ÜÇÜ BİRDEN

Konuşma, dinle.

ÜÇÜNCÜ HAYALET

Aslan yürekli ol! Gururlu ol! Düşme ardına

Dil uzatan, başkaldıran, tuzak kuranların.

Kimse Macbeth'in hakkından gelemez

Koca Birnam ormanı kalkıp üstüne gelmedikçe,

Dunsinane tepelerine kadar yürümedikçe.

(Hayalet yerin dibine doğru kaybolur.)

MACBETH

Hiçbir zaman desenize! Kim yürütebilir ormanı?

Kimin sözü geçer ağacın toprağa perçinli köklerine?

Falıma diyecek yok doğrusu! Ne güzel!

Ey bana başkaldıranlar, indirin başlarınızı,

Birnam ormanı yerinden kalkıncaya dek.

Macbeth yaşayacak yücelerde,

Tabiat yeter demedikçe,

Eceliyle son nefesini vermedikçe.

Ama bir şey daha var, bilmeye can attığım:

Söyleyin bana, söyleyebilirseniz:

Banquo oğulları kral olacak mı bu ülkede?

HEPSİ BİRDEN

Daha fazlasını öğrenmeye çalışma.

MACBETH

Ben ne dilersem yerine getirilmeli.

Yoksa lanet yağdırırım üstünüze.

Bilmek istiyorum… Nedir bu gürültü?

Kazan niçin batıyor yere?

(Obua sesleri.)

BİRİNCİ CADI

Gösterin kendinizi!

İKİNCİ CADI

Gösterin kendinizi!

ÜÇÜNCÜ CADI

Gösterin kendinizi!

ÜÇÜ BİRDEN

Görsün gözleri, kanasın yüreği!

Gelin, geçin önünden gölgeler gibi!

(Sekiz kral görünür, en arkadakinin elinde bir ayna vardır. Banquo'nun hayaleti peşlerinden yürür.)

MACBETH

Ah, tıpkı Banquo'nun hayaleti! Sen yıkıl karşımdan!

Gözlerimi yakıyor başındaki taç.

Şuna bak! Senin de altın çevrili başın:

Saçların tıpkı öndekinin saçları!

Üçüncü? O da öyle, ötekiler gibi.

İğrenç cadılar! Nedir bu bana gösterdikleriniz?

Bir dördüncü! Gözlerim, kör olun da görmeyin!

Nedir bu? Kıyamete kadar

Ardı gelmeyecek mi bunların?

Bir daha! Bu yedincisi! Yeter, istemem artık!

Sekizinci de geliyor. Bir ayna var elinde:

Ve aynanın içinde bir sürü başlar daha!

Kiminin elinde iki altın top,

Kiminin elinde üçüzlü asa! Ne korkunç görüntü bu!

Ama bak, bu gördüklerim doğru demek:

Bak işte Banquo, kandan yapış yapış saçlarıyla

Gülüyor bana, oğullarını gösteriyor.

(Hayaletler kaybolur.)

Demek doğru?

BİRİNCİ CADI

Evet, hepsi doğru, efendimiz. Ama neden,

Böyle donakaldı Macbeth'imiz?

Haydi, bacılar, eğlendirelim onu,

En hoş oyunlarımızı gösterelim ona.

Siz oynayın döne döne,

Ben büyüyle çalgı çaldırayım esen yele.

Bu yüce kral da şanına layık

Bir kabul töreni görmüş olsun aramızda.

(Çalgı. Cadılar dans eder, sonra kaybolurlar.)

MACBETH

Neredeler? Gittiler mi? Bu uğursuz saat

Silinsin takvimlerden kıyamete kadar!

Hey, dışardakiler, içeri gelin!

(Lennox girer.)

LENNOX

Buyurun, haşmetlim.

MACBETH

Cadıları gördün mü?

LENNOX

Hayır, efendimiz.

MACBETH

Yanından geçmediler mi?

LENNOX

Hayır, geçmediler, efendimiz.

MACBETH

Binip gittikleri yellere lanet!

Cadıya inananın canı cehenneme.

At sesleri duydum: Kimdi gelen?

LENNOX

İki üç kişi haber getirdi:

Macduff İngiltere’ye kaçmış.

MACBETH

İngiltere’ye kaçmış ha?

LENNOX

Evet, kralım.

MACBETH

Ah zaman!.. Hançerimden önce davranıyorsun.

Düşündüğümle yaptığım bir araya gelmedikçe

Vuracağım yok uçup giden hedefimi.

Bundan böyle içime ilk doğan ne olursa

Elime ilk alacağım iş de o olacak.

Bugünden tezi yok, düşün ve hemen yap:

Düşündüklerin donansın yapacaklarınla.

Gidip basacağım Macduff’un şatosunu.

Fife’ı alır almaz, kılıçtan geçireceğim

Macduff’un karısını, çocuklarını,

Onun kanından olan bütün mutsuzları.

Görsün neymiş o böbürlenmek sersemce.

Düşüncem soğumadan bitirmeliyim bu işi.

Ama kimseler yok ortada! Nerde bu beyler?

Haydi, nerdeyseler oraya götürün beni.

SAHNE II

(Fife. Macduff'ın şatosu. Lady Macduff, oğlu ve Ross girerler.)

LADY MACDUFF

Ne yaptı? Ne diye kaçsın memleketten?

ROSS

Sabırlı olmalısınız, Lady Macduff.

LADY MACDUFF

O sabırlı oldu mu? Çılgınlık böyle kaçması.

Bir şey yapmadan, yalnız korku yüzünden

Hain durumuna sokmuş oluyoruz kendimizi.

ROSS

Korktu mu, akıllılık mı etti, bilmiyorsunuz.

LADY MACDUFF

Akıllılık ha! Akıl mı kendi kaçtığı yerde,

Karısını, çocuklarını, varını yoğunu bırakmak?

Sevmiyor bizi. İnsanca sevgiler yok onda.

Çit kuşu, kuşların en küçüğü bile

Yuvasını, yavrularını korur baykuşa karşı.

Korku var yalnız, sevgi yok bu kaçmada:
Akla da sığmıyor ki akıllılık diyelim.

ROSS

Dayım kızı, canım kardeşim, tut kendini, ne olur!
Senin kocan soylu, akıllı, duygulu adamdır.
En iyi o bilir neler olup bittiğini günümüzde.
Fazla konuşmaya varmıyor dilim
Ama öyle kötü günler yaşıyoruz ki şimdi,
İnsan ne yaptığını bilmeden hain oluveriyor.
Neden korktuğumuzu bilmeden kuşkular içindeyiz.
Azmış kudurmuş bir denizin ortasında
Sağa sola boşuna yalpa vurup
Olduğumuz yerde sayar gibiyiz.
Bana izin ver gideyim, yine gelirim.
İşler sarpa sardı mı ya olacağına varır,
Ya da eski duruma döner her şey.
Haydi, güzel kardeşim, Tanrıya emanet ol.

LADY MACDUFF

Babası sağ, ama oğlu yetim!

ROSS

Benim sersemliğim üstümde, fazla kalmayım,

Yoksa hem sizi üzeceğim sonunda

Hem de kendimden utanacağım. Hemen gideyim.

(Ross çıkar.)

LADY MACDUFF

Yumurcak, baban öldü senin:

Ne yapacaksın şimdi? Nasıl yaşayacaksın?

ÇOCUK

Kuşlar gibi, anne.

LADY MACDUFF

Ne demek? Kurt, böcek yiyerek mi?

ÇOCUK

Ne bulursam onunla, demek istedim.

LADY MACDUFF

Vah yavru kuş! Peki, ökseden, ağdan,

Kapandan, tuzaktan korkmuyor musun?

ÇOCUK

Ne diye korkayım? Onlar yavru kuşlar için değil.

Hem babam ölmedi ki, sen ne dersen de.

LADY MACDUFF

Öldü, öldü. Babasız ne olacak senin halin?

ÇOCUK

Ya senin halin, kocasız?

LADY MACDUFF

Ben mi? Ben istesem çarşıdan

Yirmisini birden satın alırım.

ÇOCUK

Alırsın ama, satarsın hepsini sonra.

LADY MACDUFF

Dillerine de diyecek yok doğrusu,

Bu yaşta bu kadar zekâ biraz fazla.

ÇOCUK

Babam şimdi bir hain mi oldu, anne?

LADY MACDUFF

Oldu ya!

ÇOCUK

Hain ne demek peki?

LADY MACDUFF

Ne mi demek? Ettiği yemini bozan demek.

ÇOCUK

Hepsi hain mi olur bunu yapanların?

LADY MACDUFF

Kim yapsa hain olur, asılmayı da hak eder.

ÇOCUK

Ettiği yemini bozan herkesin asılması mı gerek?

LADY MACDUFF

Evet hepsinin.

ÇOCUK

Kim asar onları?

LADY MACDUFF

Kim asacak, namuslu insanlar.

ÇOCUK

Öyleyse yeminlerini bozanların hepsi budala:

O kadar çok ki öyleleri,

Ne diye onlar tutup asmıyor namusluları?

LADY MACDUFF

Hey Allahım, sen koru bu küçük maymunu!

Babasız ne yapacaksın sen?

ÇOCUK

Babam gerçekten ölseydi, ağlardın onun için.

Ama ölmüş de ağlamıyorsan, o zaman da

Yakında yeni bir babam olacak demektir.

LADY MACDUFF

Bak neler söylüyor, geveze yumurcak!

(Bir haberci girer.)

HABERCİ

Güzel bayanım! Allah yardımcınız olsun.

Siz beni bilmezsiniz ama ben şanınızdan bilirim sizi.

Korkarım başınıza bir bela gelmek üzere.

Halktan bir adamın sözünü dinlemek isterseniz,

Alın çocuklarınızı, kaçın: Durmayın burada.

Sizi öyle ürkütmekle kabalık ediyorum, biliyorum:

Ama beterin beteri var, o da geldi gelecek.

Allah korusun sizi!

Benim daha fazla durmaya cesaretim yok doğrusu.

(Çıkar.)

LADY MACDUFF

Nereye kaçayım? Ben bir kötülük etmedim gerçi;

Ama unutma ki bu aşağılık dünyadasın:

Çoğu zaman kötülüğü baş tacı edip,

İyiliği çılgınlık sayan dünyada.

Ne diye güvenirsin öyleyse bu kadınca söze?

Ben bir kötülük etmedim demek neye yarar?

Bu suratlar da ne oluyor?

(Katiller girer.)

BİRİNCİ KATİL

Kocan nerde?

LADY MACDUFF

Dilerim senin gibilerin bulamayacağı

Uğurlu bir yerde olsun.

BİRİNCİ KATİL

Senin kocan bir hain.

ÇOCUK

Yalan söylüyorsun, ayı suratlı pis herif!

BİRİNCİ KATİL

Şu piçe bak hele!

(Çocuğu bıçaklar.)

Seni hain tohumu seni!

ÇOCUK

Beni öldürdü anne. Sen kaç, yalvarırım kaç!

(Ölür. Lady Macduff: İmdat katil var!
diye bağırarak kaçar, katiller arkasından koşar.)

SAHNE III

(İngiliz kralının sarayı önünde. Malcolm ve Macduff girerler.)

MALCOLM

Gel bir tenha yer bulalım seninle.

Dertli yüreklerimizi boşaltalım seninle.

MACDUFF

Bırakalım dertleşmeyi de kılıçları çekelim,

Yerde yatan anamızı, vatanı koruyalım erkekçe.

Her doğan gün yeni dulların ahlarıyla dolu.

Yeni yetimler ağlıyor her sabah,

Yeni acılar savruluyor göklere çığlık çığlık,

Aynı sesle ağlıyormuş gibi bütün İskoçya.

MALCOLM

Ben inandığıma yanar, bildiğime inanırım.

Vakti gelince de ne yapabileceksem yaparım.

Bana anlattıklarınız doğru olabilir.

Bugün adı bile dillerimize

Bir diken gibi batan bu zorba

Bir zamanlar iyi bir insan sayılırdı.

Siz severdiniz onu, bir kötülük de etmedi size.

Ben gencim, ama beni harcayıp gözüne girebilirsiniz.

Bir tanrının öfkesini dindirmek için

Günahsız, zavallı bir kuzuyu kurban etmek

Hiç de fena bir akıl olmaz.

MACDUFF

Ben kalleş değilim.

MALCOLM

Macbeth kalleş ama. Bir kral buyruğu

En temiz insanlara bile neler yaptırmaz.

Ama affedin beni: Siz neyseniz osunuz,

Benim kuşkularım sizi değiştirmez.

Meleklerin en parlağı gökten düşmüş[11]

Ama melekler pırıl pırıldır yine de.

Bütün kötüler iyi suretine de girseler

İyilik yine de iyilik olarak kalır.

MACDUFF

Ben umutlarımı yitirdim de geldim.

MALCOLM

Ben de belki kuşkularımı

Sizin umutlarınızı yitirdiğiniz yerde buldum.

Nasıl olur da çoluğunuzu çocuğunuzu

Birden bırakır gelirsiniz habersiz?

En sağlam sevgi bağlarından nasıl kopuverir insan?

Kuşkularımı bir hakaret saymayın rica ederim:

Kendimi koruma zoruyla düşüyorum bunlara.

Benim aklımdan geçen ne olursa olsun.

Siz yine de temiz ve doğru bir insansınız belki.

MACDUFF

Kan ağla, zavallı memleketim, kan ağla!

Güçlü zorbalık, oturt sapasağlam temellerini:

İyiliğin yüreği yok sana karşı durmaya.

Yap yapacağın kötülüğü: Her hak senin artık.

Allahaısmarladık, prens!

Senin düşündüğün kalleş olamam ben,

Zorba kralın elindeki bütün ülkeleri,

Şarkın bütün hazinelerini de verseler, olmam.

MALCOLM

Alınmayın böyle: Size hiç güvenim yok demedim.

Memleketimiz boyunduruk altında ezilip kan

ağlıyor,

Her gün yara üstüne yara alıyor, biliyorum.

Benim hakkımı arayacak yiğitler de var, biliyorum.

İngiltere kralı da binlerce er veriyor bana.

Ama ayağımı zorbanın kafasına bassam,

Kesip kılıcımın ucuna da taksam,

Zavallı yurdumun dertleri artar, eksilmez.

Belalar getirir başına yeni kral.

MACDUFF

Kimi kastediyorsunuz?

MALCOLM

Kendimi. Öyle kötülükler aşılandı ki bana

Bunlar çiçek açıp meyve verdiği zaman,

Kapkara Macbeth kar gibi beyaz kalır yanımda.

Benim sonsuz kötülüklerimi görünce,

“Macbeth bir kuzuymuş” der zavallı İskoçya.

MACDUFF

Cehennemin korkunç zebani alaylarında bile

Macbeth’ten daha lanetlisi bulunamaz.

MALCOLM

Biliyorum, kana susamıştır, azgındır;

Gözü doymaz, yalancı, çılgın, taş yüreklidir;

Ne günah düşünebilirse insan, hepsini işler.

Ama benim azgınlığımın ne olduğunu bilemezsiniz:

Kadın, kız, gelin ve bakireleriniz

Dolduramaz benim şehvetimin kuyularını.

Hiçbir engel dinlemez olurum arzumun önünde.

Macbeth daha iyidir böylesi bir kraldan.

MACDUFF

Şehvet düşkünlüğü bir tabiat zorbalığıdır,

Nice mutlu tahtları vakitsiz boşaltmış,

Nice kralların başını yemiştir.

Yine de korkmayın hakkınızı geri almaktan.

Doyasıya zevkler, keyifler içinde yaşar,

Soğuk bir yüzle de halkın gözünü boyarsınız.

Gel deyince gelen kadın mı yok memlekette:

Akbaba gibi ete doymaz da olsanız,

Yiye yiye bitiremezsiniz,

Kral gönlünüzü doyurmak isteyecek kadınları.

MALCOLM

Bir yanı daha var benim bozuk yaradılışımın.

Zenginliğe de öylesine düşkünüm ki, kral olunca

Keser biçerim bütün beyleri mülklerini almak için.

Kiminin incisine, elmasına göz dikerim,

Kiminin evine barkına. İştahım yedikçe artar.

Artınca da yok yere kavga çıkarırım

En dürüst, en iyi dostlarımla,

Hepsini yok edip kendi varlığımı artırmak için.

MACDUFF

Bu zenginlik tutkusu, daha derin, daha zararlı

Kökler salar dünyaya, şehvet gelir geçer bahar gibi.

Nice krallarımızın başını yiyen kılıçtır bu tutku.

Ama korkmayın: İskoçya öyle zengindir ki

Yalnız kendi varlığınız bile doyurur sizi.

Bütün bunlara katlanır memleket,

Elverir ki başka değerler olsun yanında.

MALCOLM

Bende değer aramayın. Krallara yaraşan

Doğruluk, dürüstlük, ölçü, denge,

Cömertlik, azim, acıma, inanma,
Sabır, sağlam yürek, sarsılmaz istem,
Bütün bunların zerresi yoktur içimde,
Buna karşılık ne kötülük ararsan bende.
Evet ya! Elimden gelse cehenneme dökerdim
Tatlı sütünü bütün uzlaşmaların;
Barışık yaşayanları birbirine katar,
Tek dostluk bağı bırakmazdım dünyada.

MACDUFF

Ah! İskoçya! Zavallı İskoçya!

MALCOLM

Böyle bir insan kral olmalı mı sence?
Söyle. Çünkü ben bu adamım gerçekten.

MACDUFF

Kral olmalı mı ha? Yaşamamalı böyle adam.
Kara bahtlı millet! Yüzün ne zaman güler artık
senin?
Asası kana boyalı bir zorbanın elindesin.
Tahtının söz sahibiyse kendi lanetliyor kendini,
Kendi ağzıyla batırıyor sülalesini!

Senin kral baban kralların en temiziydi.

Seni karnında taşıyan kraliçeyse,

Her yaşadığı günü bir ölüm yaptı kendine:[12]

Diz çöküp dua ettiği zamanlar

Daha çoktur ayakta durduğu zamanlardan.

Allahaısmarladık, bir daha görüşmemek üzere!

Ben İskoçya'yı bu yüzden bıraktım zaten,

Bu senin kendinde gördüğün kötülükler yüzünden.

Dayan yüreğim! Son umutların da yıkıldı!

MALCOLM

Macduff! Senin bu soylu, bu cömert öfken,

Temiz bir yürekten doğup taşan bu öfke,

Sildi içimdeki karanlık kuşkuları;

İnandırdı beni doğruluğuna, şerefine.

Macbeth, o iblis, böyle ne oyunlar yaptı bana;

Kandırıp, kazanmak, avucuna almak için beni.

Ama o kadar aklım var, Allaha şükür.

Saflık edip inanıvermedim hemen.

Şimdi gel, Tanrı şahit olsun ikimize:

Bundan böyle sana bırakıyorum dizginleri,

Geri alıyorum kendime yüklediğim kötülükleri:

Siliyorum üstüme attığım çamuru, çirkefi,

Benim daha kadın nedir bildiğim bile yok;

Kimseye ihanet etmiş değilim henüz;

Kendi malımda bile gözüm yoktur benim;

Hiçbir sözümde durmazlık etmedim bugüne dek;

Kimseyi ele vermem, şeytanı bile.

Canımdan geçerim, doğrudan şaşmam:

İlk yalanı sana söyledim, kendime karşı.

Şimdi gerçek benliğimle senin emrindeyim,

Senin ve zavallı memleketimin emrinde.

İşin doğrusu, sen daha gelmezden önce,

Bizim koca Siward yola çıkmak üzereydi,

Savaşa hazır on bin kişiyle.

Birlikte gideriz artık. Hak bizden yana,

İnşallah talih de bizden yana olur.

Susuyorsun, neden?

MACDUFF

Kolay değil bir anda uzlaştırıvermek

Öylesine acı ve böylesine tatlı şeyleri.

(Bir hekim girer.)

MALCOLM

Neyse. Sonra konuşuruz. Kral geliyor mu, dostum?

HEKİM

Evet, bayım. Bir alay dertli, deva bekliyor ondan.

Bilim ne yaptıysa boşuna, bu illete karşı.

Ama onun eli değdi mi iyileşiyor hastalar,

Bir evliya eli değmiş gibi.

MALCOLM

Eksik olma, doktor.

(Hekim çıkar.)

MACDUFF

Nedir bu dediği illet?

MALCOLM

Kral illeti dedikleri,

Kaç kez gördüm İngiltere'ye geleli:

Bu iyi kral mucizeler yaratıyor bu illete karşı.

Kendinden başka bilen yok,

Tanrının yardımını nasıl sağladığını.

Ama hekimliğin umut kestiği hastaları,

Şişler, çıbanlar içinde, yürekler acısı insanları

İyi ediyor hemen hayır duasıyla

Ve boyunlarına taktığı bir altın madalyonla.

Dediklerine göre bu iyileştirme gücü

Kendinden sonraki krallara da geçermiş.

Bu değerden başka Tanrı bir de

Geleceği görme gücünü vermiş ona.

Bu sevgili kulunun tahtına

Tanrı nice rahmetler yağdırmış böylesine.

(Ross girer.)

MACDUFF

Kim o gelen, baksanıza!

MALCOLM

Bir hemşeri, ama tanıyamadım.

MACDUFF

Gel kardeşim, sağlam yürekli kardeşim, hoş geldin!

MALCOLM

Şimdi tanıdım. Ne hale geldik; bakın:

Birbirimizi tanıyamaz olmuşuz.

Hey Allahım, kurtar bizi artık!

ROSS

Amin, efendimiz!

MACDUFF

İskoçya hep o halde mi hâlâ?

ROSS

Ah zavallı memleket! Kendini tanımaktan

Korkar oldu nerdeyse!

Anamız değil, mezarımız demeli artık İskoçya'ya.

Yüzü gülmez oldu kimsenin,

Olan biteni bilmeyenden başka.

Ahı gökleri tuttu milletin, duyan yok.

En büyük acılar gündelik kaygılara döndü.

Ölüm çanları çaldığı zaman kilisede,

Kimin için çaldıkları sorulmuyor bile.

Doğru insanların ömrü çabuk tükeniyor,

Şapkalarına taktıkları çiçeklerden daha çabuk!

Hasta olmadan ölüveriyor insan.

MACDUFF

Ne güzel bir anlatış, ne acı bir gerçek!

MALCOLM

Son kara haber hangisi?

ROSS

Kara haberler bir saat içinde bayatlar oldu:

Her dakika yeni bir kara haber geliyor!

MACDUFF

Karım nasıl?

ROSS

Karınız mı? İyi.

MACDUFF

Çocuklarım?

ROSS

Onlar da iyi.

MACDUFF

Zorba rahatlarını kaçırmadı mı?

ROSS

Hayır, ben bıraktığım zaman rahattılar.

MACDUFF

Sözünü esirgemeden konuş. Ne oldu? Söyle!

ROSS

Taşınmayacak kadar ağır haberlerle

Kalkıp yola düştüğüm zaman,

Birçok yiğitler başkaldırmış diyorlardı.

İnandım, çünkü zorbanın orduları ayaktaydı.

Yardıma gitmenin zamanı geldi artık:

Bir bakışınız binlerce asker yaratır İskoçya'da:

Kadınlar bile savaşa gelir ardınızdan

Kurtulmak için başlarındaki beladan.

MALCOLM

Geliyoruz, merak etmesinler.

Cömert İngiltere kralı yiğit Siward'la

On bin kadar asker verdi bize.

Siward'sa bütün Hıristiyan dünyasının

En yaşlı başlı, en yaman askeridir.

ROSS

Keşke benim de böyle bir müjdem olaydı size!

Benim söyleyeceklerim öyle sözler ki

Issız çöllere gidip çığlık çığlık bağırmalı

Tek insan kulağı duymasın diye.

MACDUFF

Kiminle ilgili söyleyeceklerin?

Hepimiz için mi kara haberin,

Yoksa bir tek yürek için mi?

ROSS

Yüreği olan her insan için;

Ama en büyük pay sizin.

MACDUFF

Benimse ne diye saklıyorsun benden?

Ver haberimi, çabuk!

ROSS

Kulaklarınız sakın küsmesin dilime,

Duyabilecekleri en acı sözleri söyledi diye.

MACDUFF

Söyle! Biliyor gibiyim söyleyeceğini!

ROSS

Şatonu bastılar, karını, çocuklarını boğazladılar!

Bir bir anlatırsam olanları

Sizin de ölünüz katılır kurbanlar yığınına.

MALCOLM

Tanrım, sabır ver bize! Yok, dostum!

Gözlerini kapayıp durma öyle.

Dile getir duyduğun acıyı! Dert sustu mu

Yüreğe dolar için için, yıkar yüreği!

MACDUFF

Çocuklarımı da ha?

ROSS

Kadın, çocuk, uşak kimi buldularsa.

MACDUFF

Bense yokum yanlarında! Karım da öldü demek?

ROSS

Diyemez olaydım.

MALCOLM

Yıkılmayalım. Öcümüzü almaktır

Bu yürekler acısının merhemi.

MACDUFF

Çocuğu yok onun. Zavallı yavrularım!

Hepsini mi dedin? Cehennem kuzgunu! Hepsini ha?

Bir pençede, kudurmuşça, hepsini ha?

O canım yavruları analarıyla birlikte!

MALCOLM

Erkekçe karşıla bu acıyı.

MACDUFF

Öyle karşılayacağım elbet,

Ama insanca da duymam gerek.

Bir varmış bir yokmuş demekle mi kalayım

O canlar için? Öylesine sevdiğim canlar için?

Allah nasıl görür de kurtarmaz onları?

Senin yüzünden Macduff!

Senin günahlarına kurban gitti hepsi!

Suçlu olan bendim, onlar değil:

Benim cezam çöktü o canların üstüne.

Tanrım, o canları rahat ettir bari!

MALCOLM

Kılıcını bilesin bu acı, öfkeye çevrilsin.

Azdırsın yüreğini yıkacak yerde.

MACDUFF

Ah, gözlerim kadın gözleri,

Dilim erkek dili olabilseydi!

Ama, yetsin, ulu Tanrım, yetsin beklediğimiz!

Çıkar artık karşıma İskoçya'nın zebanisini!

Kılıcımın ulaşacağı yere kadar gelsin,

Kurtulursa eğer elimden,

Tanrının cezasından da kurtulsun!

MALCOLM

İşte erkekçe söz! Gelin, krala gidelim.

Ordumuz hazır; izin isteyelim yalnız.

Macbeth koparılacak meyve oldu artık.

Yüreğiniz ferah olsun, olabildiği kadar:

En uzun gecelerin de bir sabahı var.

(Çıkarlar)

Perde V

SAHNE I

(Macbeth'in Dunsinane'deki şatosu. Bir hekim, kraliçenin hizmetine bakan bir kadınla girer.)

HEKİM

İki gecedir bekliyorum sizinle,

Hiçbir şey göremedim dediklerinize benzer.

En son ne zaman gördünüz

Kraliçenin gece kalkıp gezdiğini?

KADIN

Kralımızın sefere çıktığı gece.

Baktım yatağından kalktı, hırkasını giydi,

Çekmecesinden bir kâğıt çıkarıp katladı,

Bir şeyler yazdı üstüne, mühürledi ve yattı:

Derin uykular içindeydi bütün bunları yaparken.

HEKİM

Büyük bir iç sıkıntısının belirtisi bu:

Uyku halindeki bünyede uyanıklık halleri.

Bu uyur uyanıklık sırasında,

Yürümek ve daha başka haller dışında,

Ağzından bir şeyler duyduğunuz oldu mu?

KADIN

Öyle şeyler duydum ki söyleyemem, korkarım.

HEKİM

Bana söyleyebilirsiniz; söylemeniz de lazım.

KADIN

Doğru söylediğime tanıklık edecek kimse yok.

(Lady Macbeth elinde bir şamdanla girer.)

İşte geliyor, bakın! Her zamanki yürüyüşü, ama,

Yemin ederim, yine derin uykularda.

Kendiniz görün iyice, saklanalım şuraya.

HEKİM

Bu ışığı nerden bulup yakmış?

KADIN

Yanı başındaydı. Her zaman ışık olacak yanında:

Öyle emretti.

HEKİM

Baksanıza, gözleri açık.

KADIN

Açık ama içeriden kapalı.

HEKİM

Ne yapıyor öyle? Ellerini oğuşturuyor, bakın.

KADIN

Alışmış, hep yapıyor bunu: Ellerini yıkıyormuş gibi.

Bir çeyrekten fazla sürdüğünü gördüm.

LADY MACBETH

Bir leke var şurada hâlâ.

HEKİM

Konuşuyor, dinleyelim.

Yazayım söylediklerini tam hatırlamak için.

LADY MACBETH

Çık elimden, korkunç leke çık diyorum sana!

Bu bir… Bu iki… Tamam: Haydi şimdi.

Cehennem ne karanlıkmış!

Yazık, koca kralım benim.

Yazıklar olsun! Bir asker korkar mı hiç?

Ne diye korkuyorsun bilinmesinden?

Kimin haddine bizden hesap sormak?

Bir ihtiyardan bu kadar kan akacağı kimin aklına gelirdi?

HEKİM

Duydun mu bunu?

LADY MACBETH

Fife beyinin bir karısı vardı, ne oldu?

Nedir bu? Hep kirli mi kalacak bu eller?

Yeter artık, haşmetlim, yeter!

Her şeyi bozuyorsun bu korkularla.

HEKİM

Söyle, söyle! Ama bu bildiklerini

Bilmesen daha iyi ederdin, kraliçe!

KADIN

Söylemese daha iyi ederdi söylediklerini.

Allah bilir daha neler var içinde!

LADY MACBETH

Kan kokuyor hâlâ şurası:

Arabistan'ın bütün kokuları

Temizleyemeyecek şu ufacık eli!

Of, yeter artık! Yeter!

HEKİM

Nasıl boşaltıyor içini! Yarılırcasına dolmuş yüreği.

KADIN

Göğsümde öyle bir yürek çarpmasın da,

Bütün bedenim kirlere, çamurlara batsın!

HEKİM

Kötü, kötü, kötü…

KADIN

Allah iyi eder inşallah!

HEKİM

Benim hekimliğimi aşıyor bu hastalık;

Ben ki uykuda yürüyen nice hastalara baktım

Ve hepsi rahat döşeklerinde dindarca öldü.

LADY MACBETH

Ellerini yıka; gecelik hırkanı giy; sapsarı kesilme böyle!

Banquo gömüldü diyorum sana:

Mezarından çıkamaz Banquo.

HEKİM

Demek öyle ha?

LADY MACBETH

Git yat, git yat; kapı vuruluyor.

Haydi, haydi, haydi, ver elini bana.

Olan oldu, değişmez artık. Gel yat artık, gel yat.

(Lady Macbeth çıkar.)

HEKİM

Gider yatar mı şimdi?

KADIN

Hemen.

HEKİM

Korkunç fısıltılar dolaşıyor ortalıkta.

Olmayacak işler, olmayacak dertler yaratıyor.

Hasta beyinler sağır yastıklara döküyor sırlarını.

Hekimden çok rahibe ihtiyacı var kraliçenin.

Allahım, Allahım, sen yardım et hepimize!

Ona iyi bakın; canına kıymasına yarayacak

Hiçbir şey bırakmayın yanında.

Gözünüzü de eksik etmeyin üstünden.

Haydi, geceniz hayırlı olsun. Kafam altüst oldu,

Gördüklerim şaşkına çevirdi beni.

Bir şeyler düşünmüyor değilim,

Ama yürek ister söylemeye.

KADIN

İyi geceler, doktor.

SAHNE II

(Dunsinane yakınlarında, kırda. Davullar, bayraklar. Menteith, Caithness, Angus, Lennox ve askerler girer.)

MENTEITH

İngiliz ordusu yaklaşıyor, başında Malcolm,

Amcası Siward ve yiğit Macduff.

Öç almaya geliyorlar, içleri alev alev:

Böylesi bir dava uğruna ölüler bile kalkıp

Atılır en kanlı, en belalı savaşa.

ANGUS

Birnam ormanı yakınlarında karşılaşırız.

O yoldan geliyorlar.

CAITHNESS

Donalbain de kardeşiyle beraber mi acaba?

LENNOX

Hayır, değil: Baştakilerin adları yazılı bende.

Ama Siward'ın oğlu ve birçok delikanlılar var,

Yiğitliklerini ilkin bu savaşta gösterecekler.

MENTEITH

Zorba ne yapıyor?

CAITHNESS

Dunsinane kalesini besliyor var gücüyle.

Kiminin dediğine göre delirmiş;

Onu az çok tutanlara göreyse

Yiğitçe bir azgınlık içindeymiş.

Ama ne yapsa dizginleyemez artık

Çığrından çıkmış düzenini.

ANGUS

Elleri yapış yapış geliyor ona şimdi,

Sakladığı cinayetlerin kanlarıyla.

İsyanlar durmadan kalleşliğini vuruyor yüzüne.

Emrindekiler, yalnız emirle yapıyor her şeyi,

Sevgiyle değil. Krallığı bol geliyor sırtına

Bir cücenin bir devden çaldığı kaftan gibi.

MENTEITH

Yüreğinin azıp taşmasını kötü görmemeli:

İçinde ne varsa, utanıyordur

Öyle bir insanın içinde olmaktan.

CAITHNESS

Haydi, düşelim yola, gidip girelim

Emretmeye hakkı olanların emrine.

Bu hasta yurdu iyi etmeye gelenle birleşelim,

Onunla dökelim kanımızı son damlasına kadar;

Yıkansın, temizlensin diye memleket.

LENNOX

Krallık çiçeği sulansın, kötü otlar kurusun diye.

Haydi, yürüyelim Birnam'a doğru.

(Yürüyüş düzeniyle çıkarlar.)

SAHNE III

(Dusinane şatosu. Macbeth, hekim ve hizmetliler girerler.)

MACBETH

Artık haber getirmesinler. Hepsi kaçsın isterse.

Birnam ormanı kalkıp Dunsinane'e yürümedikçe

Hiçbir şeyden korkmam. Malcolm dediğiniz çocuk

Bir kadından doğmamış mı? Dünyada olup bitecekleri

Bilenler şunu söylediler bana:

Korkma Macbeth, kadından doğmuş hiçbir insan

Sana kötülük edemeyecek hiçbir zaman.

Kaçın öyleyse, dönek beyler, kaçın,

Gidin katılın İngiliz domuzlarına.

Bağlandığım inanç, taşıdığım yürek

Ne kuşkudan sarsılır, ne korkudan titrer.

(Bir hizmetli girer.)

Cehennem karartsın o bembeyaz suratını:

Ne bakıyorsun öyle alık alık, kaz gibi?

HİZMETLİ

On binlerce…

MACBETH

On binlerce ne pis herif? Kaz mı?

HİZMETLİ

Asker, efendimiz.

MACBETH

Git, suratını tırmala; kızıla boyansın korkun!

Ciğerin pamuk mu senin? Ne askeri, hımbıl?

Hey ölümler alası! Şu yanaklara bakın:

Kefen bezi gibi, korkunun resmi gibi.

Ne askeri, yoğurt suratlı?

HİZMETLİ

İngiliz ordusu, izin verirseniz.

MACBETH

Çek götür o suratı karşımdan!

(Hizmetli çıkar.)

Seyton!

Yüreğim bulanıyor gördükçe bu… Seyton, nerdesin?

Bu savaş ya feraha kavuşturur beni,

Ya da yıkar artık. Yeter bu kadar yaşadığım.

Baharı yazı geçti ömrümün;

Yaprak dökümü bundan sonrası.

İhtiyarlığın keyifleriyse bana haram:

Saygılar, sevgiler, sürüyle dostlar bekleyemem.

Benim payım olsa olsa sessiz ama derin lanetler.

Yüze gülmeler, zavallı yüreklerin

Korkudan sever görünmeleri… Seyton!

(Seyton girer.)

SEYTON

Emriniz, haşmetli kralım.

MACBETH

Yeni haberler var mı?

SEYTON

Var, ama hep eskiler gibi, haşmetlim.

MACBETH

Dövüşeceğim, doğranasıya, kemiklerimde et

kalmayasıya!

Getirin zırhımı bana!

SEYTON

Daha vakit var.

MACBETH

Olsun, kuşanacağım.

Atlılar, daha çok atlılar yollayın:

Dolaşsın görsünler dört bir yanı.

Kimler korku salıyorsa ortalığa, asın hepsini!

Ver şu zırhımı… Hastan nasıl, doktor?

HEKİM

Pek hasta sayılmaz, kralım; kuruntu daha çok:

Olmayacak görüntüler rahatını kaçırıyor.

MACBETH

Kurtar onu bunlardan. Hekimsin madem,

Kafanın derdine de deva bulamaz mısın?

İçimize kök salmış bir kara düşünceyi

Söküp atamaz mısın aklımızdan?

Beynimize işlemiş kuşkuları silemez misin?

Her şeyi unutturan tatlı bir ilaç verip bize,

Atamaz mısın göğsümüzü daraltan zehiri,

Yüreğimize çöken o baskıyı içimizden?

HEKİM

Bu durumlarda hasta

Kendi kendine hekimlik etmeli.

MACBETH

Git öyleyse, köpeklere hekimlik et, istemem!

Hani zırhım? Giydirin beni! Verin asamı elime!

Seyton! Atlılar gitti mi? Doktor, beyler sattı beni.

Haydi, ne duruyorsun? Çabuk ol biraz!

Ah doktor, şu bizim krallığın

Sidiğini bir muayene etsen de

İçindeki hastalığı görebilsen,

Krallığa eski sağlığını verebilsen,

Öyle alkışlarım ki seni,

Dünyayı tutar alkışlarımın sesi!

Çıkar, at şu illeti içimizden!

Hangi toz, hangi ilaç, hangi müshil

Atar içimizden şu İngilizleri?

Var mı bir bildiğin bunun üstüne?

HEKİM

Var, efendimiz, sizin savaş hazırlıklarınız

Bir şeyler anlatıyor bizlere.

MACBETH

Gidiyorum, getir o zırhı arkamdan,

Birnam ormanı Dunsinane’e gelmeden

Ne vurulmaktan korkarım, ne zehirlenmekten.

HEKİM
(Kendi kendine.)

Şu Dunsinane’den bir kurtulsam

Dünyanın parasını verseler bir daha gelmem.

(Çıkarlar.)

SAHNE IV

(Birnam ormanı yanında bir ova. Davullar, bayraklar. Malcolm, Siward, oğlu, Macduff, Menteith, Caithness, Angus, Lennox, Ross ve askerler girer.)

MALCOLM

Dostlar, inşallah yaklaştı artık

Herkesin evinde rahat yaşayacağı günler.

MENTEITH

Buna inanmayan yok içimizde.

MALCOLM

Şu karşıki orman ne ormanı?

MENTEITH

Birnam ormanı.

MALCOLM

Her asker bir dal kesip tutsun başına:

Öyle yürüyelim ki sayımız belli olmasın;

Yanlış haber götürsün düşman gözcüleri.

ASKERLER

Baş üstüne! Gidelim dal kesmeye!

SIWARD

Zorba Dunsinane’deymiş, güveniyormuş kendine:

Kuşatmamızı bekliyormuş kaleyi.

MALCOLM

Tek güvendiği yer orası: Başka her yerde,

Büyük küçük herkes başkaldırdı kendisine.

Yanında kalan zavallılar da

Zorla kalanlardır; yüreksizdir hepsi.

MACDUFF

Öyle de olsa görmeden hüküm vermeyelim:

Askerin var gücüyle yüklenmesi gerek.

SIWARD

Her şeyi öğreneceğimiz zaman yaklaşıyor:

O zaman görür söyleriz borcumuzu alacağımızı.

Kuru düşünceler boş umutlara götürebilir.

Son sözü söyleyecek kılıçlardır:

Onlarla yürüsün artık savaş.

(Askerce yürüyüp çıkarlar.)

SAHNE V

(Dunsinane şatosu: Macbeth, Seyton ve askerler girer. Davullar ve bayraklar arkalarından gelir.)

MACBETH

Dış duvarlara bayraklarımız asılsın.

Nöbetçiler bağırıp duruyor: Geliyorlar! diye.

Bizim şatoysa gülüyor bu kuşatmalara!

Bekleyip ölsünler dışarda sıtmadan ve açlıktan!

Bizden kaçanlarla artmasaydı güçleri

Gider yüz yüze dövüşürdük kendileriyle:

O zaman gerisingeri, giderlerdi evlerine.

(Dışardan kadın çığlıkları.)

Nedir bu bağrışmalar?

SEYTON

Bunlar, kadın bağrışmaları, efendimiz.

(Çıkar.)

MACBETH

Korkunun tadını da unutmuşum nerdeyse.

Bir zamanlar elim ayağım kesilirdi

Bir çığlık duysam karanlıklarda;

Korkulu masallar gerçekmiş gibi

Diken diken ederdi başımda saçlarımı.

Korkuları yemiş doymuşum artık:

Korkunçla senli benli olmuş kanlı düşüncem;

Kılım kıpırdamıyor.

(Seyton girer.)

Neymiş o çığlık?

SEYTON

Kraliçe, efendimiz, kraliçe ölmüş!

MACBETH

Er geç ölecekti kraliçe:

Er geç bir gün söylenecekti bu söz.

Yarın, yarından sonra bir yarın, bir yarın daha

Sürüp gidiyor günden güne küçük adımlarla;

Geçmiş günlerimiz ise nice sersemlere ışık tutmuş

Ölüm yolunda, toz toprak olmazdan önce.

Sön, cılız kandil, sön! Hayat dediğin ne ki:

Yürüyen bir gölge, bir zavallı kukla[13] bu sahnede:

Bir saat boy gösterip, boyun kırıp gidecek!

Bir daha da duyulmayacak artık sesi.

Bir aptalın anlattığı bir masal bu:

Kuru gürültüler, deli saçmalarıyla dolu.

(Bir haberci girer.)

Dilini kullanmaya geldin, belli, hadi anlat, çabuk!

HABERCİ

Haşmetli kralım, bir şeyler gördüm sanıyorum,

Anlatmaya geldim, ama nasıl anlatsam…

MACBETH

Haydi, söyle ne söyleyeceksen.

HABERCİ

Tepenin başında nöbetteydim;

Birnam'dan yana bakıyordum:

Birden orman yürüyor gibi geldi bana…

MACBETH

Yalancı köpek!

HABERCİ

Yalansa bütün hıncınızı benden alın.

Üç mil uzaktan görülüyor düpedüz geldiği:

Yürüyor, orman yürüyor diyorum size.

MACBETH

Yalan söylüyorsan, ilk ağaca diri diri asılır,

Açlıktan geberinceye kadar kalırsın.

Doğruysa söylediğin, sen beni as, aldırmam.

İşte bu yıkar bütün gücümü.

İster misin bir şey saklı olsun

Cadının gerçeğimsi yalanlarında:

“Birnam ormanı Dusinane’e yürümedikçe korkma!”

Oysa kalkmış geliyor işte orman.

Haydi, kuşanıp gelsin herkes, çıkalım.

Haber doğruysa kaçsak da boş, kalsak da.

Ben güneşi görmekten bezdim artık.

Varsın bütün dünya yok oluversin!

Çalsın bela çanları! Essin ölüm rüzgârları![14]

Zırhımız sırtımızda ölürüz hiç olmazsa!

(Çıkarlar.)

SAHNE VI

(Dunsinane. Şatonun önü. Davullar, bayraklar. Malcolm, Siward, Macduff ve ellerinde ağaç dallarıyla bir sürü asker girerler.)

MALCOLM

İyice yaklaştık artık. Atın dallarınızı.

Olduğunuz gibi çıkın burada ortaya.

Siz amca, yiğit oğlunuzla birlikte

İlk saldıracak ordumuza kumanda edin.

Macduff'la biz gerekeni yaparız arkadan,

Vereceğim emirlere göre.

SIWARD

Tanrıya emanet olun. Hemen bu akşam

Zorbanın ordusu çıksa keşke karşımıza:

Yensin bizi dövüşmesini bilmiyorsak.

MACDUFF

Çalsın bütün borazanlarımız var soluklarıyla,

Kan ve ölüm haberleri yayılsın ortalığa!

(Çıkarlar.)

SAHNE VII

(Savaş meydanının bir başka yeri. Boru sesleri. Macbeth girer.)

MACBETH

Kaçamam, kazığa bağladılar artık beni:

Ayı gibi, boynumda zincir, dövüşmek zorundayım

Üstüme saldıran köpeklerle, sonuna kadar.

Nerde o bir kadından doğmamış olan?

Ondan başkası öldüremezmiş beni.

(Genç Siward girer.)

GENÇ SIWARD

Adın ne senin?

MACBETH

Söylesem korkarsın.

GENÇ SIWARD

Korkmam. Cehennemin en kızgın, en azgın

Adı olsun isterse adın.

MACBETH

Adım Macbeth.

GENÇ SIWARD

Şeytanın ağzından çıkacak bir isim

İğrendiremezdi beni bunun kadar.

MACBETH

Korkutamazdı da bunun kadar.

GENÇ SIWARD

Hayır, iğrenç zorba, korkmuyorum:

Kılıcım söylesin sana korkmadığımı.

(Dövüşürler. Genç Siward ölür.)

MACBETH

Demek bir kadın doğurmuş seni!

Kılıçlar, mızraklar vız gelir bana

Bir kadından doğmuşun elinde oldukça!

(Çıkar.)

(Boru sesleri. Macduff girer.)

MACDUFF

Buradan geliyordu ses. Göster suratını zorba!

Benimkinden başka bir kılıç öldürürse seni

Karım, çocuklarım mezarlarından çıkıp her gece

Yakamı bırakmazlar ömrüm oldukça.

Kollarını kiralamış zavallı askerler değil

Benim öldürmek istediğim: Ya sen çık karşıma Macbeth,

Ya da kılıcım girsin kınına, şansız şerefsiz,

Hiçbir işe yaramadan. Burada umuyordum seni.

Bunca boru sesi kral yanından gelir ancak.

Bahtım, buldur onu bana: Tek isteğim bu senden!

(Çıkar.)

(Boru sesleri. Malcolm ve Siward girerler.)

SIWARD

Buyurun, efendimiz. Şato teslim oluverdi hemen:

Zorbanın adamları hem bizimle dövüşüyor,

Hem bizden yana, karşı tarafla.

Beyler kahramanca savaşıyor doğrusu.

Size gün doğdu sayılır artık: İş bitti nerdeyse.

MALCOLM

Düşmanlarımız bile bizden yana bu savaşta.

SIWARD

Şatoya buyurun, efendimiz.

(Çıkarlar.)

(Boru sesleri.)

SAHNE VIII

(Savaş meydanının başka bir yeri. Macbeth girer.)

MACBETH

Budala Romalılar gibi kendi kılıcımla

Öldürecek değilim ya kendimi!

Sağ insanlar oldukça karşımda

Benden çok onlara yakışır kılıç yarası.

(Macduff girer.)

MACDUFF

Gel, cehennem zebanisi, gel karşıma!

MACBETH

En sakındığım sendin. Ama çekil git:

Yeterince kanın var üstümde.

MACDUFF

Söz bekleme benden: Sesim kılıcımda benim!

Sözlere sığmaz kanlı alçaklığın senin.

(Dövüşürler.)

MACBETH

Uğraşma boşuna. Kesilmez havayı kesmeye kalkma.

Senin keskin kılıcın işlemez bana.

Git yarılır başlara vur, benim başım büyülü:

Kadından doğmuşlar yenemez beni.

MACDUFF

Kes o büyüden umudunu sen.

Kölesi olduğun şeytana sor söylesin sana:

Macduff'ı doğum vaktinden önce

Anasının karnını yarıp çıkardılar.

MACBETH

Lanet olsun bunu bana söyleyen dile:

En sağlam yanını yıktı yüreğimin.

Kimseler inanmasın o kalleş cadılara:

Karışık sözlerle alaya alıyorlar bizi.

Kulağımıza soktukları umudu

Söküp alıyorlar yüreğimizden.

Dövüşmeyeceğim seninle.

MACDUFF

Teslim ol öyleyse, korkak! Sağ kal da

Gezdirip dünyaya seyrettirelim seni,

Görülmedik bir canavar seyrettirir gibi.

Resmini bir kazığa asar, altına yazarız:

“Zorbayı görmek isteyen gelsin!” diye.

MACBETH

Teslim olmam; genç Malcolm’un ayaklarına kapanmak,

Aşağılık kalabalığa kendimi yuhalatmak için.

Birnam ormanı Dunsinane’e gelmiş, gelsin;

Hasmım bir kadından doğma değilmiş, olmasın:

Dövüşeceğim sonuna kadar.

Kendi savaş kalkanım yeter göğsümde:

Haydi vur, Macduff! Dur diyenin canı cehenneme!

(Vuruşarak çıkarlar.

Savaş sonu boruları çalar. Önde bayraklar ve davulcularla Malcolm, Siward, Ross, öteki beyler ve askerler girer.)

MALCOLM

Eksik dostlarımız da sağ salim dönseler.

SIWARD

Dönmeyenler de olur; ama bu kadar da kalsak

Pahalıya mal olmuş sayılmaz bu büyük gün.

MALCOLM

Macduff, bir de yiğit oğlunuz yok.

ROSS

Oğlunuz askerlik borcunu ödedi, Lordum.

Erkek oluncaya kadarmış ömrü.

Bir adım gerilemeden savaştaki yerinden

Gösterdi yiğitliğini ve erkekçe öldü.

SIWARD

Oğlum öldü ha?

ROSS

Öldü; aldı götürdüler savaş yerinden.

Kederiniz değeri kadar büyük olmasın:

Sonu gelmez öyle olursa.

SIWARD

Göğsünden mi vuruldu?

ROSS

Evet, göğsünden.

SIWARD

Neyleyim, Tanrının askeri olsun öyleyse.

Atlarım kadar çok oğlum da olsa

Bundan güzel ölüm dileyemem hiçbirine.

Ağıtım bu kadar benim.

MALCOLM

Daha büyük yaslara layık o, esirgemeyeceğim de
ondan.

SIWARD

Hayır, istemez: Şerefiyle ölmek yeter ona.
Tanrı onunla olsun. Bakın bir de müjde var.

(Macduff elinde Macbeth'in kafasıyla girer.)

MACDUFF

Kral, selamlarım seni; çünkü kralsın artık!
İşte hakkını alanın lanetli kellesi.
Dünya kurtuldu. Tahtının incileri ortasında
Şimdiden görüyorum seni. Herkesin yüreğinde de
Benim selamıma katılmak isteği var.
Sesime katsın herkes sesini, bağıralım hep birden:
Yaşasın İskoçya kralı.

HEPSİ BİRDEN

Yaşasın İskoçya kralı!

MALCOLM

Kralınız uzun zaman beklemeyecek
Sevgilerinize karşılık vermek,

Her birinize borçlarını ödemek için.
Beylerim, yakınlarım: Kont yapıyorum sizleri;
İlkin siz alıyorsunuz bu şerefi İskoçya'da!
Yeni devrin başlaması için
Yapılması gereken şeylere gelince,
Zorbanın kuşkularından, tuzaklarından kaçıp
Gurbetlerde yaşayan dostlarımızı çağırmak,
Ölen kasabın ve zebani karısının,
Kendi canını kendi almış denen kadının,
Bütün zulüm ortaklarını arayıp bulmak.
Bütün bunları ve bizi bekleyen başka işleri
Sırasıyla ve gereğince yapacağız Tanrının izniyle.
Teşekkürler hepinize ve ayrı ayrı her birinize;
Scone'a da beklerim, taç giyme törenimize.

(Borazan ve davul sesleri.)

(Çıkarlar.)

Hasan Âli Yücel Klasikler Dizisi’nde Yayımlanan Eserler

1. GURUR VE ÖNYARGI

Jane Austen

2. GECEYE ÖVGÜLER

Novalis

3. BÜTÜN MASALLAR, BÜTÜN ÖYKÜLER

Oscar Wilde

4. SEÇME MASALLAR

Hans Christian Andersen

5. KEREM İLE ASLI

Hazırlayan ve Çev. İsa Öztürk

6. YÜREK BURGUSU

Henry James

7. DUINO AĞITLARI

Reiner Maria Rilke

8. MODESTE MIGNON

Honoré de Balzac

9. KANLI DÜĞÜN

Federico Garcia Lorca

10. HÜSN Ü AŞK

Şeyh Galib

11. YARAT EY SANATÇI

Johann Wolfgang von Goethe

12. GORGİAS

Platon

13. DEDEKTİF (AUGUSTE DUPİN) ÖYKÜLERİ

Edgar Allan Poe

14. ERMİŞ ANTONIUS VE ŞEYTAN

Gustave Flaubert

15. YERLEŞİK DÜŞÜNCELER SÖZLÜĞÜ

Gustave Flaubert

16. PARİS SIKINTISI

Charles Baudelaire

17. YERGİLER

Iuvenalis

18. YUNUS EMRE, HAYATI VE BÜTÜN ŞİİRLERİ

Abdülbâki Gölpınarlı

19. SEÇME ŞİİRLER

Emily Dickinson

20. KAMELYALI KADIN

Alexandre Dumas Fils

21. DÖRTLÜKLER

Ömer Hayyam

22. YAŞAM BİLGELİĞİ ÜZERİNE AFORİZMALAR

Arthur Schopenhauer

23. DENEMELER

Montaigne

24. DEVLET

Platon

25. GARGANTUA

François Rabelais

26. OBLOMOV

İvan Gonçarov

27. UTOPIA

Thomas More

28. TARİH

Heredetos

29. KAYGI KAVRAMI

Søren Kierkegaard

30. ŞÖLEN-DOSTLUK

Platon

31. BÜTÜN ROMANLAR, BÜTÜN ÖYKÜLER

Aleksandr Puşkin

32. SEVİYORDUM SİZİ

Aleksandr Puşkin

33. MADAME BOVARY

Gustave Flaubert

34. BABALAR VE OĞULLAR

Ivan Turgenyev

35. KÖPEĞİYLE DOLAŞAN KADIN

Anton Çehov

36. BÜYÜK OYUNLAR

Anton Çehov

37. CİMRİ

Molière

38. MACBETH

William Shakespeare

39. ANTONIUS VE KLEOPATRA

William Shakespeare

40. AKŞAM TOPLANTILARI

Nikolay Gogol

41. HİTOPADEŞA

Narayana

42. MANTIK AL-TAYR

Feridüddin Attâr

43. HAGAKURE: Saklı Yapraklar

Yamamoto

44. EŞEKARILARI, KADINLAR SAVAŞI VE DİĞER OYUNLAR

Aristophanes

45. SUÇ VE CEZA

Fyodor Dostoyevski

46. SİS

Miguel de Unamuno

47. BRAND-PEER GYNT

İbsen

48. ARABESKLER

Nikolay Gogol

49. TOPLUM SÖZLEŞMESİ

Jean Jacques Rousseau

50. MİLLETLERİN ZENGİNLİĞİ

Adam Smith

51. MASALLAR

La Fontaine

52. GULLIVER'İN GEZİLERİ

Jonathan Swift

53. URSULE MIROUËT

Honoré de Balzac

54. RUBAİLER

Mevlânâ

55. MEDEA

Seneca

56. JULIUS CAESAR

William Shakespeare

57. BİLİMLER VE SANAT ÜSTÜNE SÖYLEV

Jean Jacques Rousseau

58. KADIN HAKLARININ GEREKÇELENDİRİLMESİ

Mary Wollstonecraft

59. KISA ROMANLAR, UZUN ÖYKÜLER

Henry James

60. HOPHOPNAME (Seçmeler)

Mirze Elekber Sabir

61. KARAMAZOV KARDEŞLER

Fyodor Dostoyevski

62. TOPRAK ARABACIK (Mriççhakatika)

Şudraka

63. DİLLERİN KÖKENİ ÜSTÜNE DENEME

Jean Jacques Rousseau

64. AKTÖRLÜK ÜZERİNE AYKIRI DÜŞÜNCELER

Diderot

65. YAŞAMININ SON YILLARINDA GOETHE İLE KONUŞMALAR

Johann Peter Eckermann

66. SENECA

Phaedra

67. ABEL SANCHEZ –Tutkulu Bir Aşk Hikayesi, TULA TEYZE

Miguel de Unamuno

68. PERICLES

William Shakespeare

69. SANAT NEDİR?

L.N. Tolstoy

70. III. RICHARD

William Shakespeare

71. DÎVÂN-I KEBÎR

Mevlânâ

72. BİR İNGİLİZ AFYON TİRYAKİSİNİN İTİRAFLARI

Thomas De Quincey

73. ATİNALI TİMON

William Shakespeare

[1] Hazreti İsa'nın çarmıha gerildiği yer; sonu ölümle bitecek eziyet veya cezanın çekildiği yer anlamında kullanılıyor.

[2] Savaş tanrıçası

[3] Macbeth'in babası

[4] Uykudaki Lucretia'ya tecavüz eden Romalı despot. İffetli bir kadın olan Lucretia olayı babasına ve eşine haber verip intihar eder. Shakespeare'in The Rape of Lucrece adlı bir öykü-şiiri vardır.

[5] Kapıcıya göre cehennemin kapısını çalan kişi, fahiş kazanç sağlamak için ürününü stoklayan, ancak kıtlık yerine bolluk olunca üzüntüsünden intihar eden bir çiftçidir.

[6] Dünyada zevk ve sefa yoluna dalanlar, ahrette cehenneme gider anlamında.

[7] Kapıcı bahşiş istiyor.

[8] İngilizcesi, "bebek yaşta kız çocuğu".

[9] Yunan mitolojisinde ölüler diyarının tanrıçalarından biri, daha sonraları büyü ve efsunların tanrıçası.

[10] Yunan mitolojisinde, ölülerin gittiği Hades'i çevreleyen ırmak.

[11] Tanrı'ya başkaldırmadan önce şeytanın bir melek olduğuna gönderme yapıyor.

[12] Yaşadığı her günü, öbür dünyaya hazırlanmakla geçirdi anlamında.

[13] İngilizce metinde "player", yani oyuncu.

[14] Macbeth tehlikeyi askerlerine duyurmak için çanların çalınmasını emrediyor, "Essin rüzgâr, gelsin yıkım" diye sözlerini sürdürüyor.